

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Diplomová práce

Michal Zítek

Odštěpené subjekty od KSČ(M)

Break away parties of KSČ(M)

Praha 2011

vedoucí práce: PhDr. Jan Bureš, Ph.D.

Rád bych poděkoval vedoucímu mé práce panu PhDr. Janu Burešovi, Ph.D. za pomoc při vedení méj Diplomové práce. Zároveň bych rád poděkoval svým rodičům, za podporu během celé doby mého studia.

„Prohlašuji, že jsem tuto Diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze 12.12. 2011

Anotace: Michal Zítek: Odštěpené subjekty od KSČ(M)

Cílem práce bylo poskytnout ucelený pohled na politické subjekty, které vznikly odštěpením od KSČ(M). Práce Vás seznámí s dílčím vývojem mateřské a podmínkami, které z něho vyplývaly pro vznik nových stran. Práce představí vývoj jednotlivých stran, jejich základní programové body a nejvýraznější osobnosti.

Annotation: Michal Zítek: Break aways parties of KSČ(M)

The aim was to provide a comprehensive view of the political entities that arose by splitting from the KSČ(M). Labour will introduce the development of individual and maternal conditions that give rise to the emergence of new parties. Work presents the development of individual parties, their basic program points, and leading figures.

Klíčová slova: komunistická strana, odštěpené subjekty, transformace; politická strana; KSČM, Obroda, Demokratická levice v KSČM, Levý blok, Strana demokratické levice; Demokratická strana práce, Strana demokratického socialismu, Komunistická strana Československa, Miroslav Štěpán, stranický systém, program

Keywords: Communist Party splinter organizations, transformation, political party, KSČM resurgence, the Democratic Left in KSČM Left bloc, the Democratic Left Party, Democratic Labor Party, Party of Democratic Socialism, the Communist Party of Czechoslovakia, Miroslav Stepan, the party system, the program

Obsah

1. Úvod	10
1.1. Fragmentace KSČ(M)	15
2. Vývoj v KSČ(M)	19
2.1. Reformní proudy	19
2.2. Demokratické fórum komunistů	20
2.3. Vznik KSČM	21
2.4. Vnitřní spory	22
2.5. Demokratická levice v KSČM – Demokratická strana práce	23
2.6. Levý blok	24
2.7. Vývoj po Prostějovském sjezdu	26
2.8. Aktuální vývoj	28
3. Pozice odštěpených subjektů	30
4. Ortodoxně komunistický proud	34
4.1. Za socialismus	34
4.2. Lidová unie národní a sociální záchrany	35
4.3. Strana československých komunistů	38
4.4. Komunistická strana Československa	41
4.4.1. Program KSČ	43
4.5. Miroslav Štěpán	49
5. Demokraticko socialistický proud	53
5.1. Demokratické fórum komunistů	53

5.1.1. Požadavky	54
5.1.2. Přerod v ČSDF	56
5.2. Demokratická levice v KSČM	57
5.2.1 Celorepubliková konference	60
5.2.2. Demokratická strana práce	61
5.2.3. Michal Kraus	65
5.3. Strana demokratické levice	67
5.3.1. Program	71
5.3.2. Josef Mečl	75
5.4. Levý blok	77
5.4.1. Vznik	77
5.4.2. Vývoj strany	78
5.4.3. Program	81
5.4.4. Marie Stiborová a Jaroslav Ortman	87
5.5. Strana demokratického socialismu	88
5.5.1. Manifest demokratického socialismu	92
5.5.2 Program SDS	99
6. Závěr	104
7. Seznam použitých zdrojů	109
8. Přílohy	114
8.1. Obroda	114

Seznam zkratk

ČMSS	Českomoravská socialistická strana
ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
ČSDF	Československé demokratické fórum
ČSFR	Československá federativní republika
ČSS	Československá socialistická strana
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSÚV	Československý ústřední výbor
ČZU	Česká zemědělská univerzita
DFK	Demokratické fórum komunistů
DL	Demokratická levice
DSP	Demokratická strana práce
DŽJ	Důchodci za životní jistoty
EU	Evropská Unie
FACTUM	Agentura zabývající se výzkumem trhu
FK	Fotbalový klub
FS	Federální shromáždění
IVVM	Institut pro výzkum veřejného mínění
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KDU-ČSL	Křesťansko demokratická unie – Československá strana lidová

KGB	Výbor státní bezpečnosti (Tajná služba Sovětského svazu)
KLDR	Korejská lidově demokratická republika
KSČ	Komunistická strana Československa
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
KSS	Komunistická strana Slovenska
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
KSU	Křesťansko sociální unie
LB	Levý blok
LSU	Liberálně sociální unie
LUNSZ	Lidová unie národní a sociální záchrany
MČ	Městská část
MO	Místní organizace
MV	Ministerstvo vnitra
NATO	Severoatlantická aliance
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
OF	Občanské fórum
SČK	Strana československých komunistů
SDL'	Strana demokratickej L'evice
SDL	Strana demokratické levice
SDS	Strana demokratického socializmu

SEL	Strana evropské levice
SLB	Strana levý blok
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
SSM	Svaz socialistické mládeže
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
STEM	Středisko empirických výzkumů
USA	Spojené státy americké
ÚV KSČM	Ústřední výbor komunistické strany Československa
VB	Spojené království Velké Británie a Severního Irska
VŠCHT	Vysoká škola chemicko technologická

1. Úvod

Odštěpené subjekty od KSČ(M). Když jsem tento název vyslovil, jako možné téma mojí diplomové práce, velmi často jsem se dočkal dotazů, co tím mám vlastně na mysli, že nic takového snad ani neexistuje. Jelikož několik těchto otázek přišlo i z úst mých studujících kolegů, řekl jsem si, že by se opravdu mohlo jednat o zajímavé téma, které by mohlo přinést trošku dalšího světla na studování českého politického, či spíše stranického systému. Když jsem se tím začal blíže zabývat, zjistil jsem, že k tomuto tématu není mnoho materiálů, které by poskytly komplexní a širší pohled na tyto strany. Jelikož se jedná, a po většinu doby existence všech těchto subjektů jednalo, o marginální politické subjekty, není se moc čemu divit. Díky tomuto zjištění nabylo moje odhodlání zpracovat toto téma vrcholu a téma mé diplomové práce bylo na světě.

Rozhodl jsem se zabývat subjekty, které vznikly po událostech v listopadu roku 1989, a dá se říci, že se tedy jednalo o oficiální a uznané organizace. Rozhodl jsem se věnovat takovým, které se opravdu oddělily z komunistické strany a pokusily se vsadit vše na jednu kartu a tou byla samostatná existence a konkurenční boj proti bývalé mateřské straně.

Toto téma se navíc ukázalo být aktuální i z pohledu krize levice, o které se mluvilo v poslední době s pádem voličské podpory u hlavní levicové strany České strany sociálně demokratické. Rád bych ukázal, že existují i jiné varianty pro levicově smýšlející voliče, kteří nejsou schopni nebo ochotni se rozhodnout, zda podporovat komunistickou či sociálně demokratickou stranu. I když tyto strany velmi těžce bojují o svoje místo na politickém slunci, myslím, že je třeba ukázat, že takové varianty tady existují a vždy existovaly. A to nemluvím o ostatních levicových stranách, které nevychází z útrob KSČM, či si dokonce ani v minulosti nezádaly s KSČ.

Na následujících stránkách Vám předložím práci o politických stranách, které mohly vzniknout díky tomu, že jejich mateřská strana ztratila svojí ústavou danou dominantní pozici. Jinými slovy tyto strany opouštěly bárku, která jde ke dnu. Opak se ale nakonec ukázal

pravdou, neboť loď se zachránila, ale strany, které šly přes palubu, bojují o holou existenci či se již dokonce potopily. To, že mohly vznikat nové politické strany a měnit se tak charakter a obsazení stranického systému, můžeme brát jako jeden z hlavních indikátorů toho, že se celý politický systém mění a průběhem doby stabilizuje. Následně se i tyto strany mohou stát hlavním aktérem i obětí těchto změn (Kunc; 2000; 227). To že tyto strany mohly vzniknout a následně fungovat podle nějakých pravidel bylo ukotveno velkým zákonem o politických stranách, který byl přijat v lednu 1991 (Kunc; 2000; 196). Tento zákon č. 424/1991sb. vychází ze zásady: „že v demokratické společnosti mají občané právo sdružovat se v politických stranách a politických hnutích a že výkon tohoto práva jim slouží k účasti na politickém životě, zejména na vytváření zákonodárných sborů a orgánů místní samosprávy.“ (Křížkovský; 1992; str. 7)

Strany, které vznikly odštěpením od KSČ(M) se stavěly do pozice, kterou se vždy snažila reprezentovat i mateřská strana a to do pozice strany, která bude hlavně bojovat za pracující a za občany, na které má transformace tvrdší dopad. Můžeme tedy říct, že se jedná o třídní strany. Od mateřské strany z období její dominance se liší ale hlavně v tom, že se neprofilují jako světonázorové strany, které by veškeré svoje fungování stavěly na jedné vůdčí ideologii. V prostředí moderních politických bojů je ale potřeba, aby strana mohla uspět, aby vystupovala veřejně jako všelidová strana, která se a priori nevymezuje vůči nějaké skupině voličů, ale naopak se snaží oslovit všechny a získat tak jejich hlas (Fiala, Strmiska; 1998; 82).

Pokud nahlédneme na všechny mnou sledované strany jako na celek, je jasné, že se jedná o strany levicové, ať již radikálnější či umírněnější. Více složité je ale již jejich zařazení do jednotlivých stranických rodin. Zde se totiž ocitáme na pomezí rodiny komunistické a sociálně demokratické. Toto dělení můžeme nalézt u velké části teoretiků, např. Nohlen (Fiala, Strmiska; 1998; str. 115). Jediná strana, jejíž vymezení je jasné, je KSČ, kterou můžeme s čistým svědomím zařadit do rodiny komunistické. A v této rodině, můžeme KSČ zařadit do skupiny ortodoxních komunistických stran (Fiala, Mareš In Fiala (ED); 1998; 96). U ostatních stran si dovoluji tvrdit, že tendují spíše k rodině sociálně demokratické a

například DSP, se také nakonec vstupem do ČSSD k této rodině velmi jasně přihlásila. Ještě jasnější zařazení nám umožní dělení Beymeho, který tuto rodinu ještě blíže specifikuje jako strany socialistické a sociálně demokratické (Fiala, Strmiska; 1998; 89).

Při charakteristice příslušnosti k jednotlivým rodinám je ale potřeba dát pozor na specifikaci a odlišnosti středo a východo evropského politického prostředí. Pokud bychom tento stav nevzali v potaz, můžeme se dostat do problematické situace, stejně tak jako se dostal Paul Lewis, který představil dvojí příslušnost stran ke stranickým rodinám a navíc dokázal v rámci jedné rodiny vyjmenovat strany, které netvořily vůbec homogenní společenství (Fiala, Holzer, Strmiska a kol; 2002; str.16). Tuto lokální specifikaci je nutné brát v potaz vždy, když se rozhodneme převzít typologii, který byla původně vytvářena na systém, který má jinou historii i specifika.

Pozice levicových objektů byla na počátku 90. let a v jejich první polovině velmi složitá. Většina společnosti byla naladěna, ani ne tak pravicově, jako spíš protilevicově. Období 40 let vlády KSČ zanechalo ve velké části společnosti velkou stopu. Obliba pravicové politiky byla také spojena s tím, že se v počátku ekonomická transformace dařila a lidem se žilo dobře a byli ekonomicky úspěšní. Jakmile ekonomika začala oslabovat a přišlo období utahování opasků, začala obliba levicové politiky stoupat. Hlavní benefit z toho ovšem výtěžila ČSSD, což vedlo až k vítězství ve volbách v roce 1998. Pro odštěpené subjekty bylo složité, že se na ně většina společnosti dívala jako na postkomunistické subjekty a pokud chtěl někdo volit kontinuitu komunistického období, vybral si KSČ. Pokud měl někdo levicové názory, ale chtěl diskontinuitu, vybral si většinou ČSSD.

Velmi výraznou roli v této otázce hraje i pozice opozice vůbec. Praxe, která se nastavila již v roce 1945, prezentovala opozici jako něco, co je třeba pronásledovat a potírat a proto v naší společnosti neměla příliš zakořeněnou tradici a pozici. V první polovině 90. let se navíc jednalo o opozici levicovou a jak již bylo zmíněno, nálada ve společnosti, byla silně antilevicová. I když strana Levý blok byla poměrně mediálně úspěšná, ostatní levicové strany,

zejména ty mimoparlamentní, měli prostor pro svoji prezentaci naprosto minimální, pokud vůbec nějaký. Velmi často si na toto, dle jejich slov, umlčování opozice stěžovali a kritizovali díky tomu úroveň demokracie v zemi (Kroupa In Dvořáková, Gerloch; 1996; 84).

Zájmy pracujících mají reprezentovat také odbory. I jejich pozice byla velmi oslabena a postavena na úroveň prorežimní organizace až příliš spjatou s minulým režimem (Cabada, Vodička; 2003; str. 193). K oslabení vedlo také to, že se jednotná odborová organizace ROH rozpadla na 6 dílčích organizací, které v roce 1995 doplnila ještě Asociace samostatných odborů (Brokl a kol; 1997; 172). Odbory se také snažily dosáhnout splnění svých požadavků. Tato snaha byla dost často v konfliktu se snahou politických stran. Odbory mají být politicky nezávislé, ale již od své podstaty je jasné, že mají blíže k levicovým subjektům. Nejbliže mají k ČSSD (Cabada, Vodička; 2003; str.193) a tak nově vzniklé subjekty nemohly využít vliv a členy odborových subjektů k prosazení samy sebe jako relevantní politické varianty..

Levicové subjekty ovšem očekávaly, že nálada ve společnosti se může změnit a opět se objevit poptávka po levicové politice. Optimismus do žil jim vléval i fakt, že v České republice byla ustálená dělnická kultura, která sebou nesla možné lepší vyhlídky do budoucna (Vodička In Dvořáková, Gerloch; 1996; str. 79). Nakonec se tento trend ukázal jako správný, ovšem jak již bylo zmíněno, vydělala na tom hlavně ČSSD. Otázkou ovšem zůstává, jestli se v současné době neobjevuje druhá šance pro tyto subjekty. Tato šance by mohla přijít ze strany mladých lidí a ze strany radikální levice. Radikální levice má poměrně ustálené struktury a může těžit z toho, že se jednalo vždy o režimem odmítané struktury (Bastl; 2001; str. 8 a 9). Situace v současné době, kdy je moderní kapitalismus před druhou vlnou krize a kdy můžeme sledovat řadu levicových demonstrací proti kapitalismu a systému ekonomiky, USA nevyjímaje, se otevírá prostor i pro vzestup levicových subjektů na našem území. Sledovaným stranám by mohl do karet hrát fakt, že velká část společnosti se začíná již výrazně vyhraňovat proti do této doby vládnoucím politickým subjektům. Volby v roce 2010 přinesly úspěch nově založené straně Věci veřejné, ovšem její fungování a skandály zdiskreditovaly nejen jí, ale myslím si, že i případné další nově vzniklé subjekty. SDS by

naopak mohla sebe prezentovat jako dlouholetého politického hráče, který stále prezentuje svoje názory, které jsou příznivé pro pracující a středně nízko příjmové lidi a nikdy je nezavrhlá výměnou za zisk nějakých politických bodů. Dle mého názoru k nám vlna podpory levicových subjektů mladými lidmi přijde. Pomocť k tomu může případný nárůst nezaměstnanosti a hlavně fakt, že tato mladá generace již nebude zatížena vzpomínkami na minulý režim. A tato situace by mohla znamenat pro levicové neparlamentní subjekty novou šanci na získání politické moci.

Jelikož souborných knižních materiálů je k danému tématu minimum, stalo se základem mojí práce bádání v dobových tiskových materiálech či programových materiálech. Dá se tedy říci, že moje práce je založena na základě studia základního vývoje mateřské Komunistické strany Československa (České a Moravy), z klasických děl, které u nás byly tomuto tématu věnovány a tento proces popisují. Ohledně dalších dílčích materiálů k jednotlivým stranám zaměřil jsem se na studium dílčích článků či studií, které jim byly věnovány v odborných časopisech či sbornících a poté na zprávy z periodik, které se jednotlivým stranám věnovaly v době jejich činnosti a informovaly i o jejich hlavních a výrazných osobnostech. Velmi výrazným zdrojem informací byly i volební programy a plány, které jednotlivé strany prezentovaly před parlamentními volbami. Dobrým zdrojem byly i výstupy ze sjezdů, které některé strany publikovaly. Dalším důležitým a velmi přínosným zdrojem byly webové stránky stran, které ještě v dnešní době fungují. Snaží se na nich prezentovat svoje postoje a názory k aktuální politice a prezentovat svoje alternativní přístupy k řešení aktuálních problémů.

Pokud bych se měl pokusit představit v jaké formě je problematika zpracovaná, tak se jedná o jednotlivé případové studie, které popisují dílčí strany. Je v nich znát velká provázanost, neboť se mnohdy jedná o chronologický vývoj jednoho „organismu“, jehož aktéři jsou mnohdy stejní a dost často tak přecházejí jedna v druhou. V závěru jsem se pokusil o obecný popis tohoto stranického segmentu a výhled těchto stran na možný volební úspěch.

V práci je používána komparativní typologie, která se snaží poskytnout ucelený pohled na všechny sledované strany a hnutí.

Práci jsem strukturoval do 3 hlavních částí. V první popisuji vývoj uvnitř KSČ (M) v chronologické posloupnosti, která nám ukazuje podmínky pro vznik jednotlivých subjektů, jimž se dále věnuji. Také v této části nabízím obecnější pohled na podmínky fungování těchto stran, a jak se na ně dívá česká společnost. Mezi odštěpenými subjekty můžeme vidět dva hlavní proudy, které se staly předmětem dvou následujících částí. Jako první jsem zvolil ortodoxně komunistický proud a jako druhý proud, který jsem nazval demokraticko socialistický. V rámci těchto proudů představuji jednotlivé subjekty, které ho reprezentují. Jsou sledovány v chronologickém pořadí. Představuji jejich vývoj, hlavní klíčové události jejich existence a následně program, který daná strana či subjekt reprezentují. Pokud měla strana či celý proud nějakého výrazného představitele či osobnost, předkládám i jeho menší medailonek.

Předkládám Vám tedy práci, jejímž hlavním cílem je nabídnout ucelený obrázek a přehled politických stran a subjektů, které vznikly následkem svého odmítavého stanoviska s vývojem své mateřské strany KSČ(M). Představuji strany po komplexní stránce, jak vývojem jejich historie a okolností vzniku, tak hlavních programových priorit, které by měly ukázat, kam ve stranickém spektru patří a zda mají nějakou šanci na volební úspěch. V případě ortodoxně komunistické proudu se nabízí otázka, zda je možné strany brát stále jako demokratické nebo uvažovat o stejném postupu, který byl použit proti extrémistické Dělnické straně z opačného pólu stranického spektra. Pokusil jsem se nabídnout pohled na oblast, která zatím nebyla tolik zkoumána, a proto myslím, že může přinést nějaké nové poznatky.

1.1 Fragmentace KSČ(M)

Pokud se pokouším představit politické subjekty, které vznikly na základě štěpení jedné politické strany, je potřeba se podívat na její vnitřní členění a podhoubí pro vznik jednotlivých nových subjektů z teoretické oblasti. Politická strana je také pouze

subjektem, který se skládá z jednotlivců, kteří se snaží nějakým způsobem prosadit svoje názory, svoji vizi řízení strany a směřování státu a prosadit svoji ideologii. Pokud má jedinec uspět, musí za sebou mít určitou podporu, která mu umožní dosažení těchto cílů dosáhnout. Pokud se uvnitř jedné strany objeví více takovýchto skupin, které navíc budou prezentovat rozdílné pohledy, může dojít k vnitřnímu štěpení strany.

Giovanni Sartori nazývá tyto subjednotky uvnitř strany jako fragmenty (Sartoti; 2005; str.81) a já jeho terminologii použiji také. Pokud skupina, které se nepodaří prosadit do čela strany, nedokáže s touto situací smířit, může dojít až k tomu, že štěpení bud vnější a z jedné strany vznikne stran více. Stejně tak, jako se to stalo u mnou sledovaných politických subjektů. Jednou ze základních otázek je, jestli je skupina uvnitř strany složena na základě ideologie, či spíše ideálů, které se snaží anebo jestli se jedná o lidi, jejichž hlavní motivací je pouze materiální prospěch, který jim může z vůdčí pozice plynout. Giovanni Sartori tyto dvě skupiny nazývá dle Huma jako mocenské frakce anebo kořistnické frakce (Sartoti; 2005; str.85). Zkoumat tuto motivační část vnitřní fragmentace strany je velmi důležité, pokud se snažíme nově vzniklé subjekty nějak charakterizovat. Pro charakterizaci mnou sledovaných stran, je ale důležité přihlídnout i k ideologické dimenzi fragmentace strany. Při pohledu na mnou sledované strany můžeme říci, že se u všech jednalo hlavně o ideologickou dimenzi vzniku jednotlivých fragmentů. Dnešní KSČ Miroslava Štěpána se s vedením KSČM rozcházela v pojetí komunistické ideologie a představení budoucích scénářů pro řízení státu. A rozhodně není možné říci, že by svoji samostatnost postavili na tom, že jim to může přinést materiální (mocenské) zisky, neboť bylo již od začátku patrné, že jejich politický projekt bude stát na okraji zájmu voličů. Toto odklonění doleva je opačné, než zastávali ostatní mnou sledované fragmenty. Všechny v práci zmiňované fragmenty se rozešli s mateřskou KSČM, neboť viděli budoucnost v příklonu spíše více k sociálně demokratické politice a hlavně v opuštění tolik kontroverzního názvu komunistická strana. Tato ideologická dimenze asi nelze nazývat pravolevou (Sartoti; 2005; str.87), ale spíše jako dimenze úrovně socialismu.

Pokud se ale podíváme na stranu Levý blok, tak můžeme vidět jako dimenzi vzniku kořistnickou motivaci, neboť se jednalo o politické zástupce, kteří svoje místo na politickém výsluní získali díky mateřské straně KSČM, ale snažily se udržet svoji moc a výhody, tím že se osamostatní a přinese to tak stejné zisky, ale pro mnohem menší skupinu lidí. Velkou motivací proto byla společenská nálada. U ostatních subjektů můžeme charakterizovat, že hlavním motivem jejich osamostatnění byly ideologické rozdíly, což odpovídá i pohledu. Pohled na sledované skupiny odpovídá i pohledu Sartoriho: „Názorové a/nebo ideologické skupiny jsou spíše nezištné, tj. jejich hlavním zájmem je podpora myšlenek a ideálů (což vede ovšem k odpovídající politice). Extrémní forma fragmentu orientovaného na principy je taková skupiny, která jen pozoruje dění kolem a hlásí se k určitým hodnotám a cílům Tak zatímco zájmové frakce jsou motivovány okamžitými a hmatatelnými odměnami, fragmenty orientované na principy jsou především propagačními skupinami“ (Sartori, 2005; str.85).

Z pohledu organizační dimenze začínaly veškeré sledované subjekty jako názorové skupiny, které se snažily prosadit svůj názor. V počátečním období byla jejich organizace spíše vágní, ale postupem času se stále více organizovali, až následně po odstoupení bylo nutné provést již úplnou organizaci a přerod v klasickou politickou stranu.

Při bližším pohledu vývoje mateřské KSČ(M) můžeme nalézt vývoj stádia fragmentace strany. Na počátku 90. let bylo ve straně možno nalézt mnoho názorových proudů a fragmentů. Z nichž některé se následně vyčlenily jako nové strany, jiné se podařilo v rámci strany rozmělnit a minimalizovat jejich vliv či aktivitu. Vnitřní fragmentace byla založena na rozdílném pohledu na legitimizaci vlastní existence a hledání vlastní identity (Pšeja; 2005; str. 99) Jelikož KSČ(M) byla stranou s největším počtem členů, bylo jasné, že se bude bojovat hlavně o neangažované přívržence (Sartoti; 2005; str.83). Všechny fragmenty se při první sebezprezentaci holedbali, jakou nemají obrovskou podporu v rámci členské základny a že jejich případný odchod by následně znamenal jejich bezproblémovou samostatnou existenci a velké problémy pro mateřskou KSČ(M).

Následně se ale vždy ukázalo, že se většina těchto neangažovaných přívrženců kloní k politice mateřské strany. Nikdy se tedy nejednalo o atomizovanou stranu, který by byla kolbištěm mnoha silných názorových proudů. Dost často to byl pouze souboj pouze vládnoucích skupin, které se snažily sebeprezenovat jako fragmenty strany. Poté co se do čela strany dostal Miroslav Grebeníček, tak vyhlásil jako hlavní úkol pro budoucnost strany zbavit se všech fragmentů, ale i názorových frakcí uvnitř strany a prezentovat stranu navenek jako jednotnou a pro voliče čitelnou. Tímto postojem tak bylo podle něj možno dosáhnout politických úspěchů. Následně se ukázalo, že je tento přístup úspěšný a strana se to drží do dnešních dní. Pokud dnes vidíme zárodky fragmentů uvnitř strany, tak je to spíše ze strany větších dogmatiků a konzervativních komunistů, než umírněných reformních zástupců strany.

Nově vzniklé odštěpené subjekty byly vždy následkem souboje vládnoucích skupin uvnitř strany. Fragmentace strany byl většinou pouze ve vůdčích pozicích, a jak se ukazuje tak, členská základna zůstávala věrná klasické kontinuální linii, kterou představovalo zvolené nejužší vedení strany. Tyto vnitrostranické fragmenty byly vždy utvářeny shora od členů širšího vedení strany, kteří se snažili prezentovat svůj názor na budoucnost a směřování strany. Zřejmě i díky tomu se novým politickým subjektům nikdy nepodařilo založit širokou regionální síť a získat dostatečný počet členů, který by stranám zajistil veřejnou viditelnost a následně i zvolitelnost. I u Levého bloku, kde byly předpoklady největší, se nepodařilo ve volbách uspět.

2. Vývoj v KSČ(M)

Jednotlivé odštěpené subjekty z KSČM či KSČ byly vždy následkem vnitrostranických problémů respektive rozdílných názorů na další směřování strany. Proto se nyní krátce zaměřím na vnitřní vývoj mateřské KSČ a následně KSČM, který měl za následek vznik jednotlivých odštěpených subjektů. Jednotlivé nově vzniklé strany zde představím pouze v intencích podmínek vzniku a bojů uvnitř mateřské strany. Jejich bližší popis je předmětem další části práce.

2.1.Reformní proudy

Uvnitř KSČ se nedařilo reformistickým proudům, které v ostatních vládnoucích stranách Východního bloku, následkem uvolňování poměrů po nástupu Michaila Gorbačova, získávaly na vlivu. V čele KSČ se stále drželi lidé, kteří se ke svým postům dostali díky sovětské intervenci v roce 1968. V říjnu 1989 se pokusil o jednání se stranou Klub za socialistickou přestavbu Obroda, jejímiž hlavními představiteli byli vůdčí osoby z roku 1968. Ovšem strana tento kontakt odmítla, neboť měla obavu, že by tyto osobnosti mohli získat až přílišný vliv a popularitu.

Po událostech ze 17. 11. 1989 musela i strana začít jednat o své další budoucnosti a svém směřování. Do této doby strana odmítala jakékoliv jednání s prodemokratickými či pouze reformními politickými aktéry. V situaci, kdy se ustanovilo OF a společnost byla v krajně negativní pozici a náladě vůči vládnoucí linii, kterou KSČ reprezentovalo, strana potřebovala získat reformnější obraz a díky tomu udržet alespoň část svých voličů, pokud se samozřejmě nejednalo o zastánce tvrdé linie. Proto strana zahájila opětovné jednání s Obrodou, ta ovšem byla již součástí struktur OF.

2.2. Demokratické fórum komunistů

Následkem toho, že se straně stále nedařilo nastolit reformnější ráz své politiky a fungování se již 27. listopadu 1989 ustanovilo uvnitř strany Demokratické fórum komunistů (DFK), ve svém zakládajícím prohlášení odsoudilo stávající politiku strany a požadovalo důsledné reformy (Malíř, Marek; 2005; str. 1414). Členové se rekrutovali hlavně ze Společnosti Bohumila Šmerala. Hlavní osobou byl Miroslav Grossman. Představitelé DFK měli nějaké kontakty s Obrodou.

Pro další budoucnost DFK byl klíčový Mimořádný sjezd KSČ, který se konal v 20. – 21. 12. 1989 v Praze (Vladimír Handl. Transformace komunistické strany: Od „strategie levicového ústupu“ k evropeizaci. In Gjuríčová, Kopeček; 2008; str. 92). DFK se prohlásilo za velmi silnou platformu, již podporuje několik desítek tisíc členů, ovšem zastoupení delegáty bylo velmi slabé. Tento sjezd se pokusil vtisknout straně přijatelnější tvář a přijal akční program s názvem Za demokratickou socialistickou společnost. Mnoho lidí čekalo, zda se, po vzoru stran z ostatních satelitních zemí, strana nerozhodne pro změnu názvu, k tomu ale nedošlo. Sjezd definoval snahu strany v přeměně KSČ na moderní demokratickou stranu. Zároveň se strana distancovala od stalinistických forem vládnutí a vedení strany a zároveň odsoudil deformaci marxismu, k níž za dobu vlády KSČ došlo. Strana zároveň představila určité premise do budoucna. Chtěla se profilovat na obraně lidských práv, akceptace dalších forem vlastnictví (klíčová ale měla zůstat státní) (Staniszki; 1999; 104). Zároveň strana přijala, že socialistickou cestu můžou a budou reprezentovat i jiné strany. Strana rozpustila Lidové milice, vyloučila nezkorumpovanější členy a naopak rehabilitovala vyloučené členy po roce 1968. S tím bylo spojeno i zneplatnění Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po 13. sjezdu. Do nově ustanovené funkce předsedy byl zvolen Ladislav Adamec a celý aparát strany byl silně zredukován. S touto stranickou linií změny šel ruku v ruce i proces změn na úrovni státu. Již před sjezdem bylo Federálním shromážděním odsouhlaseno vypuštění článku o vedoucí úloze KSČ z Ústavy. ÚV KSČ zároveň přijal rozhodnutí, že mají být objektivně vyšetřeny události z let 1968 a 1969.

Tyto kroky plně neuspokojily ani veřejné mínění a ani všechny přívržence DFK. Jeho část výsledky sjezdu neakceptovala a pod vedením Jiřího Kofránka ze strany odchází a zakládá samostatnou stranu Československé demokratické fórum. Ustavující sjezd proběhl v březnu 1990.

2.3. Vznik KSČM

Ještě před volbami v roce 1990 musela strana vyřešit jeden problém, který její struktury měla. Byl to problém, který měla nejen KSČ, ale vlastně celý stát. Rozdílný vývoj obou celků státu a jeho historické kontexty hrály významnou roli po celou existenci státu. Po dobu komunistického režimu byly tyto rozdíly a jejich efekty uměle tlumeny, s výjimkou Pražského jara (Šafaříková a kol.; 1996; str. 106). Zastřešující stranou byla KSČ, která měla plnit roli federální strany, pod níž spadají strany národní. Zatímco na Slovensku fungovala KSS, tak v Čechách žádná taková strana neexistovala. 31. 3. 1990 proto proběhl ustavující sjezd KSČM, jejíž vznik měl tento problém vyřešit (Kubát; 2003; str. 91). Prvním předsedou se stal Jiří Machalík. Další změnou bylo, že zkratka pro federální Komunistickou stranu Československa se změnila na KSČS. Na 18. Sjezdu KSČS v listopadu 1990 byla přijata struktura strany, kdy federální KSČS, de facto zastřešovala KSČM a KSS, která již měla v této době změněný název na KSS – SDL'.

Volby 8. a 9. června 1990 (Krejčí; 1992; str. 56) skončily pro stranu poměrně úspěšně, neboť se stala druhou nejsilnější stranou po OF na počet mandátů, ale v celém širokém předsednictvu federálního shromáždění měla pouze 2 členy (Cigánek; 1992; str. 132,133). Ovšem znamenaly i ovzduší, které vedlo ke sporům uvnitř strany. Neboť výsledky voleb ukázaly, že se strana může vydat dvěma cestami. Buď zůstat komunistickou stranou modernějšího rázu anebo se stát hlavní silou v levicovém spektru, což znamenalo velkou řadu reforem a de facto projít sociáldemokratizací. Tato cesta je obecně brána jako základ pro budoucí politický úspěch bývalé vládnoucí strany (Grzymala-Busse; 2002; str. 73-74). To že se reformy nekonaly, mělo za následek nejenom spory uvnitř strany, ale také stále větší

ideové rozcházení s KSS – SDL', která těmi reformami prošla. Ostatní levicové subjekty příliš ve volbách neuspěly, ale voličský potenciál pro ně tady existoval. Jejich hlavní aktivitou v této době byla snaha vytvořit souvislý nekomunistický blok. ČSSD se dokonce spojilo s Obrodou, toto znamenalo nevoli u části členů, ale zároveň tím strana vytvořila jakousi mezní hranici, kterou není ochotna překročit při navazování spolupráce s levicovými subjekty.

13. – 14. 10. 1990 se v Olomouci konal 1. Sjezd KSČM (Hloušek, Kopeček [EDS.]; 2002, str. 89). Zde přišla na řadu pozice Demokratického fóra uvnitř strany, resp. její přínos pro fungování strany. Obecně byla její prospěšnost brána v tom, že se skrze ní dařilo navazovat kontakty s ostatními levicovými subjekty. Ovšem předseda strany Machalík tehdy rasantně odmítl představu o zastřešení KSČM pod nějaký subjekt, který by zastřešoval levicové strany. Strana odmítla i další reformy, které by jí pomohly vytvořit si přijatelnější obraz pro společnost. Tak alespoň změnila osobu v čele strany a předsedou byl zvolen Jiří Svoboda. Na sjezdu byl přijat také program strany, který stanovil za hlavní cíl strany demokratický socialismus, zároveň se ale přihlásili k tradici sociálně-demokratického hnutí a i k etapám komunistického hnutí, kdy se stalo součástí fronty demokratických sil. Dále byl přijat i organizační řád a teze ekonomického sociálního programu KSČM.

2.4. Vnitřní spory

V období po prvním sjezdu KSČM dominovaly ve straně spory. Předmětem těchto sporů byla vnitřní struktura a směřování strany. Na otázkách ohledně vládní politiky v domácí i zahraniční otázce panovala shoda a to hlavně na její kritice. V té době bylo možné vidět několik alternativ dalšího směřování strany.

- První z nich by znamenala uskutečnění radikálních změn, přijetí levicového programu, ale odmítnutí komunismu a přijetí odpovědnosti za minulost. Tato cesta byla odmítnuta i z důvodu toho, že se ve společnosti rozvinul silný antikomunismus.

- Druhá byla motivována černobílým nazíráním na situaci ve společnosti od přívrženců této alternativy. Podle nich mohla být strana řízena jednou ideologií, která měla za cíl odvetu za pád předlistopadového režimu, neboť to oni brali jako osobní porážku.
- Další možností bylo dobrovolné rozpuštění KSČM a přechod členů do jiných politických stran. Tento postup byl ale velmi nepravděpodobný, neboť ostatní levicové strany hrály na vlnu antikomunismu, takže by zřejmě velmi těžko přijímaly do svých řad bývalé členy KSČM.
- Podle další varianty by se KSČM rozpadla na několik menších politických subjektů dle názorových platforem.
- Podle další možnosti, by se KSČM mohla změnit ve společenství lidí, které by spojoval společný zájem a to obrana vlastních zájmů, které byly poškozeny současným vývojem státu a ekonomiky, či pouze s tímto směřováním nesouhlasili.

2.5. Demokratická levice v KSČM – Demokratická strana práce

Na jaře 1991 vznikla ve straně Demokratická levice. V čele stáli V. Mohorita, M. Kraus a L. Žák. Jejím hlavním cílem bylo provedení zásadních reforem uvnitř strany. Hlavně měla zájem na změně názvu. Zde argumentovala podobnou změnou u KSS. Jejich činnost znamenala velké rozpory uvnitř strany a členské základny. Čelní představitelé strany ale argumentovali tím, že se snaží o hlubší reformy strany a ty jsou důležitější, než změna názvu strany. Název prý navíc nevycházel z definice pojmu III. Internacionálou, ale vycházel z původního slova komuna.

Spor mezi Demokratickou levicí v KSČM a zbytkem strany vyvrcholil na 6 zasedání ÚV KSČM 7. 9. 1991 v Nymburce. Bylo rozhodnuto, že koncem roku proběhne referendum o názvu strany. Referendum probíhalo od 15. 10 do 31.12 1991. Otázka v něm byla položena jasně: „Jsem pro změnu názvu strany“ a možné odpovědi byly ano/ne (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; str. 113). 1.2 1992 byly vyhlášeny výsledky a pro zachování názvu strany se

vyslovilo 75,94% hlasujících (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; str. 113). Tento výsledek byl předpokládán již dříve před zveřejněním a tak členové Demokratické levice v KSČM na něj ani nečekali a vystoupili z KSČM a společně se zástupci Konventu demokratické levice, Československého demokratického fóra a Nezávislé levice založili Demokratickou stranu práce.

2.6. Levý blok

Tento krok znamenal uklidnění v KSČM, ovšem výsledek referenda a odchod reformních členů znamenal ochabnutí reformního image strany. KSČM hledala cestu, jak z této složité situace se dostat ven. Řešení se naskytlo nabídkou marginálního hnutí Demokratická levice (nemělo nic společného s Demokratickou levicí v KSČM). Toto hnutí vyhlásilo veřejně svůj zájem sjednotit levice. I když mělo původně cíle jiné, tak když se KSČM pozitivně na toto vyjádřila, tak svou činnost zaměřila tímto směrem. V čele DL stál Lotar Indruch. Angažovali se v ní i někteří členové Obrody, kteří nesouhlasili se sloučením s ČSSD. Před volbami 1992 se DL přejmenovalo na Demokratické fórum ČSFR a společně s KSČM vytvořilo volební koalici Levý Blok. DL ČSFR měla minimální voličskou podporu i členskou základnu, ale pro KSČM měla klíčovou roli, neboť konečně sehnala levicového partnera, který byl ochoten jít s nimi do volební koalice a pro volby 1992 se tedy mohla „vzdát“ svého kontroverzního názvu. Všechno toto fungovalo, i když bylo jasné, že v Levém bloku má KSČM totálně dominantní postavení a čerpá tak z tohoto spojení maximální užitek. Oficiální název tohoto hnutí byl Levý blok – KSČM a DL ČSFR. Dohoda byla finálně podepsána v Brně 30.3 1992 (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; str. 115) a strany se dohodly, že bude fungovat i dále po volbách a cílem spolupráce budou i další volby. Ve volbách v roce 1992 se uskupení Levý Blok, stalo druhým nejúspěšnějším subjektem. Koalice Levý blok se prezentovala jako opoziční uskupení, které se jako jediné staví proti tehdejší vládě, která má za cíl dovést Československo k autoritativnímu, kapitalisticky a vojensky angažovanému státu. Oproti tomu cílem Levého bloku je „demokratické, neutrální a socialistické Česko-Slovensko“ (Sviták; 1992; str.7).

Ovšem již v roce 1993 můžeme vidět rozdílné interpretace důvodu vzniku a fungování tohoto seskupení. Neboť zatímco Lotar Indruch ve volebním materiálu „Pro naši zemi“ zmiňuje, že: „Levý blok není v žádném případě účelovým spojením hnutí demokratická levice v ČSFR a KSČM“ (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; str. 119), tak Jiří Svoboda prohlásil 13. 5. 1993 že: „Levý blok byl ve své době účelovým signálem, který ve své době měl velký smysl ...Byl to hmatatelný první signál, že KSČM chce překonat svou minulost“ (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; str. 119).

19.9. 1992 byla v Ostravě podepsána dohoda o součinnosti v Levém Bloku. Tímto byl dovršen proces, který si jako prvotní cíl dal Lotar Indruch, neboť do Levého Bloku vstoupilo mnoho dalších aktérů. Jednalo se o skupiny primárně politické i společenské a ne všechny byly a priori levicové.

12. -13. Prosince 1992 se na Kladně konal II. sjezd KSČM (Hloušek, Kopeček [EDS.]; 2002, str. 92). Předsedou byl zvolen opět Jiří Svoboda. Před kongresem byl na něj spáchán atentát a on se tak sjezdu nemohl účastnit. Jeho účast by zřejmě atmosféru kongresu více vygradovala, neboť on se stále více začínal přiklánět k reformnímu směřování strany, což následně znamenalo, že sám začal prosazovat nový název strany. Na tomto sjezdu byla přednesena zpráva o vývoji strany od prvního sjezdu. Tato zpráva konstatuje, že vzniklo několik názorových fragmentů uvnitř strany. Jejich vznik byl spojen s tím, že byla možnost jejich vzniku, neboť již nebyla ideologická totalita uvnitř strany. Postupně se vyprofilovaly 4 ideové fragmenty:

- Tradicionalistický – tento fragment reprezentovaly marxisticko-leninské kluby a jejich cílem byla kontinuita strany
- Sociálně demokratický – tento fragment si dal za cíl naopak přerušit kontinuitu s předchozím vývojem ve straně, tento proud reprezentovala hlavně skupina DL v KSČM uvnitř ÚV.

- Samosprávný klub komunistů – tento fragment navazuje na teoreticko-metodologické zdroje z minulosti, ale zaměřuje se na současný a budoucí vývoj a směřování strany.
- Demokratické fórum komunistů – jejich představitelé se postupem času rozmělnili uvnitř strany a ztotožnili se s pragmatickou politikou (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; str. 121).

Toto rozdělení ale bylo spíše důležité pro vedení strany a nějaké vnější odborné pozorovatele, ale členskou základnu toto dělení příliš nezajímalo.

Důležitým bodem sjezdu bylo zvolení Miroslava Grebeníčka místopředsedou strany a přijetí programu KSČM.

Přijetí programu ovšem neznamenalo sjednocení strany, ale naopak vedlo k dalším rozporům. Vznikl fragment: platforma Za socialismus, v jejímž čele stál Miroslav Štěpán a Jaromír Obzina. Tato platforma byla v ostrém protikladu s politikou, kterou vedl Jiří Svoboda, jako předseda strany. Ten se pokusil nastolit reformistický směr fungování strany a začal prosazovat změnu názvu. 12.2. 1993 vydal zprávu nazvanou „Strana na Rozcestí“. V tomto materiálu se snažil přesvědčit členskou základnu, že je potřeba začít s reformou strany, jejímž důležitým bodem, je změna názvu, neboť ten je v dané době velmi zdiskreditován a pro většinu společnosti nepřijatelný neboť reprezentuje něco, co je pro ni totálně neakceptovatelné.

2.7. Vývoj po Prostějovském sjezdu

Tento jeho postoj se stal další záminkou pro rozkol ve straně a i v jejím vedení. Některé osobnosti strany se postavili za něj jiné proti. Proti stál i místopředseda strany Grebeníček, který na jednání ÚV KSČM 5.3. navrhl hlasovat o nedůvěře předsedovi. Nakonec se ukázalo, že na to nemá pravomoc a tak se ÚV alespoň dohodl na tom, že na červen 1993 bude svolán mimořádný sjezd. A tento sjezd by měl stranické spory vyřešit a sjednotit. Tento sjezd hrál důležitou roli pro vznik dalších odštěpených stran.

Sjezd se konal 26.6. 1993 v Prostějově (Hloušek, Kopeček [EDS.]; 2002, str. 92). Celkově by se dal nazvat jako vítězství neokomunistického proudu. Jiří Svoboda již na předsedu nekandidoval. Zároveň byli ze strany vyloučeni členové platformy Za socialismus. Novým předsedou byl zvolen Miroslav Grebeníček. Následně pak i na místa místopředsedů se dostali lidé, kteří byli spjatí s politikou neokomunismu. Co bylo ale také velmi důležité, bylo ukončení činnosti veškerých fragmentů uvnitř KSČM. Sjezd rozhodl, že bude zachován název strany a bude dál platit i program, který byl přijat na kladenském sněmu.

Následkem sněmu vzniká strana Strana demokratické levice. V jejím čele stál Josef Mečl. Přípravy na vznik této strany ale započaly již před sjezdem. Strana měla první shromáždění svých delegátů 9.10. 1993 (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; str. 125). Strana se prohlásila za nekomunistickou, ale rozhodně ne antikomunistickou. Pokoušela se nabídnout levicovou politiku oproštěnou od stínů minulosti a předsudků. 18.8. 1993 došlo také k registraci Strany Levý Blok, jejímiž členy se stali hlavně poslanci zvolení za Levý blok do ČNR. V čele této strany stál Vilém Ortman a Marie Stiborová. Vznik dvou nových stran, které vycházely obě z KSČM, neměl důvod v programové rozdílnosti, ale v osobních antipatiích vůdčích představitelů.

KSČM se obávala, jakou odezvu to bude ve voličské základně. Stále zůstávala uvnitř koalice Levý blok. Postupem času se ukázalo, že členská základna zůstala z velké většiny věrná KSČM a tak si strana mohla dovolit ostrou politiku a rétoriku vůči odštěpeným subjektům. Následně pro ni přestal Levý blok plnit svoji funkci, neboť rétorika antikomunismu již ztrácela dech a voličská základna se zdála být pevná. Jiná pozitiva toto spojení nepřinášelo. Navíc uvnitř Levého bloku docházelo k neustálým sporům mezi zástupci jednotlivých skupin, které se postupem času vyprofilovaly do dvou bloků, DL ČSFR a KSČM X SDL a strana Levý Blok. Navíc osobnosti, které stály v čele koalice, přešly do jednotlivých stran a činnost koalice se velmi ochromila. Navíc se jednotlivé strany stavěly do čela celé koalice Levý blok, aniž by s tím ostatní souhlasily. 3.4. 1994 se tak naposledy sešla Rada Levého bloku a rozhodla o ukončení činnosti Levého bloku k 31. Květnu 1994.

Můžeme tedy říct, že na přelomu let 1993 a 1994 se začala uplatňovat strategie vedení strany, kterou přineslo nové vedení strany v čele Miroslavem Grebeníčkem a skončila existence veškerých názorových proudů, či spíše veřejných názorových platforem, uvnitř strany. V dalším politickém vývoji tedy nemůžeme vidět ani další strany, které by vzešly ze skupiny nespokojenců, z členů KSČM. Jedinou výjimku, která ale nesplňuje přímo parametry této práce, tvoří subjekty, které jsou spojeny s osobou Miroslava Štěpána. Nejprve v roce 1994 založil Lidovou unii národní a sociální záchrany. Tato unie byla založena jako občanské sdružení a vstoupilo do něj několik členů KSČM a ta měla obavy, aby pro ni tento tlak radikálnější levicové strany neznamenal problémy uvnitř členské základny. Následně 10.3. 1995 založil Miroslav Štěpán a další bývalí členové KSČ Stranu československých komunistů, kterou prohlásil za pokračovatelku a nástupnickou stranu KSČ. Načež se 3.12. 1999 strana přejmenovala na Komunistickou stranu Československa (Malíř, Marek; 2005; str.1430).

Přestože byly názorové fragmenty zakázány, můžeme najít skupinu, která by se dala fragmentem označit i po roce 1994. Jsou to lidé, kteří se sdružují kolem časopisu Dialog. Z důvodu zákazu fragmentů se označují jako Okruh přispěvatelů časopisu Dialog. Ovšem zakládají i lokální regionální Kluby čtenářů časopisu Dialog. Z toho je patrné, že se jedná o mnohem více. Jedná se o tradicionalistickou skupinu, která se snaží vykládat otázku marxismu-leninismu z podobných pozic, jako v období reálného socialismu. Stejně tak vykládají i moderní dějiny. Zaznívají tedy od nich dogmata, která byla vytvořena do roku 1985. Zůstávají uvnitř strany, ale mají velmi blízko k zmíněným projektům Miroslava Štěpána.

2.8. Aktuální vývoj

KSČM se daří od této doby působit jako unitární a jednotná strana, která razí jasnou nekomunistickou cestu a ve které nejsou výraznější kritici. Když vystřídal v čele strany Miroslava Grebeníčka Vojtěch Filip, očekávalo se mírné posunutí k moderní levicové

politice. Alespoň se podařilo, že v čele nestojí tak kontroverzní osoba, jako byl Grebeníček. I přes obraz jednotné strany se uvnitř strany objevovali lidé a názory, kteří by stranu reprezentovali jinak. Velmi výrazně se mluvilo i Miroslavu Randsdorfovi, který byl ale „uklizen“ na pozici lídra kandidátky do Evropského parlamentu, z které se mu již dvakrát podařilo získat post europoslance a tak na vnitřní chod strany má minimální vliv. Do vedení strany se dostal i Jiří Dolejš, který se snažil o prosazení některých reformních názorů a kroků do politiky vedení strany. Jeho pozice byla velmi oslabena, neboť byl zapojen do aféry ovlivnění loterijního zákona. Po parlamentních volbách 2010 získala strana 26 mandátů, čímž přesně obhájila svoji pozici z voleb 2006 (<http://www.psp.cz/sqw/snem.sqw?id=866>; staženo 6.11.2011 11:33), v senátu má 2 zástupce (<http://www.kscm.cz/nasi-lide/parlament-cr1/senat1>; staženo 6.11.2011 11:31). Strana má sice nulový koaliční potenciál (Klíma In Doubek; 200; str. 59) ale svoji relevanci v systému dokazuje svým vyděračským potenciálem (Pšeja; 2005; str. 136). Bohužel pro český stranický a i politický systém je její existence a relevantnost problematickým bodem, neboť je pro většinu stran nepřijatelné, či dokonce vnitřními stranickými předpisy zakázané s ní spolupracovat na vládní úrovni. A jelikož její volební zisky jsou výrazně, tak to velmi snižuje možnost koaličních vyjednávání. Je tedy otázkou, zda se tato izolace postupem doby nezmění.

3. Pozice odštěpených subjektů

Pozice odštěpených stran od KSČM je v českém stranickém a politickém velmi složitá. Je to spojeno se situací, do které se „mateřská“ strana dostala. KSČM se za silné podpory členské základny odhodlala svoji budoucnost spojit s nerezignací na minulost a ponechala si svůj název. Jedná se stále o jasný případ strany z rodiny komunistických stran. Pokud se podíváme na postkomunistické země, tak bývalá vládnoucí strana neprošla transformací pouze v 5 zemích a pouze Českou republiku můžeme brát jako konsolidovanou demokracii (po volbách by bylo možno toto číslo rozšířit na 6, neboť na Slovensku uspěla KSS, tento případ je ale poněkud specifický¹). Pro většinu ostatních politických aktérů a pro celkovou veřejnost tedy reprezentuje extrémní levý pól našeho politického spektra. Stále se vede otázka, zda se jedná o systémovou či antisystémovou stranu, někdy dokonce zaznívají názory, že se nejedná o stranu legální, neboť je spojena s ideologií, jejíž propagace je dnes popisována jako trestný čin. Je ovšem mít stále na zřeteli, že strana má demokratické stanovy schválené ministerstvem vnitra. Navíc je velmi silně zastoupena v Parlamentu České republiky. Ostatní strany, zejména pravicové, a nejčastěji před volbami, se od strany velmi silně distancují. Spíše se dá ale říci, že se jedná o stranu s nulovým koaličním potenciálem, lépe řečeno nulovým veřejným koaličním potenciálem. Neboť pokud se stranám hlasy zákonodárců z KSČM hodí k prosazení jejích cílů, tak se k ní rozhodně jako k antisystémové straně nechovají (Michal Klíma: Kladný a záporný koaliční potenciál politických stran v ČR. In Doubek red.; 2000; 59). Moshe Maor tento stav nazývá jako nedostatek vnější legitimacy (Kubát; 2003; str. 97).

---

¹ V roce 2002 uspěla ve volbách na Slovensku do poslanecké sněmovny Komunistická strana Slovenska. V lednu roku 1991 rozhodlo vedení strany o zrušení KSS a přeregistrování všech členů a aktiv do Strany demokratické levice (od října 1990 strana používala název KSS-SDL¹). Dá se tedy říci, že se přetransformovala do strany sociálnědemokratického typu a stala se úspěšným reprezentantem levicových voličů. Členové strany, kteří s tímto nesouhlasili, do nové strany nevstoupili a založili dvě nové komunistické strany, které se následně spojily a vytvořily opět komunistickou stranu Slovenska, která se prohlásila pokračovatelkou původní KSS. Tato nová strana následně uspěla ve volbách v roce 2002.

Vedle toho ale vyrostla velmi silná levicová strana, Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), která již dle svého názvu reprezentuje demokratický charakter levicové politiky, sociálně demokratický proud. Většina komunistických stran v postkomunistických státech prošla transformací ve strany sociálně demokratického typu a podařilo se jim tak obsadit voliče levého spektra. U většiny z nich se jednalo o transformaci pragmatickou a podařilo se jim opět dostat na vládní posty. To jim umožnilo ukázat, zda transformaci myslí vážně. Naštěstí se ve všech případech ukázalo, že ano a nikde nedošlo k opětovnému nastolení nedemokratického formátu vlády. Tyto strany vždy výrazně podporovaly demokratickou transformaci, ale jejich podpora rychlé transformace ekonomické nebyla vždycky stoprocentní.

Tímto vymezením je patrné, že pro odštěpené strany je velmi malý prostor, kde se programově a ideově realizovat a získat voličskou podporu. Pokud se totiž vydá cestou ještě více doleva, stane se pro drtivou většinu společnosti totálně extrémní stranou, která je pro ně nevolitelnou, neboť se chtě nechtě bude muset spojovat s bývalým režimem a jeho formami vlády a hodnotami. Není ale možné ztotožnit extrémní charakteristiku těchto stran na stejnou úroveň, jakou česká společnost přisuzuje pravicově extrémním stranám. Česká společnost totiž levicový extremismus bere opravdu pohledem antikomunismu a nevidí v něm nějaké velké nebezpečí, i když se časté předvolební pravicové kampaně snaží ukázat opak. Pokud se ale rozhodne vymezit od KSČM více ke středu, tak se jistě dostane do pole zájmu a pole voličů ČSSD. V tomto případě má velmi malou šanci na úspěch a dříve či později se jim bude nabízet jediné východisko a to spojení s touto stranou.

Pokud se podíváme na reálný model odštěpených stran od KSČM tak cestou levicového vymezení se vydala pouze strana prezentovaná Miroslavem Štěpánem – nejprve Strana československých komunistů a později přejmenovaná na Komunistickou stranu Československa, za jejíž pokračovatelku se prohlásila. Ukázalo se, že tato cesta není pro voliče akceptovatelná a podpora je minimální. Na druhou stranu je ale potřeba dodat, že voličsky úspěšná není ani druhá cesta, tedy vymezení se stran do středu či přiklonění k

sociálně demokratickému charakteru. Takto vzniklé strany, a bylo jich několik, nikdy nedocílily úspěchu. Mnohdy problémem bylo, že se ani nesnažily vymezit proti KSČM příliš programově, ale pouze názvem a ideologicky.

Nakonec ovšem byly strany buď pohlceny ČSSD, jako u případu Demokratické strany práce, anebo existence na totálním okraji voličského zájmu a podpory. Mnohdy se dokonce stalo, že strana ve volbách získala méně hlasů, než měla registrovaných členů.

Výsledkem je, že odštěpené subjekty se postupem času sloučily a vytvořily jednu stranu, která se snaží reprezentovat jejich hlavní ideu a tou je demokratický socialismus. V roce 1997 tak vznikla Strana demokratického socialismu. Ovšem ani tento projekt se neseťkal s nějakým nadšením mezi voliči a pohybuje se na okraji zájmů. Strana se vymezuje jak proti KSČM, tak i proti ČSSD.

Výsledky voleb ukazují, že levicové voličstvo je poměrně konzervativní a v této sféře politického spektra není prostor pro nový subjekt. Na rozdíl od středopravého prostoru, kde můžeme každé volby sledovat novou stranu, která úspěšně atakuje parlamentní posty. Levicovní voliči jsou rozděleni mezi ČSSD a KSČM. Pokud se rozhodnou změnit svoji voličskou preferenci, tak je nějaký přesun mezi těmito stranami anebo útěk středovějších voličů ČSSD do subjektu, který spíše reprezentuje středovou politiku. Voliči KSČM i ČSSD vidí jako svoji případnou druhou preferenci právě ČSSD či KSČM (Vlachová; 2000; str. 21) a nemají snahu přebíhat do jiného levicového subjektu.

Pokud se podíváme na odštěpené subjekty obecně, můžeme vidět, že se jedná o postkomunistické subjekty, i když některé z nich se tomuto označení brání. Jejich další zařazení do stranických rodin je většinou do stran komunistických, u některých je možná oscilace do rodiny sociálně demokratické.

Členská základna jednotlivých stran je minimální, takže můžeme obecně říci, že se jedná spíše o strany kádrů. Je ale otázkou, jestli tyto strany ve svém čele vůbec nějaké kádry mají.

Strana Levý blok se dokonce veřejně rozhodla, že se stane stranou volebního typu, neboť se jí nepodařilo získat členskou základnu v regionech a vytvořit svoji lokální síť.

4. Ortodoxně komunistický proud

Ne všichni nespokojení členové KSČM měli svoji nespokojenost založenou na tom, že se strana nezbavila svého názvu a netransformovala se v moderní stranu sociálně demokratického charakteru. Existovala skupina lidí, pro které byl naopak posun přílišný a prozatímní změny viděli jako zradu idejí a opuštění komunistické cesty. Tento proud můžeme nazvat jako ortodoxně marxistický a hlavní myšlenkou u nich je oprášení marxisticko – leninské ideologie a opětovné nastolení vlády komunismu. I v otázce nastolení této vlády jsou jejich myšlenky tradiční a ortodoxní, neboť jako jedinou cestu vidí revoluční vítězství nad kapitalismem. Slovník tohoto proudu si v materiálech z prvního desetiletí 21. století v ničem nezadá s propagandistickým slovníkem komunistických médií v 50. letech století minulého. Ústřední postavou tohoto proudu je Miroslav Štěpán, který se vyskytuje ve všech subjektech, které v tomto proudu hrály hlavní roli.

4.1. Za Socialismus

Miroslav Štěpán byl vyloučen z KSČ. Ovšem poté, co byl propuštěn z vězení, byl přijat za člena KSČM MO na Praze 2. Tento krok byl následně vedením strany kritizován a místní buňka za to dokonce byla zrušena. Od roku 1992 začal Miroslav Štěpán kolem sebe srocovat lidi, kteří byli stejného přesvědčení. Tento okruh bychom mohli nazvat jako tvrdé jádro. Jádrem této skupiny byla právě buňka z Prahy 2, která ho do strany přijala. Do této skupiny patřili především letitý Štěpánův spolupracovník Jaromír Obzina, Václav Papež, Jiří Boháč, Luděk Přikryl a další (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; 231). Na počátku roku 1993 byla jejich pozice již natolik silná, nebo si to alespoň mysleli, že založili názorovou platformu Za Socialismus. V rámci KSČM v té době působilo několik názorových platforem. Ovšem tato byla vedením silně kritizována a dokonce se jí pokusilo zakázat. Vnitřní orgány strany toto nakonec kvalifikovaly jako odporující stanovám a ke zrušení tedy nakonec nedošlo. On byl tento vztah vzájemný, neboť platforma velmi silně vystupovala především proti tehdejšímu předsedovi strany Jiřímu Svobodovi, kterého kritizovala za reformní kroky. Po svém ustavení

vydala platforma „Deklaraci názorového proudu KSČM Za socialismus“ (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; 231). V ní bylo mimo jiné uvedeno: „Jsme otevřeným názorovým proudem v rámci KSČM. [...] Podílíme se na uskutečňování politiky KSČM ve všech směrech při dalším upevňování a rozvíjení jejího komunistického charakteru. Veškeré naše snažení směřujeme k tomu, aby každá organizace a každý její člen se stali aktivními stoupenci a činiteli renesance socialistického světového názoru z hlediska komunistických perspektiv. [...] Proto jsme proti restauraci kapitalismu v naší zemi, proto jsme za socialismus.“ (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; 231). Sdělení této deklarace bylo velmi jasné, ovšem uvnitř členské základny nenašlo příliš velkou oporu. Reakce vzešla ze strany ÚV, který tento krok velmi výrazně kritizoval. Jedním z následků bylo, že Jiří Svoboda na sjezdu v Prostějově v roce 1993 vystoupil proti tomuto proudu. Následkem bylo, že Miroslav Štěpán byl vyloučen i z KSČM. Spolu s ním i Jaromír Obzina. Stejně tak byla následně zakázána činnost veškerým názorovým platformám a tak musela ukončit svoji činnost i platforma Za socialismus.

4.2.Lidová unie národní a sociální záchrany (LUNSZ)

Štěpán s Obzinou se po svém vyloučení pokusili zaměřit na vznik nějaké nové organizace, která by spojila členy platformy Za socialismus a případné další příznivce marxisticko – leninské orientace uvnitř KSČM s ostatními nespokojenými občany, kterým se nelíbilo směřování státu po roce 1989. Jejich cílem bylo získat si popularitu a přízeň voličů. Vůbec jim nevadilo používat k tomu populistické kroky. Hlavní bylo, aby tato organizace byla legální a pomohla jim v přípravě na volby v roce 1996, jichž se tento proud plánoval účastnit a pokusit se přebrat část členské a voličské základny KSČM. Nálada ve společnosti byla v této době velmi antikomunistická a osoba Miroslava Štěpána budila velmi negativní reakce. Proto nebylo úplně vhodné a politicky prozíravé zakládat politickou stranu, která by se přímo a veřejně hlásila k minulým pořádkům. Ideálem se tedy ukázalo založení Lidové unie národní a sociální záchrany. Tato organizace byla Ministerstvem vnitra ČR zaregistrována 8.10. 1993 a Celostátní ustavující shromáždění se konalo 5. 2. 1994 (Miroslav Mareš; Lidová unie národní a sociální záchrany a vývoj ortodoxně-komunistického proudu v České republice;

www.cepsr.cz). LUNSZ se nehlásila přímo k odkazu marxismu – leninismu, v čemž se odlišovala od platformy Za socialismus. Ovšem z jejich materiálů a komentářů bylo jasné, že dobu, která byla před rokem 1989 a formu vlády v ní považují za kladnou a naopak diskurs po roce 1989 jako cestu a vládu zla. Unie se sebedefinovala jako nadstranické sdružení, neboť podle ní bylo potřeba odložit stranictví a začít bojovat, neboť situace ve společnosti byla velmi kritická. Podle prohlášení Štěpána mířil stát ke všeobecnému kolapsu nejen v ekonomické oblasti, ale také v kulturní, sociální a občanské, země ztrácela kredit a prestiž v zahraničí, v současném směřování začal ve společnosti bujet egoismus a sobectví a zároveň se začala velmi výrazně zdvihát vlna kriminality a morální rozklad, právě v tomto měli členové LUNSZ, kteří byli vzdělaní, chytří a uvědomělí lidé, napnout svoje síly a začít se situací něco dělat (Miroslav Mareš; Lidová unie národní a sociální záchrany a vývoj ortodoxně-komunistického proudu v České republice; www.cepsr.cz). Členem unie se mohl stát každý občan starší 15 let, který souhlasil s cíli a stanovisky unie. Struktura byla tradiční, neboť se členila na unie Místní, Regionální a celostátní. Nejvyšším orgánem bylo Celostátní shromáždění unie. Unie původně prohlašovala, že má kolem 150 000 členů, zde se ale jednalo o velmi nadsazený údaj, neboť reálně měla strana počet členů v řádu stovek.

Pokud se pokusím LUNSZ popsat teoreticky, tak se jednalo o silně populistickou stranu, která se prezentovala jako egalitářská a velmi silně akcentovala nacionální otázku. Samozřejmostí byl u ní pozitivní popis předlistopadových událostí. Snažila se integrovat více skupin, ať politické strany či nějaká občanská sdružení. Podobnou rétoriku budeme vidět i v následujícím fungování strany, kdy se strana nabízí jako integrující prvek nespokojených občanů. Mnohdy se staví do pozice, že se vlastně obětuje a pomůže tak změnit pořádky.

Na svém ustavujícím shromáždění přijala unie Český národní program (Miroslav Mareš; Lidová unie národní a sociální záchrany a vývoj ortodoxně-komunistického proudu v České republice; www.cepsr.cz). Již v tomto materiálu je použito názvosloví, které drží Miroslav Štěpán až do dnešních dnů. Události, které se staly v roce 1989, označuje jako státní převrat. Základem programu je apriorní odmítnutí vývoje po roce 1989. Chce bojovat za široké

sociální zájmy a jistoty občanů. Zároveň ale prohlašuje, že chce zachovat právní a občanský stát. Hodně apeluje na české národní zájmy a vlastenectví. Zdůrazňuje i slovanskou vzájemnost. V Českém národním programu jsou zastoupeny nejen jejich návrhy pozitivní, ale ve velké míře i negativní, neboť je tam široký výčet toho, co strana odmítá a s čím nesouhlasí.

LUNSZ odmítla: „

- Zkreslený výklad státního převratu 1989 a způsob jednání aktérů při předání moci
- Rozkrádání národního majetku a znehodnocení více než 40ti leté práce československého lidu
- Likvidaci Československa po 75 letech jeho existence bez souhlasu občanů
- Program sociálního cynizmu jako nástroje nadvlády a bezuzdnou germanizaci
- Vstup do NATO jakož i nedůstojné a pro národ ponižující úsilí odpovědných míst, směřující k němu
- Nerovnost vlastnických forem, a ničení prosperujících hospodářských odvětví v cizím zájmu, zahraniční zadluženost jako nástroj strategické a národní podřízenosti
- Navrácení majetku pobělohorské šlechtě a katolické církvi
- Vše co je v hrubém rozporu s českými národními zájmy a tradicemi“

(Miroslav Mareš; Lidová unie národní a sociální záchrany a vývoj ortodoxně-komunistického proudu v České republice; www.cepsr.cz).

Pokud se podíváme na pozitivní stránku programu tak se LUNSZ zaměřila za 4 hlavní oblasti:

- „Moratorium cen energií, paliv, pohonných hmot a vybraných surovin v oblasti výrobní spotřeby, na základní druhy potravin, nájemného, otopu, vody i teplé vody v oblasti osobní spotřeby
- Pozastavit proces velké privatizace
- Zastavit umělý proces směřující ke směnitelnosti koruny, protože vyvolává další růst zahraniční zadluženosti, odporující našim národním a státním zájmům

- Upravit zásady restitučních náhrad v období do roku 2000, restituce omezit pouze na přímo postižené, nepřekročit celkovou výší restitučních náhrad celkovou částkou 500 000 korun pro jednotlivou oprávněnou osobu, rodinu, podnik“ (Miroslav Mareš; Lidová unie národní a sociální záchrany a vývoj ortodoxně-komunistického proudu v České republice; www.cepsr.cz)

Dále se strana samozřejmě zaměřila i na další věci hlavně v oblasti sociální, důchodové či praní špinavých peněz. Dále vystupovala i proti procesům v bezpečnostních složkách, které byly zaměřeny na pracovníky z minulého období.

LUNSZ se uspět na politickém boji nepodařilo. Bylo to zapříčiněno nejen výrazně záporným vnímání osoby vůdce strany, ale také tím, že prostor, ve kterém by strana mohla uspět, byl již okupován jinými politickými aktéry. Dá se říci, že extrémistické voliče stáhla pod svá křídla buď KSČM, nebo dokonce SPR – RSČ. A levicové voliče mohl nalákat do „svých řad“ Miloš Zeman vedoucí ČSSD.

Neúspěch LUNSZ ovšem nemůžeme brát příliš fatálně, neboť pomohl osobám v jejich čele v období, kdy by bylo velmi neprozřetelné zakládat již přímo stranu, které by se názvem i programem hlásila k odkazu KSČ a minulému režimu.

I když se straně nepodařilo uspět a přetáhnout příliš voličů od KSČM přesto její vedení v čele s předsedou Miroslavem Grebeníčkem proti LUNSZ vystoupilo a varovalo své členy a voliče před nimi, neboť se dle nich snaží rozbít komunistické hnutí u nás.

4.3.Strana československých komunistů

Nakonec se vedení strany rozhodlo již se neohlížet na antikomunistickou náladu ve společnosti a 22.4.1995 se konal tzv. Sjezd obnovy (<http://www.ksc.cz/Studijni%20podklady/data.htm>), kde vznikla Strana československých komunistů. V jejím čele stanul Miroslav Štěpán. Neznamenalo to ovšem zánik LUNSZ, ale její činnost byla výrazně utlumena a veškerá aktiva a síly byly nasměrovány na činnost nové

strany. Sjezd ocenil platformu Za socialismus, jako pozitivní začátek procesu obnovy strany. Zároveň schválil stanovy a další programové dokumenty, které byly potřeba pro rozjezd nové strany. Přijal například Memorandum o nové internacionále (http://www.ksc.cz/Studijni%20podklady/data_texty.htm). Zvolil také Ústřední výbor strany, který měl 49 členů. Velmi zajímavé bylo jeho složení, neboť v něm zasedli mimo jiné Ludvík Zifčák, Ivo Havlík (bývalý šéfredaktor Naší pravdy) a další lidé, kteří byli spojeni s ortodoxně komunistickým proudem (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; 239).

Pod tímto názvem strana ovšem fungovala pouze do roku 1999. Po svém přejmenování se strana prohlásila za pokračovatelku KSČ a proto i své další sjezdy začala číslovat od čísla 18. Sjezd s tímto pořadovým číslem se uskutečnil 10. února 1996 v Praze a účastnilo se ho 229 delegátů, kteří, podle údajů strany, reprezentovali 200 000 členů (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; 237).

„Náš sjezd je označen jako 18.sjezd SČK, naší komunistické strany. Tedy dříve KSČ, nyní Strany československých komunistů, která byla obnovena 22.dubna 1995 na sjezdu obnovy. Strana se znovu otevřeně přihlásila k historickým symbolům práce a sepětí dělníků a rolníků v jejich zápase za osvobozenou práci, za důstojnost, jistoty a lidské štěstí. [...] Život potvrdil, že všechny politické strany ČR, s výjimkou SČK jsou poplatné listopadové iluzi, mají svůj politický akční i morální strop. Nic nezměnily však na tom, abychom nemohli dnes oznámit 18. sjezdu strany, že naše strana žije, že překonává nelehké překážky, pracuje ve všech krajích země a Praze.“ (XVII. sjezd Strany československých komunistů, 1996; str. 5).

Strana jako své symboly přijala opětovně srp, kladivo a rudou hvězdu. Označení členů bylo soudruzi a soudružky. Představitelé strany označili sjezd z prosince 1989 a jeho závěry za neplatné. Hlavně jim vadila jeho stanoviska k únoru 1948. To oni nazývali jako kontrarevoluční a strana se podle nich vzdala 40 let poctivé práce československých občanů a všech požitků, které přinesla. Zároveň SČK kritizovala, že mimořádný sjezd KSČ z prosince

1989 zlegalizoval nástup Václava Havla do pozice prezidenta republiky. Navíc umožnil nástup k moci dalším lidem, kteří oni nazývali dokonce jako „spratky“.

Na sjezd byli pozváni zástupci SDL, SLB, ČSSD a KSČM. Nikdo se nezúčastnil, KSČM dokonce pozvání odmítla. Naopak bylo údajně zasláno 23 zdravic od komunistických a dělnických stran ze zahraničí.

Generálním tajemníkem byl zvolen Miroslav Štěpán, zástupci GT se stali Jiří Boháč a Václav Papež, do funkce předsedy Ústřední rozhodčí komise byl zvolen Ladislav Daněk a předsedy Ústřední revizní komise Václav Šedivý (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; 239). Byl zvolen i nový ÚV. Strana na sjezdu přijala i nový volební program, který nesl název „Československo – práce – socialismus“. Strana v něm hlavně prezentuje výhody minulého režimu a nabízí voličům jejich opětovné získání. „Jestliže se vám v minulosti dařilo lépe, byla to zásluha KSČ a lidu Československa, který ji podporoval“ (Fiala, Holzer, Mareš, Pšeja; 1999; 239). Samozřejmě jako své voličské jádro představuje dělníky a rolníky či pracující inteligenci. Přibírá také drobné podnikatele – živnostníky, kteří se dle ní na tuto dráhu vydali jenom proto, neboť měli obavu z možné nezaměstnanosti. Samozřejmě se ale snažila oslovit celou populaci, hlavně tu část, která byla v nelehké sociální situaci – mladé rodiny, důchodce a nezaměstnané. Jejich pozice byla dle programu kvůli novému režimu velice asociální a těžká. SČK se prohlásila jako jediná strana, které jde o socialismus a nezaprodala se současnému režimu.

Reakce režimu, pokud použiju komunistický slovník, byla rychlá. Tehdejší ministr vnitra za ODS Jan Ruml navrhl vládě podat návrh na zrušení SČK. Proti se postavil tehdejší premiér Václav Klaus, který poukazoval na to, že nejlepším způsobem jak porazit tuto stranu jsou parlamentní volby. Vláda se tedy nakonec tímto návrhem nezabývala, ovšem začal o něm přemýšlet prezident Havel. Jelikož se toto všechno dělo v období před volbami, tak se SČK, nakonec obrátila na Ústřední volební komisi se stížností.

Voleb v roce 1996 se ale strana neúčastnila, neboť nesehnala dostatek finančních prostředků na zaplacení volební kauce a nebyly jí tak vytištěny volební lístky. I přes svoji neúčast ve volbách, Miroslav Štěpán v nich našel pozitiva pro svoji stranu, neboť tvrdil, že jeho strana má potenciál získat hlasy lidí, kteří se voleb neúčastnili. V těchto volbách se jednalo o necelou čtvrtinu voličů. Ovšem ani předčasných voleb v roce 1998 se strana neúčastnila.

Svoji volební snahu strana zaměřila na volby do Senátu. V roce 1996 postavila svoje kandidáty dokonce ve 4 volebních obvodech – v č. 5 v Chomutově se ucházel o mandát Ing. Alexej Pludek, získal ovšem pouze 1,06% hlasů a obsadil v obvodě poslední místo; v obvodě číslo 23, což byla Praha 8, se o mandát ucházel Václav Papež, který získal jen 0,75% hlasů a skončil také poslední; v č. 56 v Břeclavi kandidoval Ladislav Froněk a skončil také poslední se ziskem 1,68% hlasů; nejvíce hlasů získal Miroslav Štěpán, který dokonce v obvodě číslo 64 v Bruntále porazil jednoho soupeře se ziskem 2,66% hlasů (www.volby.cz) ovšem k zisku mandátu bylo velmi velmi daleko. Ve stejném mandátu kandidoval Miroslav Štěpán i v roce 1998. Svůj zisk téměř zopakoval, neboť získal 2,45% hlasů, tentokrát to ale bylo poslední místo (www.volby.cz; staženo 20.11.2011 15:39). Posledním volebním počinem strany SČK byly komunální volby v roce 1998. Ve spolupráci s nezávislými získali pouhých 1720 hlasů, což znamenalo 0,00% hlasů. Tyto výsledky znamenaly pro stranu jasný propadák. Navíc když v obvodě Chomutov č. 5 získal mandát senátora kandidát KSČM.

Největší popularitu získala strana v období letecké operace proti Jugoslávii. Mladší část členské základny, především ze severní Moravy pod vedením Ludvíka Zifčáka se totiž veřejně nabídla, že pojede do Bělehradu plnit roli lidských štítů.

4.4. Komunistická strana Československa

Reakcí na volby byl XIX. sjezd strany, který se uskutečnil 4.12. 1999 (http://www.ksc.cz/Studijni%20podklady/data_texty.htm). Ten už se odehrával po vnitrostranických bojích. Určité části vedení strany se nelíbil styl Miroslava Štěpána, kterého

označili za kariéristu. Stranu opustilo několik lidí z vedení, kteří nesouhlasili se stylem vedení strany a ani s jejím dalším směřováním. Dokonce i Václav Papež, který spolupracoval s Miroslavem Štěpánem dlouhou dobu. Ten oficiálně rezignoval ze zdravotních důvodů.

Na tomto sjezdu strana změnila jméno a přejmenovala se na Komunistickou stranu Československa. Neboť strana se prezentovala jako jediná pokračovatelka strany z roku 1921. Podle závěru sjezdu je jedinou komunistickou stranu nejen dle názvu, ale i dle svých principů, která na ni může navázat.

Strana si zvolila nový ÚV, tentokrát měl 55 členů. Strana na sjezdu opět přijala několik usnesení a závěrů. Mimo jiné také přijala nový program – „KSC 2000 – idea, organizace, jednota a akce“ (http://www.ksc.cz/Studijni%20podklady/data_texty.htm). Zároveň také zaslal zdravici účastníkům V. sjezdu KSČM s připomenutím ochoty spolupracovat „v zájmu lidu České republiky“. Sjezdu se účastnily delegace komunistických stran ze zahraničí. Představitelé strany je nazývají jako autentické komunistické strany.

Oficiálně byla strana i s novým názvem zaregistrována 17. 2. 2000. A dalším důležitým datem v dějinách strany je 25.9.2001, kdy Nejvyšší soud České republiky rozhodl proti návrhu Vlád České republiky o zrušení komunistické strany Československa.

Další sjezd se konal 7.12. 2002. Strana zde přijala programový dokument: Za mír, národní identitu, práci, za akceschopnou stranu (http://www.ksc.cz/Studijni%20podklady/data_texty.htm). Tento dokument konkretizuje dlouhodobý program KSC 2000, který strana přijala na minulém sjezdu.

Opět byl zvolen nový ÚV, tentokrát dokonce v počtu 69 členů. Zároveň i předsedové revizní a rozhodčí komise.

Zatím poslední sjezd proběhl 25.2. 2006, jeho hlavním heslem bylo „XXI. SJEZD KSČ A NOVÁ VÝZVA“ (http://www.ksc.cz/Studijni%20podklady/data_texty.htm; staženo

5.11.2011, 15:07). Na sjezdu byla přijata politická zpráva, kterou přednesl Miroslav Štěpán: Společným úsilím za společné cíle, proti společnému protivníkovi.

Na sjezdu bylo přijato opět mnoho prohlášení, závěrů a zpráv, které definují postoj a program strany.

4.4.1. Program KSČ

Programové priority a body KSČ jsou většinou vyjadřovány nesouhlasným stanoviskem se současným stavem a situací, které jsou následkem vlád, které svou ekonomickou strategii staví na kapitalismu. Podle KSČ musí být veškeré kroky vlády zaměřeny jedním směrem a tím je všestranný rozvoj lidu České republiky. Od tohoto cíle mohou být odvozovány veškeré další kroky.

KSČ má jako svůj hlavní politický cíl návrat k socialismu. Podle nich je jeho současná porážka pouze přechodnou a 21. století se celosvětově stane stoletím socialismu. Jako zásadní vidí nutnost vést boj za zachování míru, za zastavení úpadku národních hodnot a zastavení devastace sociálních jistot. „Ke společné prosperitě a pokroku vede cesta obnovy socialismu“ a tato obnova si vyžádá „nemalé úsilí nejpokrokovějších sil společnosti“ (<http://ksc.cz/Stanoviska%KSČ/obnova.htm>; staženo 5.11.2011 15:08).

K poražení komunismu a nenastolení socialismu může vést pouze boj uvnitř komunistického hnutí. Neboť komunismus se může porazit pouze sám, zradou ve vlastních řadách.

V rámci svého programu vychází z určitého historického a ideového rámce a tím pádem tvrdí, že mají na co navazovat. Uvědomují si ale, že je potřeba tento rámec přizpůsobit moderní době a impulzy z této moderní doby zakomponovat do svého světového názoru.

Na výčitku toho, že nenabízí reálné kroky, jak svých cílů dosáhnout, odpovídá, že po dobu 40let, kdy byly u vlády, tyto vymoženosti pro obyvatele existovaly.

V rámci svých programových materiálů, se strana zaměřuje hlavně na kritiku současné situace a další velký oddíl je věnován zahraniční politice, kdy ukazuje nejenom na nutnost změny české zahraniční a vojenské politiky, ale také na příklady ze světa, jichž bychom se měli držet a následovat je.

Popis současného stavu:

- odsuzují primitivní antikomunismus, který je navíc velmi často veden osobami, které podlézali minulému režimu ve jménu vlastního prospěchu.
- Kritizují ekonomické směřování, kdy je vše řízeno zahraničním kapitálem a soukromými velkopodnikateli, neboť to vede k rozkrádání státního majetku, ve slovníku KSČ k rozkrádání majetku nás všech.
- Kritizují média, že vedou pravicovou propagandu.
- Častá je kritika nedostačujícího sociálního systému.
- Svět je dle KSČ dnes v situaci, která je krizová. Vládnoucí síly se snaží ale toto riziko zatajit a lidé tak o tomto nebezpečí nevědí. Důvodem zatajování je strach z komunismu, který pro ně neustále představuje nebezpečného strašáka. Nebezpečí vzniklo činností a fungováním nejvyspělejších států v jejich honbě za mamonem. Záchrana světa bude ovšem zase v rukou pracujících.
- Situace je v České republice v rukou krajně pravicových stran, které ve jménu boje proti terorismu se snaží potlačit lidská práva a skoncovat s buržoazní demokracií a opět nastolit fašismus. Hrozba návratu fašismu se objevuje mnohokrát v materiálech strany. K manipulaci s lidmi je používána nejen ekonomika a technologie, ale také kultura a školský systém.
- Kritizují ostatní levicové strany. KSČM se dle nich musí zbavit sebeklamu ohledně 17. listopadu 1989. ČSSD není pravou levicovou stranou. V jednom ze svých materiálů dokonce označila vládu pod vedením ČSSD na jaře 2006 za jednu z nejpravicovějších vlád v Evropě.

- KSČ na závěr kritizuje celou českou společnost, že se nedokázala takovýmto představitelům moci postavit a zbavit se jich. Česká republika je dle jejich popisu nebezpečným místem pro život, neboť je prolezlá násilím a drogami.
- Kritizují systém byrokracie, který je spojen s úplatkářstvím. Podle nich je toto nutné a proto musí přijít nová revoluce. A tato revoluce jistě přijde.
- Následkem všech těchto problémů je „vznik nespravedlivé, asociální, nehumánní a nekulturní společnosti. Jeho důsledkem je ztráta sociálních a životních jistot milionů lidí, nebývalá kriminalita, rozbití československého státu“ (XVII. sjezd Strany Československých komunistů; 1996; str.14).

Zahraniční politika:

- Základním prvkem jejich zahraniční politiky je ukončení podpory agresorů, kteří vedou ve světě války. Tím je samozřejmě myšlena USA a VB.
- S tím je spojen jejich silný odpor proti válce v Iráku. Tato válka, dle KSČ, není ničím jiným než okupací, která je vedena kapitálem a sionisty, jediným cílem této války jsou zisky z ropy a prospěch pro stát Izrael. Tato válka byla odůvodněna lživými obviněními, která nejsou nepodobná nacistickým obviněním proti Dimitrovovi, či proti Polsku.
- Odmítají také označování teroristů, neboť to jsou bojovníci za svou zemi a víru. Mají svaté právo hájit svoji zemi a svoji víru před agresory a vrahy
- Nutné je budování a posilování v míru, neboť pouze život v míru může znamenat prospěch pro občany státu.
- Usilují o obnovení Československého státu, které je dle nich potřebné nejen pro oba národy, ale i pro celou Evropu a její stabilitu a mezinárodní bezpečnost.
- Uznávají objektivitu evropské integrace, ale staví se proti EU v současné podobě. Neboť evropská integrace má sloužit ke všeobecnému prospěchu všech aktérů, kteří se na této integraci podílí.

- KSČ se označuje za hluboce internacionální stranu, ale staví se proti Straně evropské levice (SEL). Neboť ta podle nich vede zápas o opětovné protlačení idejí eurokomunismu do komunistického hnutí. Cílem tohoto zápasu je, aby za mrzkou almužnu se dělnické hnutí nestalo překážkou naplňování hlavního cíle kapitalismu a imperialismu: amerikanizace, zeslabení a potlačení multikulturnosti a unikátnosti Evropy a národů, jež zde žijí. Jejich cílem je naopak: „Usilovat o reálnou spolupráci komunistických stran proti důsledkům dočasné porážky socialismu v této části světa. Účinnější výměna zkušeností z činnosti komunistických, dělnických a pokrokových stran pracujících v kapitalistických zemích. Podpora míru a pokroku s odsouzením agresivní politiky USA a NATO. Prosazování zájmů pokrokových sil obecně a v České republice zvláště“ (<http://ksc.cz/Stavoviska%20KSČ/obnova-8.htm>; staženo 5.11.2011, 15:08).
- Navrhují přestat přehlížet takové velmoci jako je Rusko a Čína, neboť nám to škodí, jak po politické, tak hlavně po ekonomické stránce.
- Musíme přestat dělat zbytečná gesta, která přísluší pouze velmocím.
- Oslavují státy Jižní Ameriky, že pochopily a začíná se tam prosazovat socialismus. Oslavují Kubu a její lid a naopak disidenty označují za „hrstku darebáčků ochotných pro peníze a pochybnou slávu zradit vlastní zemi a znevážit vlastní lid“ (<http://ksc.cz/Stavoviska%20KSČ/obnova-7.htm>; staženo 5.11.2011, 15:09). Zároveň oslavují i KLDŘ, že se jí podařilo uchránit svoji suverenitu před tlakem USA a zachovat si tak svoji pokrokovou formu života.
- Podobný vývoj jako v Jižní Americe předpovídají i v Africe a v Asii. Zároveň vidí i návrat socialismu reálně v bývalých sovětských státech: „Nepochybujeme o tom, že zrazený a oklamáný lid i zde znovu důrazně pozvedne svůj hlas, vyžene kolaboranty, zrádce a uchvatitele národního opatství a změní poměry k lepšímu“ (<http://ksc.cz/Stavoviska%20KSČ/obnova-7.htm>; staženo 5.11.2011 15:09)

Obrana:

velmi blízko k zahraniční politice, mají i plány ohledně vojenství.

- Základem je přísné odmítnutí jakékoliv cizí vojenské základny na našem území, neboť by to vedlo pouze postavení České republiky jako jasného cíle případného preventivního útoku. KSČ zde odmítá jakékoliv přirovnávání a porovnávání s minulostí.
- KSČ prosazuje okamžité ukončení účasti českých vojáků v jakýchkoliv zahraničních misích.
- KSČ nerozumí, proč je neustále strašeno Ruskem, jako možným nepřítelem, když je dle jejich názoru Rusko jasným příkladem mírové velmoci.

Ekonomika:

- Nenabízí jasné kroky jak toho dosáhnout, jen mluví o nutnosti a podpoře kroků, které povedou k navrácení ekonomiky na žádoucí úroveň a zastaví zadlužování země. I přes absenci jasných návodů slibuje „skutečnou obnovu prosperující ekonomiky. Nesledujeme žádné nereálné zázraky“(Volební program SČK; Československo-práce-socialismus; str. 2).
- Soukromé vlastnictví by na počátku své vlády ponechali a až vývoj by ukázal, v jaké míře bude zachováno i do budoucna.
- Jako jedinou možnost k navrácení ekonomiky do výnosné úrovně vidí v nastolení socialismu. Neboť současný problém státní ekonomiky vychází z toho, že byl rozkraden státní majetek a veškerá moc je v rukou cizího kapitálu, který také jako jediný sklízí prospěch z ekonomických úspěchů.

Sociální politika:

- Demokratická společnost by měla zajistit základní sociální jistoty a umožnit trvalý růst prosperity pro většinu občanů. Neprosazují nějaké bezbřehé rovnostářství
- Chtějí zkvalitnit důchodovou politiku a posílit sociální jistoty.

- Jako nutnost vidí odstranění nezaměstnanosti
- Je potřeba dostat poctivou práci na vysoké místo nového hodnotového žebříčku
- Odmítají demagogické kroky vlády, které povedou pouze k ožebračování pracujících
- V otázce bydlení se musí společnost vrátit k tomu, že byt bude jedním ze základních podmínek života a ne zbožím

Další programové body:

- Nabízejí vyšší bezpečnost občanů a odstranění negativních jevů ve společnosti
- V oblasti kultury je potřeba posílit národní stránky a podporovat hodnotnou kulturu, která bude dostupná široké veřejnosti. Její autoři musí být podporováni v souboji s autory pokleslé konzumní kultury
- Školství a zdravotnictví musí zůstat bezplatné a musí být zachována jeho vysoká úroveň
- Je třeba zabránit tomu, aby školství, zdravotnictví a vymahatelné právo bylo jen pro bohaté a pracující pouze živořili.
- Volný čas se musí opět stát obdobím skutečné obnovy fyzických, duševních a morálních sil

Shrnutí

KSČ vidí jako jedinou možnost pro prosazení svých programových bodů a ochránění tak pracujícího lidu, spojení všech levicových sil, které budou bojovat proti kapitalismu a imperialismu. Pouze takto spojené síly mohou bojovat proti následkům současné ekonomické krize. Pokud by se objevil subjekt u jiné části spektra a měl za cíl obhajobu stejných vizí a bodů, nemá KSČ problém s ním také spolupracovat. Nabízí spojení každému, kdo je nespokojen se současným stavem a chce s tím něco dělat. Chtějí překonat stranické bariéry. Ovšem stále to spojení nazývají jako levicové.

Před každými volbami varují voliče před volbou stran, které dávají nesplnitelné sliby a jde jim jen o jejich zisky a ne o zájmy pracujících. Varují před nástupem fašismu. Jeho narůstající nebezpečí vidí v tom, že se již z minulosti poučil a používá jiné metody.

Pokud bych se pokusil nalézt nějaké motto KSČ, myslím, že tato část z jejich deklaraace k 10. výročí znovuoobnovení by mu byla asi nejbliže: „Nenecháme se odradit hořkostí porážky a zrady. Nepropadneme netrpělivosti a malomyslnosti. Nezpronevěříme se odkazu našich soudružek a soudruhů, kteří s námi tuto stranu před desíti lety obnovili a dnes již nemohou být mezi námi. Nebojíme se posměchu dočasných vítězů a mocipánů, kteří si nevidí na špičku nosu a myslí si, že povládnou napořád a uniknou spravedlnosti. Necht' znovu zazní slova, která tak dobře známe z historie. Necht' znovu zazní slova, která jsou posilou malověrných. Necht' znovu zazní slova, která nahánějí hrůzu kolaborantům, zrádcům, příživníkům a privatizačním mafiánům. Necht' znovu zazní slova pronesená soudruhem Stalinem ve chvíli, kdy už se reakce radovala, že je socialismus nadobro zničen. Slova, která v těžkém okamžiku stmelila lid a ohlásila příští triumf - slova, která tak jasně promluvila z duše národa a dodala mu novou odvahu - "Naše věc je spravedlivá, vítězství bude naše!" (<http://ksc.cz/Stanoviska%20KSČ/stanoviska.htm#10>; staženo 5.11.2011 15:12) .

4.5.Miroslav Štěpán

Hlavní osobou, která je ve vedení tohoto proudu je Miroslav Štěpán. Osoba, která je veřejností brána jako jeden ze symbolů minulé moci a zejména událostí ze 17. listopadu roku 1989. Jeho image je ale veskrze negativní. Možná i to bylo důvodem, že byl jako jediný z představitelů moci komunistického režimu odsouzen a vězněn. Byl odsouzen za zneužití pravomocí veřejného činitele, čehož se dopustil dle rozsudku tím, že během demonstrací v říjnu 1988 a v lednu 1989 nařídil použít proti demonstrantům vodní děla a slzný plyn. Byl odsouzen na 4 roky, po odvolání byl trest zkrácen na 2 a půl roku, ovšem v polovině byl za dobré chování propuštěn. I toto mu mezi jeho příznivci přineslo kladné body, neboť se sám někdy označuje jako politický vězen současného režimu.

Paradoxem můžeme nazvat situaci, kdy byl dlouhou dobu označován jako progresivní prvek ve straně, který by mohl být nositelem nových myšlenek a nakonec byl jako jeden z největších symbolů starých pořádků ze strany vyloučen. Sám Miroslav Štěpán o sobě říká, že měl ambice stát se generálním tajemníkem strany a vnést novou, více demokratičtější tvář jejímu vládnutí. V tomto byl údajně velmi podporován ze strany Sovětského svazu.

Vliv jiných států a organizací u něj hraje v popisu dějin velmi silnou roli, neboť pokud se ho ptáte na události ze Sametové revoluce, vždy to označuje jako státní převrat, který byl veden agenty nejen KGB, ale i různých informačních agentur USA. V mnoha rozhovorech vždy zdůrazňuje, že informace o tom, že se v listopadu 1989 bude něco dít, dostával již v průběhu celého roku (Žádnou svobodu jsme si nevybojovali – rozhovor s Miroslavem Štěpánem; Renata Kalenská; Lidové Noviny; 6.11. 2004; str. 11). Stejně tak, že mu ruští významní představitelé, jež ovšem nikdy blíže nespecifikoval, již někdy v září 1989 tvrdili, že Václav Havel bude prezidentem.

Život Miroslava Štěpána je spojen s komunistickou stranou či různými komunistickými organizacemi již od raného mládí. Miroslav Štěpán se narodil v Lounech, ale žil v malé vesnici o 111 domech v jejich blízkosti. Svoji rodinu sám nazývá jako maloroľnickou. Otec pracoval jako agronom v místním JZD a matka jako ošetrovatelka skotu. Vyrůstal se dvěma sestrami. Život na vesnici ho ovlivnil, neboť prý tam získal velkou univerzalitu a ctižádost být lepší a úspěšnější než ostatní. Až do 4té třídy navštěvoval malotřídku ve vesnici, později chodil až do 8 třídy do vsi vedlejší. Velkou roli v jeho životě hrála střední škola. Studoval obor Mechanizace a elektrifikace v zemědělství v Mladé Boleslavi. Díky této době se socializoval a získal náhled na život a začal určité věci vnímat v souvislostech. Naučil se i disciplíně, neboť školu popisuje jako polovojenskou. Po maturitě chtěl nastoupit na vojenskou školu v Košicích a studovat letectví. Nakonec ale šel studovat na Českou zemědělskou univerzitu na fakultu mechanizace. O této změně rozhodla strana. Toto rozhodnutí bylo odůvodněno tím, že musí studovat něco, co je bližší jeho původu, aby vesnice neztrácela „své syny“. Pravým důvodem může být to, že jeho otec byl po roce 1948 vyloučen z KSČ. Štěpán

tvrdí, že ho to nikdy negativně neovlivnilo, ale tady můžeme uvažovat o tom, že hlavním důvodem odmítavého postoje byl tento fakt.

Ovšem Štěpán toto své nové zaměření přijal a začal studovat na ČZU v Praze v Dejvicích. Na fakultě se stal vedoucím SSM, čímž započala jeho politická kariéra. Jako vedoucí SSM totiž chodil na schůze fakultní KSČ a setkával se tak s vedením fakulty a utvářel si pomalu kontakty. Již ve druhém ročníku se stal členem KSČ. Dle vlastních slov sám nikoho o členství nežádal, ale bylo mu nabídnuto.

V roce 1968 byl přijat na aspiranturu na sibiřském oddělení akademie věd v Novosibirsku, kde se měl 4 roky pokoušet o institut akademika Němčinova na téma užití matematických modelů a teorie hromadné obsluhy při optimalizaci využití základních výrobních fondů (Vaněk, Urbášek; 2005; 618). Nakonec ovšem neodjel, neboť se oženil a nastoupil na základní vojenskou službu, kterou sloužil u protivzdušné obrany státu v Uhřetěvsi. Na vojně fungoval jako politický pracovník. Po návratu nastoupil na aspiranturu v Praze na katedře strojně traktorových prvků. Dále uvažoval a akademické kariéře, ovšem byl nakonec vybrán na 2letou stáž v okresním výboru KSČ na Praze 6, kde dostal na starost vysoké školy a Akademie věd. Následně započalo jeho spojení s Jaromírem Obzinou, neboť ten se stal vedoucím oddělení vědy a školství a nabídl mu spolupráci. Štěpán začal pracovat na svazu mládeže, kde pracoval v oddělení vysokých škol a poté se stal generálním tajemníkem československého ústředí vysokoškoláků ČSÚV. Z tohoto postu přešel na funkci předsedy svazu mládeže v Praze, čímž se také stal členem sekretariátu městského výboru KSČ. Díky tomuto postu se stal také v roce 1974 historicky nejmladším poslancem České národní rady. V roce 1977 byl zvolen za člena Federálního shromáždění, kde se ihned stal místopředsedou zahraničního výboru. Od dalšího volebního období se stal jeho předsedou, a tuto funkci zastával celé tři období.

V roce 1977 kandidoval za Československo na pozici prezidenta Mezinárodního svazu studentstva. Tím se stal a ve funkci vydržel až do roku 1986. Sám zmiňuje, že tato organizace

byla placena a tím pádem i řízena z Moskvy. Ovšem přinesla mu mnoho kontaktů a otevřela mnoho dveří. Zmiňuje například, že poté co byl ze své funkce přijat Brežněvem, tak jeho pozice v Československu velmi silně stoupla. Spoustu dalších zahraničních kontaktů získal z pozice předsedy zahraničního výboru FS. Sám říká, že toho dosáhl díky jazykovému vybavení, neboť hovořil plynně rusky a anglicky, čímž měl oproti jiným soudruhům obrovský náskok a výhodu.

Když jeho mandát v mezinárodním svazu studentstva skončil, nastoupil na Městském výboru KSČ v Praze na pozici tajemníka pro kulturu, vědu a vysoké školy. Pokud byl nepřítomen Vedoucí tajemník Antonín Kapek, tak ho zastupoval. Nezastíral, že jeho pohled na vedení KSČ v Praze je jiný, než Kapkův. V dubnu 1988 ho na pozici nahradil. Jelikož Praha vždy měla a má zvláštní pozici, tak se z titulu funkce stal i členem předsednictva. Sám tento svůj strmý postup dává do souvislostí s tlakem z Moskvy.

Jeho pozice, i díky údajnému tlaku z Moskvy, který vedly kontakty z dob vedení MSS, v rámci strany začala velmi posilovat. Jako hlavního oponenta viděl Ladislava Adamce. Sám připouští, že měl s dalšími členy strany připravený plán na převzetí vedení strany na sjezdu v roce 1990. Po jejich nástupu by nastalo jakési dvouleté přechodné období, které by mělo stranu a situaci v zemi stabilizovat a zbavit chaosu. Možnost k tomu již ale neměl, neboť byl 5. 12. 1989 ze strany vyloučen. Když byl po propuštění z vězení přijat do KSČM, stal se společně s Obzinou a Václavem Papežem vůdčí postavou Platformy Za socialismus, což vedlo k jeho vyloučení i z KSČM, jak již bylo zmiňováno dříve.

Dnes je předsedou KSČ a podnikatelem a stále tvrdí, že socialismus opět zvítězí a to i přesto, že polistopadový vývoj přes všechno hodnotí pozitivně (rozhovor s Miroslavem Štěpánem; Kateřina Pernesová; www.denik.cz; 9.11.2009; staženo 2.5.2010).

5. Demokraticko socialistický proud

5.1. Demokratické fórum komunistů

Již 27.11.1989 se uvnitř KSČ konstitovala skupina, která se stala posléze základem prvního odštěpeného subjektu, který se přetransformoval do relevantní samostatné politické strany. Utvořilo se Demokratické fórum komunistů (DFK), jehož základem byli lidé, kteří se již předtím srocovali ve Společnosti Bohumila Šmerala. Ústřední postavou byl Miroslav Grossman. DFK navázalo určité kontakty také s Obrodou. Před mimořádným sjezdem KSČ ve dnech 20. a 21. prosince 1989 vydalo DFK prohlášení, kde se snažili představit svoje postoje a požadavky na vedení strany.

DFK tvrdilo, že reprezentuje 60 000 členů strany, ale zastupuje vlastně většinu společnosti, která dle výzkumů stála dále o socialistický vývoj společnosti, který ovšem bude založen na přeměně KSČ a její politiky, nebo ji bude muset reprezentovat jiná politická síla, která umožní pokračování státní politiky, která bude mít velice silné socialistické prvky a myšlení. DFK totiž uznávalo názor, že existuje mnohem více politických stran, které mohou reprezentovat levicovou politiku a rétoriku a komunistická strana si tak nemůže přisvojovat monopol na socialismus. Dokonce si uvědomovali, že je potřeba ve straně udělat výrazné změny, aby se nakonec KSČ nestala problémem socialismu, který by ho srážel k zemi a škodil ve společnosti. Tyto změny musely vycházet se sebereflexe celé strany. DFK stále vidělo, že KSČ stále představuje deformovaný obraz socialismu. Jeho fungování a prezentace je založená na nedemokratických principech a způsobech jednání. Navíc v ní stále působí různé mafie, které v minulosti nespravedlivým způsobem koncentrovaly do svých rukou reálnou moc v oblasti ekonomie, politiky a organizace a stále jí drží a využívají ve svůj prospěch. Je třeba odříznout tyto nekalé součásti strany a oprostít se do minulosti.

5.1.1. Požadavky

Z tohoto důvodu představilo DFK své základní požadavky, které představilo na sjezdu strany.

- Požadoval změny v personální oblasti. Podle DFK je nezbytně nutné, aby do strany přišli noví lidé a to na všech úrovních. Zároveň navrhuje zrušit funkci generálního tajemníka a nahradit jí funkcí předsedy a úřadujícího tajemníka strany. Musejí být nastaveny demokratické metody a principy pro vnitřní fungování strany. Zároveň musí být vytvořeno prostředí, které umožní fungování názorových a ideových proudů. Strana je navíc musí plně respektovat.
- Je nutné, aby byl zrušen demokratický centralismus a byl prohlášen za překonaný. Tento princip zrušil zpětnou vazbu ve vnitřním fungování strany a způsobil koncentraci moci v rukou jednotlivců resp. vládnoucích skupin.
- Musí být vytvořen nový demokratický organizační řád, skrze nějž by se utvořila nová struktura a stranický aparát. Ten současný by měl být rozpuštěn a nový by se měl vytvářet za pomoci nového organizačního řádu a nových metod.
- Je potřeba, aby se strana vypořádala se svojí minulostí a postavila se jí čelem. DFK požadovala, aby byly anulovány výsledky pohovorů se členy KSČ v tzv. krizových letech. S těmito lidmi je třeba jednat a nabídnout jim možnost znovu se zapojit do fungování strany. DFK požadovalo, aby byli občansky rehabilitováni všichni, jichž se negativně dotkla normalizace. Zároveň požadovalo okamžité zrušení Lidových milicí.
- Požadovali okamžité zveřejnění rozpočtu a majetku strany. Jakmile budou tyto informace známy, chce rozhodnout o tom, jak má být část majetku využita pro celospolečenskou prospěšnost.
- DFK navrhuje využití referenda pro vnitrostranické otázky.
- DFK požadovalo, aby mimořádný sjezd navázal na Vysočanský sjezd ze srpna 1968. Strana musí odpovědět na otázku, jak se dostala do současné situace a určit odpovědnost

konkrétních jedinců, za konkrétní chyby. Sjezd se musí jménem strany veřejně omluvit celé společnosti. (S čím jde DFK na mimořádný sjezd KSČ)

DFK se chce dle výsledků a průběhu sjezdu rozhodnout, jak bude dále postupovat. Pokud by se mělo ukázat, že strana není schopna se změnit a posunout se směrem k tomu, aby se stala moderní levicovou stranou, a chce si stále udržet zbytky svých privilegií a moci, tak členové DFK a spousta ostatních komunistů by již dále nemohli zůstat uvnitř takové organizace a KSČ by museli opustit.

Kromě těchto zásadních požadavků směrem ke sjezdu, představilo DFK i požadavky a kroky, které musí strana dále uskutečňovat, chce-li být úspěšná.

- Musí neustále kontrolovat průběh ekonomické reformy a sledovat její dopad na sociální postavení občanů. Na tyto dopady musí dohlížet ve spolupráci s odbory.
- Musí usilovat o účinnou ochranu životního prostředí. Zároveň se musí zasadit o obranu kulturního dědictví.
- Strana se musí zabývat otázkou žen v politice a musí prosazovat jejich co největší zapojení. Neboť ženy mohou do politiky přinést věcnost, prostotu a toleranci.
- Podpora budování samosprávy, která se stane základem politického i společenského života.
- V otázce zahraniční politiky je třeba podporovat návrat Československa do Evropy s tím, že to bude spojeno se zapojením KSČ do procesu utváření celoevropské levice. Zároveň by se měla KSČ snažit o zesílení spolupráce s těmi nejprogressivnějšími levicovými stranami Evropy. V zahraniční politice musí být stále místo pro spolenectví se Sovětským svazem a účasti v demokratizované Varšavské smlouvě. Ovšem toto členství by mělo být předvojem zrušení vojensko-politických bloků v Evropě. Zároveň bude potřeba hledat nové záruky pro nezávislost a celistvost území jako celku. (S čím jde DFK na mimořádný sjezd KSČ.

5.1.2. Přerod v ČSDF

DFK si za svůj cíl klade pomoc straně v jejím fungování a prosazování jejich cílů tím, že se mu podaří kolem takovéto politiky shromáždit co nejvíce čestných lidí, neboť oni nepochybují o tom, že v naší společnosti je takovýchto lidí mnoho a mnoho z nich se bude chtít podílet na takové politice ve jménu humanity, demokracie a sociální spravedlnosti.

Stejně jako byla silná diference ve společnosti i v samotné KSČ, tak sjezd jí posílil i v DFK. Stejný závěr přijalo i celostátní koordinační centrum DFK ve složení: Rudolf Převrátil, Pavel Smutný, Yvonne Strecková, Stanislav Hanula a Fridrich Hlava (Hloušek, Kopeček (EDS); 2002; 89). Neboť jedna jeho část byla se závěry sjezdu spokojena, druhá ovšem nikoliv. Ta první si navíc myslela, že je pořád myslela, že existuje možnost, jak by se mohla strana přeměnit v moderní levicovou stranu a proto se rozhodla ve straně zůstat. Naproti tomu druhá část, jež se závěry sjezdu spokojena nebyla, se rozhodla, že pokud má jejich snaha o moderní levicovou stranu skončit úspěchem, tak musí KSČ opustit a pokusit se dojít k tomuto cíli cestou založení vlastní strany. Tato skupina pod vedením Jiřího Kofránka tedy 6.3. 1990 založila Československé demokratické fórum

ČSDF mělo od začátku jeden hlavní problém a to, že na ni ostatní aktéři nahlíželi jako na stranu plnou bývalých komunistů. Navíc se jim ani moc nedařilo vytvářet širokou členskou a regionální základnu. I když si jako svůj hlavní cíl strana kladla být úspěšnou na lokální úrovni. Stejně jako ostatní následně vzniklé strany měla ČSDF za cíl integrovat levici. Vznik širokého levicového subjektu totiž viděli jako jedinou možnost, jak by mohla levice ve volbách uspět a opět se dostat k moci, nebo alespoň minimálně kontrolovat pravicovou vládu v jejím transformačním úsilí. Nejvíce pravděpodobné se primárně zdálo, že by strana mohla začít spolupracovat s ČSSD. Ovšem v tomto případě tato možná spolupráce narážela na odpor členské základny ČSSD a to hlavně kvůli minulosti členů ČSDF.

Do voleb v roce 1990 šla nakonec strana samostatně a totálně propadla. V Obou volbách obsadila poslední místo mezi kandidujícími subjekty. Ve volbách do SN FS získalo pouze 0,44% hlasů a ve volbách do SL FS pouze 0,32% hlasů (www.volby.cz). Po těchto volbách se aktivita strany stala ještě méně viditelnou a její zástupci mnohem méně slyšitelní. Tato situace

nakonec vykryštovala v situaci, že před volbami v roce 1992 se ČSDF spojila s Demokratickou stranou práce. Sice to znamenalo konec její činnosti, ale naplnění jednoho z jejích zásadních cílů - integrace levice.

V čele strany stál Jiří Kofránek a následně Milan Taraba.

Podle slov Jiřího Kofránka se strana od ostatních levicových stran ČSDF liší samotným pojetím strany. Podle jejich názoru by politická strana neměla sloužit pouze k dostání se k moci, ale hlavně k tomu, aby občané byli spoluúčastní na politickém procesu. V rámci ČSDF mohl každý člen přijít se svým nápadem na jakoukoliv úroveň strany a být součástí jeho projednávání. A bylo jedno, jestli to bylo okresní koordinační centrum, anebo výkonný výbor strany. Hlavním specifikem strany ovšem byla tzv. Programová rada. Tento koncepční a oponentní orgán fungoval de facto nezávisle na struktuře volených členů strany. Programová rada sama koptovala své členy a z větší části to ani nebyli členové ČSDF.

V oblasti programu se strana hlásila k závěrům, které vycházely z listopadové revoluce, ale také z procesů, které proběhly uvnitř KSČ i mimo ní. Československé demokratické fórum vystupuje proti totalitě a jako její protipól staví demokracii. Stejně tak vystupuje proti násilí a chce ho nahradit humanismem. Ví, že je potřeba změnit ekonomii a zastavit tak zaostávání státu a nahradit ho prosperitou.

5.2. Demokratická levice v KSČM

Během jarních měsíců roku 1991 se začala v KSČM profilovat skupina lidí, která nebyla spokojená s vývojem ve straně. Tato skupina se nazvala Demokratická levice v KSČM. Odkazovali se hlavně na to, že na Olomouckém sjezdu byl přijat reformní program, ovšem další směřování strany mu neodpovídá a místo reformnímu kurzu strana spíše nastoupila na cestu stagnace či dokonce obrácení kurzu na cestu zpět. Jako jedna z hlavních otázek se kterou byla Demokratická levice v KSČM nespokojená, byl název strany. Podle jejich názorů sebou nese tento název velmi silnou antipatii ve společnosti a znemožňoval straně v budoucnosti volební úspěch a návrat k vládním pozicím. Hlavními osobnostmi, které

byly s Demokratickou levicí v KSČM spojeny, byly Michal Kraus a Vasil Mohorita. Demokratická levice v KSČM byla otevřena i dalším levicově smýšlejícím lidem, kteří nemuseli být členy KSČM. Důvod vzniku Demokratické levice v KSČM popisoval Michal Kraus takto: „Na všech sjezdech po listopadu 1989 jsme si jasně řekli, že chceme-li znovu získat důvěru lidí, musíme se dát na cestu, na jejímž konci bude kvalitativně zcela nová, moderní demokratická levicová strana. Po Olomouckém sjezdu však KSČM začala přešlapovat na místě, aby se záhy vydala na pochod zpět. Vstříc jakési nekomunistické straně konce 20. století. Od současných teoretiků KSČM zaznívá stále častěji a hlasitěji, že nekomunistický program strany přijatý na tomto sjezdu je politicky naivní a utopický. A tak se pomalu, ale jistě začíná naplňovat to, co jsem předpověděl ve svém dopise členům ÚV KSČM, že místo aby po novém programu následoval nový název strany, jsou hledány cesty, aby byl starý název zdůvodněn novostarým programem. To je ale snaha o reformu nereformovatelného, to je cesta do slepé uličky. Základem práce se staly odpovědi na zcela špatně kladené otázky typu: Jakou stranu chceme? či Jakou stranu chtějí naši členové? což vede k vytváření strany pro stranu. Strany, kterou kromě jejich členů nebude brzy nikdo nikdy potřebovat.[...] Je nejvyšší čas začít si klást zcela jiné otázky – Jakou stranu potřebuje tato společnost? nebo Jakou stranu chtějí pracující lidé? Myslím si, že většina alespoň trochu politicky uvažujících lidí dospěje k názoru, že tato společnost nutně potřebuje moderní levicovou stranu, která dokáže být součástí různých koaličních seskupení a spoluvytvářet rovnováhu politického spektra a mít reálný vliv na probíhající společenské procesy“ (Chceme překročit úzce stranické horizonty; rozhovor s Michalem Krausem; Václav Pergl; Rudé právo; 21.5.1991; str. 1 a 5). Podle názorů představitelů Demokratické levice v KSČM, není KSČM za situace, která v tehdejší době ve straně vládla, schopna těchto cílů dosáhnout a ani nikdy nebude. Její zástupci se proto snaží, aby strana respektovala závěry Olomouckého sjezdu a nastoupila cestu, která povede ke vzniku té moderní levicové strany, která dokáže navázat na dlouho tradici sociálně demokratického hnutí v českých zemích. Pokud by se tak nestalo, pro pracující voliče se KSČM nestane zástupcem jejich zájmů, ale spíše strašákem, který by mohl opětovně přijít a začít zabavovat majetek.

Reakce zástupců KSČM byla jasná a rychlá. Zástupci Demokratické levice v KSČM byli obviněni, že se pokouší rozbít stranu a získat určitou část majetků a finančních zdrojů KSČM. Jejich hlavním cílem, je získat volené pozice a participovat na moci a dělení majetku a vlivu, který probíhá pod vedením pravicových vlád. Odpověď ze strany DL v KSČM přišla také velmi rychle a zkritizovala představitele KSČM, že zatímco ve výrocích proti jiným stranám a vnitřní politice se velmi často ohání Základní listinou lidských práv a svobod, tak ve vnitrostranické politice její základní premise odmítá, neboť se jedná pouze o vyjádření vlastního názoru, na který má každý občan nárok. Pokud je mu toto upíráno, je mu zároveň upírán další princip listiny a to právo na politické přesvědčení. Navíc je v organizačním řádu KSČM zakotveno právo každého člena na naprosto svobodné vyjádření svého stanoviska. Podle představitelů DL v KSČM nečiní nic jiného, než jim tyto dokumenty umožňují a nejde jim o žádné rozbíjení strany. Opravdové cíle požadavky Demokratické levice v KSČM představil opět Michal Kraus takto: „Především dokázat, že transformace KSČM v moderní levicovou stranu nikdy nebyl, není a nebude slogan. Že opoziční politika se dá dělat kulturně, bez laciné demagogie a na základě věcných argumentů. Nechceme jít do příštích voleb proti všem, ale naopak pomoci vytvořit politický subjekt, v němž se budou sdružovat lidé, kteří chtějí být více plnoprávními občany, vyznávajícími svobodu, sociální spravedlnost a solidaritu, než jen stoupenci jedné politické strany“ (Chceme překročit úzce stranické horizonty; rozhovor s Michalem Krausem; Václav Pergl; Rudé právo; 21.5.1991; str. 1 a 5). Následně vyzvali vedoucí představitelé DL v KSČM k zakládání klubů v krajích a okresech celé republiky a nakonec se podařilo, že byly založeny až v 72 okresech. Tyto kluby měly sloužit jako základy platformy, kde se bude diskutovat o současných problémech strany i státu. Tato diskuze ale bude demokratická a budou se jí účastnit hlavně levicově smýšlející lidé, kteří k sobě budou přistupovat jako člověk k člověku a ne jako příslušníci určité politické strany. Hlavním cílem lokálních klubů by mělo být přesvědčování členů KSČM, že cesta, kterou razí DL v KSČM je správná a pokud mají tito členové smysl pro realitu, tak DL podpoří, neboť jenom tak mohou podporovat pracující lid. Stejně tak by měly působit i na

ostatní levicové strany a pokusit se navázat užší spolupráci, která by měla za následek vznik velké demokratické levicové strany.

5.2.1. Celorepubliková konference

22.6. 1991 se v Brně konala Celorepubliková konference Demokratické levice v KSČM. Ještě předtím se k tomuto proudu uvnitř strany přihlásily Republiková rada Demokratické platformy KSČS, Zelená platforma ekologů a sociálnědemokratická iniciativa KSČM. Všechny tyto organizace vyzvaly své příznivce, aby Demokratickou levici v KSČM podporovali a pomáhali vytvářet její kluby. Na konferenci byla zvolena 15 členná Výkonná rada Demokratické levice, jejímž mluvčím se stal Michal Kraus. Bylo přijato prohlášení: Bez demokracie to nepůjde a Program konkrétních politických kroků klubů DL v KSČM do konce roku 1991. Účastníci konference především kritizovali současnou ekonomickou reformu, jelikož dle jejich názoru její pojetí může vést ke kolapsu a neřešitelné sociální situaci, neboť jí chybí parlamentní kontrola, která by zajistila korekci případných chyb a omylů. Zároveň kritizovali, že v současném stavu společnosti neplatí ani ústavnost ani vytváření právního státu. Opakovaně byl odmítnut názor, že rozbíjí KSČM. „Za výchozí považují nekomunistický program strany přijatý na sjezdu v Olomouci. Vedení KSČM obvinili z autoritářské politiky, opouštění sjezdové linie a manipulace členskou základnou. Ocenili některé pozitivní změny v KSČM, avšak zdůraznili, že KSČM ztrácí čas zahleděním sama do sebe. Ožívá rovněž militantní část členů KSČM (Mluvčím Demokratické levice M. Kraus; Robert Dengler; Rudé právo; 24.6. 1991; str.2).

Od své konference se mluvilo o tom, že DL v KSČM chce vytvořit svojí vlastní stranu a odtrhnout se od KSČM. Ač se později ukázalo, že tento názor je oprávněný, tak předtím zástupci DL v KSČM vydatně upozorňovali, že to není založeno na pravdě a jim jde pouze o reformu KSČM. Zároveň mluvili o tom, že jsou jako jediní zástupci KSČM vidění a slyšení ve sdělovacích prostředcích a mohou tak šířit názory strany. Kritizovali vyhlášení vůdčích představitelů KSČM, že existuje jakési embargo na přístup KSČM do médií. Podle zástupců

DL v KSČM, se spíše jednalo o strach vůdčích představitelů strany v médiích vystoupit a sdělit svůj konfrontační názor na vládní politiku.

5.2.2. Demokratická strana práce

Ještě v srpnu 1991 Michal Kraus veřejně deklaroval, že nechystá založení vlastní strany, ale již se to ukazovalo být čím dál tím jasnější, že se DL v KSČM nepodaří prosadit svoje návrhy. Podařilo se sice rozpoutat debatu o názvu strany, která vedla k tomu, že bylo vyhlášeno stranické referendum o názvu strany. I k němu měli ovšem zástupci DL v KSČM výhrady, neboť vyčítali vedení strany, že nestojí o přeregistraci členů, i když nebyly nikde známy počty členů. Navíc mluvili o tom, že přepočítávání výsledků může být zmanipulované a případnou změnu může provést až sněm, takže by tento proces trval případně celý rok. Navíc představitelé DL v KSČM kritizovali vedení strany, že reformy jsou dělány jenom jako a mají na voliče a ostatní politické aktéry sloužit jen jako strategie. Většina sympatizantů s dogmatickým proudem brala každý reformní krok jako nutný ústupek a ne jako krok k lepší budoucnosti. Již v září na další celorepublikové konferenci DL v KSČM bylo tedy rozhodnuto, že se tato frakce od KSČM oddělí a půjde vlastní cestou. Tou cestou bylo založení nové politické strany a to Demokratické strany práce. Zástupci DL v KSČM připouštěli, že se jedná o velmi riskantní cestu, ale chtěli se pokusit o integraci levice a vytvořit tak silnou, moderní levicovou stranu, která by se stala soupeřem pravicové politiky, která v českém systému převládala. S tím spojovali i svojí obavu, že jim budou pravicové subjekty házet klacky pod nohy, aby jim co nejvíce znepríjemnily jejich činnost, neboť měly obavy ze silné levicové demokratické konkurence. 30. října vystoupil i Michal Kraus z KSČM a cesta budování nové strany se mohla rozběhnout naplno. DL v KSČM uvedla jako hlavní příčiny rozvodu z KSČM obrovskou nechuť velké části KSČM k jakýmkoliv reformám, ke kterým se přihlásili během svého Olomouckého sjezdu.

7.12. 1991 proběhl v Praze ustavující sjezd Demokratické strany práce (Vyznáváme politiku usmíření; Luboš Resler; Rudé právo; 6.12. 1991; str. 3). Základem této nové strany

byla nejen Demokratická levice v KSČM, ale více subjektů z levicového spektra. Michal Kraus popsal „podhoubí“ této strany takto: „Ještě před listopadem 1989 se v Brně sešla skupina intelektuálů vyloučených v 60. letech ze socialistické strany, z KSČ i bez politické příslušnosti. Jejich snaha dát dohromady levicovou platformu dostala v polovině roku 1990 podobu konventu demokratické levice, kterému se však nepodařilo získat významnější politický vliv. Letos v září se zastánci této myšlenky setkali s Demokratickou levicí v KSČM, zástupci Čs. Demokratického fóra, Nezávislé levice a s dalšími zájemci v přípravném výboru Demokratické strany práce“ (Vyznáváme politiku usmíření; Luboš Resler; Rudé právo; 6.12. 1991; str. 3). Na sjezdu vedení nové strany odhadovalo, že se ke straně hlásí asi 15 000 lidí a prohlašovalo, že nebude problém, aby se členská základna rozrostla až na 80 000 členů. Do strany vstoupilo mnoho lidí, kteří byli spojeni s KSČ, mnozí z nich měli i problémy s lustračním zákonem. Ovšem část členské základny byla tvořena signatáři Charty 77, kteří se rekrutovali z okruhu osmašedesátníků. Do strany vstoupila i část mladých lidí z organizací jako Mladí sociální demokraté, Mladá levice či Svazu mladých. Díky tomuto byl věkový průměr členů na levicovou stranu velmi nízký a to 35 let. Strana chtěla vyznávat politiku porozumění, usmíření a konsenzu. Za své hlavní zásady si vytyčila demokracii, solidaritu, porozumění a občanskou svobodu. Hlásila se k dělnickému a socialistickému hnutí, což měl symbolizovat i červený karafiát, který si strana zvolila za své logo. V prohlášení z ustavující konference strana požadovala návrat k listopadovým ideálům, dialog, solidaritu a porozumění. Na ustavující sjezd dorazily i zdravice od výrazných osobností levicového hnutí – J. Pelikána, J. Mečla, E. Bondyho. Dokonce přítomni byli Zdeněk Mlynář či Ivan Sviták.

Programově měla strana blízko k Levé alternativě, HSD a také České straně sociálně demokratické. Velmi často se již od počátku mluvilo o tom, že se DSP spojí s ČSSD. Ovšem pohled sociální demokracie byl poměrně odměřený a podezíravý, neboť se na DSP nedívala jako na stranu sociálně demokratickou, ale jako na postkomunistickou, která byla navíc plná bývalých komunistů, což mohlo u spousty jejích členů vyvolávat negativní konotace. DSP

chtěla přispět ke společnému postupu demokratických sociálně zaměřených stran a hnutí ve volbách v roce 1992.

Předsedou strany byl zvolen Petr Wurm a Michal Kraus se stal šéfem předvolebního štábu strany. Ke straně se hlásilo 10 poslanců FS, jejichž poslanecký plat z části sloužil k financování strany. Zároveň byli členové a sympatizanti vyzváni k dobrovolným sponzorským darům, neboť DSP za sebou neměla žádné finanční krytí. I přesto byla poměrně často obviňována z toho, že je buď přímo dotována KSČM anebo, že stranu rozbila z důvodu, že si dělala zásluku na její majetek a finanční zdroje.

Demokratická strana práce se stejně jako ostatní odštěpené subjekty od KSČM chtěla stát prvkem, který si dal za cíl integraci levice. Ovšem stejně jako ostatním stranám, se jí to nepodařilo. Dosáhla pouze dílčích úspěchů, když se s ní spojilo Československé demokratické fórum a později i Nezávislá levice. Ovšem stále se jí nepodařilo dosáhnout takové pozice, aby se mohla samostatně vydat do volebního boje. Pro parlamentní volby v roce 1992 proto se dohodla na spolupráci s Hnutím za samosprávnou demokracii – Stranou Moravy a Slezska a Liberálně sociální unií, a na jejich kandidátky umístila svoje zástupce. Tento krok přinesl straně úspěch, neboť strana získala 3 poslance. Poslanci se stali i předseda Petr Wurm a Michal Kraus. Posílení tímto úspěchem se představitelé stále pokoušeli o vznik většího politického subjektu, který by sjednocoval levostředé politické subjekty. Tento krok ovšem u potencionálních spojenců nezaznamenal žádný ohlas. DSP se tedy alespoň snažila rozšířit svoje programové portfolio o liberální myšlenky a teze. Stále prezentovala, že by se chtěla spojit s Liberálně sociální unií, Občanským hnutím a Zemanovským křídlem ČSSD. V listopadu 1992 se konal 2. sjezd strany. Tento sjezd potvrdil ve funkci předsedy strany Petra Wurma. Michal Kraus byl zvolen již prvním místopředsedou strany.

Přestože se strana velmi silně pokoušela o různé integrační tendence, tak se jí stále nedařilo najít nějakého silného spojence. Představitelé strany si začali uvědomovat, že samostatné fungování nemůže pro stranu přinést žádné kladné body a znamenat světlou

budoucnost. Všechny tyto myšlenky způsobovaly uvnitř strany velké rozbroje. Vnitřní problémy navíc zesílily, když byl Miloš Zeman zvolen předsedou ČSSD. Uvnitř strany se vytvořil jakýsi kruh orientovaný na sociální demokracii. Již v průběhu roku 1992 prohlašovali představitelé DSP, že jejich budoucnost je spojena s ČSSD. Možné varianty vývoje byly dvě, buď bude DSP ČSSD pohlcena, nebo jí naopak pohltí sama. Do okruhu sociálně demokratické orientace patřili všichni významní členové strany, včetně Michala Krause a Petra Wurma. Nakonec spory vyvrcholily tak, že členové sociálně demokratického kruhu uvnitř DSP v dubnu 1993 do ČSSD vstoupili. Michal Kraus do ní ovšem vstoupil jako nezávislý poslanec. Tím pádem se z DSP rázem stala neparlamentní strana, bez výrazných a mediálně známých představitelů a osobností. Strana měla dále několik různých možností. Podle představitelů, kteří nakonec vstoupili do ČSSD, se musela strana vydat cestou, která by jí dovedla do spojení s Realistickým blokem. Ať se již jednalo o existenci v jeho rámci jako samostatného politického subjektu. Další z možností byla přímá fúze se sociální demokracií (Přechod z DSP do sociální demokracie může dát signál – rozhovor s Michalem Krausem; Alexandr Mitrofanov; Rudé právo; 20.4 1993; str. 3). ČSSD toto spojení odmítala, ovšem podle sociálně demokratických představitelů DSP bude muset ČSSD překonat svůj odpor k postkomunistickým subjektům a jednotlivcům pokud se chce stát silnou a vládní levicovou stranou. Navíc viděli svůj vlastní přechod do ČSSD jako signál pro deseti tisíce bývalých členů KSČ, kteří z ní v různých obdobích odešli. Neboť pouze široká členská základna jí může umožnit stát se stranou se silným volebním potenciálem. ČSSD bude muset ustoupit od svého sociálně demokratické autenticity, díky čemuž bude moci získat i spoustu bývalých členů ze socialistické strany, strany zelených, agrárníků, ale i členy z OH. Tuto cestu podle nich reprezentoval v čele strany Miloš Zeman. A pokud by ostatní straníci se odhodlali tuto cestu změnit a Zemana odstranit, tak by se ČSSD stala stranou s minimálním vlivem a možností volebního úspěchu. Právě v přechodu členů DSP do ČSSD viděli „přeběhlčí“ ukázkou této cesty pro ostatní postkomunistické subjekty a možnost jak se podílet na vzniku a existenci silné a moderní levicové strany, která bude hrát velmi výraznou roli v českém stranickém systému.

V červnu 1993 bylo zvoleno nové vedení strany, které si dalo za hlavní cíl své práce zachování existenci strany. Ovšem tento cíl byl v této době již neuskutečnitelný, neboť de facto již strana neexistovala. V listopadu 1993 se strana sloučila s SDL a ke konci roku oficiálně skončila její právní existence.

5.2.3. Michal Kraus

V rámci Demokratické levice v KSČM a následně v DSP byl hlavní osobností, z pohledu odštěpených subjektů od KSČM, Michal Kraus. Jedná se o osobnost, která je spojena s českou politickou scénou po dlouhou dobu a následně také s jednou z největších politicko - ekonomických afér. Když se podíváme na jeho oficiální životopis, dalo by se spíše očekávat, že bude působit v akademické oblasti, neboť se pyšní mnoha akademickými tituly. Na svých vlastních stránkách uvádí své jméno se všemi tituly takto: Mgr. Ing. Michal Kraus, Ph.D., MSc., MBA (www.michalkraus.eu; staženo 3.5.2010 11:45). Michal Kraus je ženatý a má 3 děti.

Jeho politickou pozici se dá odhadnout i podle jeho rodiny a vztahu jednotlivých členů ke komunistické straně. Jeho dědeček byl spoluzakladatelem KSČ, ale v roce 1953 byl ze strany vyloučen. Jeho strýc byl na počátku 50.let současně československým farářem i členem KSČ, což ovšem velmi brzy skončilo (Vážný pohovor s M.Krausem; Tomáš Pech; Lidové noviny; 12.11.1991; str. 11). Jeho rodiče vstoupili do KSČ již jako velmi mladí, ale v roce 1968 odsoudili invazi spojeneckých vojsk, za což byli v roce 1970 vyloučeni ze strany. I přesto všechno nakonec Michal Kraus v roce 1984 vstoupil do KSČ. Sám uvádí, že to bylo až na několikátý pokus, kdy byl do strany přijat. Jako motivaci pro svůj vstup do strany dnes uvádí, že měl ambice stranu zevnitř změnit a provést jakousi reformu. I během svého působení ve straně nebyl vždy konformní a kromě popularity sbíral i stranické důtky. Možnost vstupu do strany se mu dostalo díky tomu, že získal za běh titul mistr sportu a následně se stal úspěšným trenérem mládeže. Byl také pořadatelem dětských táborů.

Michal Kraus se narodil 1.10. 1957 v Konici v okrese Prostějov. Následně s rodiči a dvěma sestrami bydlel v Litovli, Bruntále a většinu mládí strávil v Pardubicích, kde po absolvování gymnázia vystudoval i ekonomiku a řízení chemického a potravinářského průmyslu na Univerzitě Pardubice. Hlásil se na lékařskou fakultu v Hradci Králové, ale nikdy nedostal doporučení. Nakonec mu byla jako jediná možnost studia nabídnuta VŠCHT v Pardubicích. Vojenskou službu absolvoval v Liberci a následně se přestěhoval do Lanškrouna, kde začal pracovat ve Východočeských papírnách Lanškroun. Z těch byl ale propuštěn a nastoupil na post tajemníka národního výboru v Lanškrounu. Jak dodává, až později se dozvěděl, že o toto místo neměl nikdo zájem a funkcionáři tam chodili na odstřel. Jemu ovšem toto místo přineslo popularitu a po listopadové revoluci, na jejímž dění v Lanškrounu se aktivně podílel, byl zvolen do ÚV a v roce 1990 byl dokonce zvolen 4. místopředsedou ČNR. I v tuto chvíli stále zůstával členem KSČ, neboť jak stále tvrdil, měl snahu o změnu strany v moderní levicovou stranu. Po volbách se dokonce stal již 2. místopředsedou ČNR. I přesto, že byl následně po reorganizaci vedení sněmovny přesunut na post řadového člena předsednictva ČNR, zůstával jeho pozice velmi výrazná. Ve své snaze o změnu KSČ se postavil do čela Demokratické levice v KSČM. Když se jejich aktivita nesetkala s úspěchem, stal se jedním ze zakládajících členů a vůdčích představitelů DSP. Paradoxní se může zdát situace, že v čele této strany stál Petr Wurm, který byl v 70. letech vězněn za rozvracení republiky. Díky volebnímu spojení s Hnutím za samosprávnou demokracii – Společností pro Moravu a Slezsko získal Michal Kraus poslanecký mandát, kandidoval ve východočeském kraji a byl na 1. Místě kandidátky (Pohled na volební kandidátku '92, Michal Kraus (KSČM, nyní DSP); Lidové noviny; 15.5.1992; str. 3). Následně ale zjistil, že DSP není života schopný projekt, který by mohl vést k vytvoření silné a moderní levicové strany a tak v roce 1993 přestoupil do ČSSD. Zde se mu také dařilo budovat svojí pozici a kariéru. Postupem času se stal jedním z vrcholných politiků strany a jednou z hlavních tváří. Od roku 2001 byl členem Ústředního výkonného výboru strany, od roku 2003 i členem předsednictva. V roce 2005 se dokonce stal předsedou poslaneckého klubu ČSSD. Působil také jako předseda rozpočtového výboru.

Jeho politickou kariéru velmi výrazně přibrzdila, na vrcholové úrovni dokonce ukončila, tzv. kakaová aféra². Jelikož nebylo nikdy prokázáno, že se jednalo trestný čin, tak se Michal Kraus pokusil do vrcholné politiky vrátit v parlamentních volbách v roce 2009, resp. 2010. V libereckém kraji byl na 3. místě kandidátky ČSSD, ale voliči ho preferenčními hlasy posunuli až na 4., nevolitelné místo.

Po svém odchodu v roce 2006 se přesunul do soukromé podnikatelské sféry, kde setrval i po neúspěšných volbách v roce 2010. Zároveň také pracuje ve vedení prvoligového fotbalového klubu FK Baumin Jablonec. V jehož čele stojí kontroverzní osoba z fotbalového prostředí Miroslav Pelta.

5.3.Strana demokratické levice

V roce 1993 se z KSČM vyčlenila další skupina, která nebyla spokojená s jejím dalším vývojem. Dá se říci, že zástupci tohoto proudu měli shodné názory s lidmi ze strany Levý blok, ovšem vzájemné antipatie, jim nedovolili vytvořit společný politický subjekt, který by je společně reprezentoval, zatím. Skupinu nespokojenců vedl Josef Mechl. Jednalo se hlavně o bývalé poslance KSČM, kteří byli zastoupení ve federálních orgánech Federálního shromáždění.

Konec činnosti těchto lidí v rámci KSČM nastal na III. sjezdu KSČM v červnu 1993, ovšem jak se později ukázalo, jejich odchod a založení nové strany, bylo připravováno již delší dobu. Stejně jako následně strana Levý blok byla obviňována z ukradení úspěšné značky, tak ani vznik Strany demokratické levice nebyl úplně bez právních problémů. Pokud se totiž podívá na SDL po právní stránce podrobněji, tak odtržení členové z KSČM vstoupili

---

² V roce 2006 zveřejnila MF Dnes, že se Michal Kraus v roce 2001 podílel s Františkem Rigem, bývalým agentem STB, na koupi podniku na zpracování kakaových bobů v Ghaně. Michal Kraus figuroval v obchodu jako ředitel firmy ProAfri. Podle Rigy měly pocházet investované 2 miliony z úplatků za nákup stíhaček Gripen. Kraus nedokázal důvěryhodně vysvětlit původ peněz a nakonec tak rezignoval na všechny posty. Nikdy nebyl za tuto kauzu trestně stíhán

do subjektu, jehož část členů i vedení nesouhlasila s následujícím vývojem a dokonce ho i právně napadla.

Nyní se pokusím tuto situaci vysvětlit podrobněji. Subjektem, který se následně přeměnil na stranu demokratické levice, byla Demokratická levice. Demokratická levice vznikla již v roce 1990, ale jednalo se o marginální téměř neznámý politický element v československém stranickém a politickém systému. Na scénu se dostal před volbami v roce 1992, kdy pod vedením Lotara Indrucha uzavřel s KSČM a dalšími malými subjekty volební koalici Levý blok. Následně lehce pozměnila název na Demokratickou levici ČSFR, ale po rozpadu Československa se opět vrátila k původnímu názvu. Na počátku roku 1993 se v rámci Demokratické levice objevili členové, kteří chtěli toto hnutí přeměnit na politickou stranu. Celostátní shromáždění, ale tento požadavek odmítlo. Na tyto členy se ale obrátili stoupenci skupiny Josefa Mečla po opuštění KSČM a tento požadavek se opět objevil na scéně. Následný vývoj byl tak nepřehledný, že ho nakonec musel rozsoudit až o několik let později soud. 29.6. 1993 již Celostátní výbor DL, což byl nejvyšší výkonný orgán DL, vydal souhlasné usnesení o přeměně Demokratické levice na Stranu demokratické levice. Následující den byl místopředsedkyní DL Marií Novotnou rozeslán dopis členům Demokratické levice, v němž jsou požádáni o vyjádření názoru na tento krok. Již za dva týdny je na Ministerstvo vnitra odeslán dopis, kde je zmíněno, že byl tento krok schválen per rollam většinou hlasů a tak 15.7. 1993 MV prohlašuje, že tuto změnu bere na vědomí a registruje nově vzniklou politickou stranu Strana demokratické levice a ukončuje de facto činnost Demokratické levice. Na následujícím zasedání Celostátního výboru jsou do něj kooptováni členové skupiny kolem Josefa Mečla.

Bývalý předseda Demokratické levice Lotar Indruch, ale tuto změnu napadl, neboť bylo porušeno několik zásadních pravidel, díky kterým nemůže být právoplatné. Poukazoval na 3 základní nedostatky: na klíčových dopisech z 30.6. a 13.7. chybí jeho podpis, zatímco místopředsedkyně je na obou podepsaná. Další a závažnější problém viděl v tom, že dopis ohledně hlasování o přeměně na SDL údajně neobdrželo téměř 80% členů včetně jeho

samotného. Poslední námitka s tím souvisela, neboť doba na zpracování výsledků byl příliš krátká a nemohla dodat relevantní výsledky. Jelikož tedy Indruch a jemu věrní nesouhlasili s přeměnou v SDL a svolali na září další sjezd. Na tomto sjezdu byly přijaté nové stanovy, které ovšem na MV odmítli registrovat, neboť Demokratická levice již neexistovala. Lotar Indruch proti celému skutku přeměny DL v SDL podal žalobu, ale nakonec ji prohrál³. Ministerstvo vnitra odmítalo v této situaci hrát roli arbitra a tvrdilo, že se jedná o čistě vnitrostranický spor a tak musí být řešen vnitrostranickým smířčím mechanismem.

SDL byla sice založena na základě již existujícího hnutí, ale i přesto se nacházela v pozici rodícího se politického subjektu. Až v říjnu byl na ustavujícím sjezdu zvolen Josef Mečl předsedou strany. Hlavním problémem, který strana musela řešit, byla totální absence regionální struktury a minimální členská základna. Překážkou k řešení tohoto problému bylo, že SDL byla totálně neviditelnou a neslyšitelnou strukturou v rámci politického systému České republiky. K SDL se hlásil jediný poslanec Václav Řezáč, který ovšem následně přestoupil k ČSSD, takže strana ztratila punc parlamentní strany a její mediální prostor se ještě zmenšil. Navíc strana se stále musela soustředit na spory se zástupci KSČM a DL. Až do komunálních voleb v roce 1994 nebylo tedy o straně téměř slyšet. Jediná zmínka o ní padla v roce 1993, kdy pohltila zbytek Demokratické strany práce. Postupem doby se SDL, dle jejích slov, podařilo vytvořit alespoň elementární regionální strukturu a získat do svých řad spoustu levicové smýšlejících lidí, kteří byli schopni samostatně fungovat v rámci strany a nějak rozvíjet její fungování. Postupem doby si sami vrcholní představitelé SDL uvědomili, že v náladě československé společnosti první poloviny 90.let není vůbec snadné vytvořit novou levicovou nekomunistickou stranu.

Stejně jako ostatní odštěpené subjekty se SDL snažila hrát roli jakéhosi integračního jádra levice. Neboť podle jejich názoru se musely levicové subjekty spojit a dokázat nastavit takovou politiku, která by umožnila, aby pracující lidé mohli začít čerpat výhody ze

---

³ Po řadě odročení byl rozsudek vynesena až v roce 1998 ve prospěch SDL. Paradoxem této situace je fakt, že SDL v té době již asi rok neexistovala.

společenského prospěchu, které by jim umožnily důstojný život a sociální jistoty. Ovšem její vliv byl minimální a pozice marginální, takže ostatní strany na to stejně tak slyšely. Představitelé SDL dokonce sami rozuměli postoji například Levého bloku, že nemá zájem o bližší spojení s SDL, protože jeho představitelé necítí, že by to pro ně bylo nějak přínosné a snaží se vytvářet vlastní stranickou politiku. Nejbližší vztah strana navázala s Křesťanskosociální unií Josefa Bartončíka, LB, Československou stranou socialistickou a stranou Důchodci za životní jistoty. Pro komunální volby v roce 1994 se SDL podařilo uzavřít velkou volební levicovou koalici s KSČM, ČSSD, LB, LSU, DŽJ, KSU, ČSS a ČMSS. SDL mělo na jednotlivých kandidátkách 4000 kandidátů, z nichž 40% tvořily ženy a 30% kandidátů pracovala v dělnických profesích. Celkem 75% kandidátů bylo v produktivním věku (Poslanci se příliš uzavřeli do kuloárů; Rozhovor s Josefem Mečlem; Andrea Zajícová RP; 16.11.1994; str.4). Nakonec SDL získala 290 mandátů (jiné zdroje uvádí 210 – pozn. autora). Tento úspěch pro stranu znamenal, že ještě prohloubila svojí snahu o integraci levice. Paradoxem je, že sám Josef Mečl, mluvil o integračních snahách jako o mánii, která nemůže přinést úspěch. Ale i přesto touto cestou šli. Vrcholem těchto snah bylo idea založení Socialistické koalice, která by sdružovala levicové strany. Jen toto spojení mohlo dle zástupců SDL přinést levici volební vítězství. Ovšem ohlas u ostatních stran byl nulový a to i přesto, že Josef Mečl rozeslal všem předsedům stran otevřený dopis.

V roce 1995 proběhly dva sjezdy SDL, první řádný, který potvrdil v čele strany Josefa Mečla. Navíc tento sněm inicioval svolání mimořádného sjezdu, který by vytvořil volební program strany pro volby v roce 1996. SDL dělala pro volební úspěch opravdu všechno. V roce 1996 dokonce za svého volebního lídra přijala Vasila Mohoritu, který byl zároveň kooptován do vedení strany. Ovšem žádný z těchto kroků se straně nevyplatil a k volebnímu úspěchu jí nedovedl. V parlamentních volbách strana získala pouze 0,13% hlasů, což znamenalo 7740 hlasů (www.volby.cz).

Jestliže byla strana dlouho dobu téměř neviditelná, tak po tomto výsledku se jí stala úplně. První novou zmínkou o její činnosti byla informace o společném sjezdu se stranou Levý blok, jejímž výsledkem bude sloučení obou stran.

5.3.1. Program

Strana demokratické levice byla levicovou nekomunistickou stranou, která se hlásila k politice Socialistické internacionály (Demokratičtí extrémisté; Josef Mečl; Rudé právo; 12.6.1995; str. 12) . Profilovala se jako socialistická organizace, která sdružuje občany ČR bez rozdílu vyznání a společenského postavení. Její členy a sympatizanty spojuje úcta k lidským právům, zájem o sociální spravedlnost a prosperitu ČR a jejich občanů. SDL byla vždy opoziční stranou a po přechodu Václava Řezáče do ČSSD také mimoparlamentní stranou. V době vzniku ovšem měla strana veliké ambice. „SDL má ambice stát se novou občanskou levicovou stranou s nekomunistickým programem“, toto prohlásil předseda Josef Mečl (České a Moravskoslezské zemědělské noviny; 16.10. 1993; str. 3). Cílem strany bylo usilovat o sociálně odpovědný stát, neboť pro většinu běžných občanů jsou sociální jistoty stejně důležité jako demokratická, občanská a lidská práva. SDL brala jako svého hlavního politického soupeře ČSSD a snažila se vyprofilovat jako další levicová strana, která může nabídnout něco jiného a lepšího než ČSSD. SDL se měla profilovat na základních požadavcích pracujícího lidu dneška a ne z historických sporů mezi sociálně demokratickými a komunistickými stranami. Od ČSSD se chce lišit tím, že bude založena na rovnoprávnosti všech a na názorové a osobní toleranci. Cílem strany bylo, aby se jednalo o moderní stranu, která bude mít dost odvahy a síly k tomu, aby se dokázala postavit radikálnímu liberalismu thatcherovského typu a v ekonomické a sociální oblasti proti němu postavit program radikálního humanismu. Odmítají premisu, že tržní hospodářství je cílem veškerého snažení. Podle SDL musí být tržní hospodářství pouze prostředkem k tomu, jak dosáhnout všeobecného blahobytu. Tržní hospodářství musí být pro člověka sluhou a ne jeho pánem. Podle SDL je potřeba, aby se vyjasnil vztah státu k minulosti. Neboť v první polovině 90.let bylo možno vidět adoraci prvorepublikového režimu, i když si jej již téměř nikdo

nepamatoval. A na minulých 50 let bylo pohlíženo jako na dobu totálního temna. V této otázce je třeba dojít nějakého jasného historického ukotvení, které bude založeno na objektivních závěrech.

Heslem strany bylo: Socialismus v politice, poctivý kapitalismus v ekonomice (Cesta, kterou jde strana Levý blok; Radomír Stibor; Hospodářské noviny 3.2.1996; str. 4).

Když se podíváme na jednotlivé otázky v programu SDL, ukazuje se nám tam spojitost, která jasně dokazuje její ukotvení ve stranickém spektru. Klíčovou roli, dle SDL, musí hrát stát. A to hlavně v oblastech, kde jde přímo občany. Ať se jedná o bytovou politiku, sociální politiku či zdravotnictví, tak klíčová musí být vždy role státu a soukromý kapitál a odpovědnost jedince má stát až na druhém místě.

- Domácí politika: SDL kritizuje tehdejší vládní koalici, že výrazně obchází Ústavu a právní stát, čímž také narušuje důvěru občanů v něj. Nerozumí tomu, jak mohlo projít, že po rozdělení státu přešla bývalá česká vláda a ČNR do stejných pozic nového státu, aniž by proti tomu zasáhl Ústavní soud, Ten podle nich totiž ve všech rozhodnutích postupuje politicky a opět tak napomáhá k devastaci právního státu. Proces transformace byl zbytečně urychlován, aniž k němu existovaly a fungovaly principy a modely kontroly. Následkem toho byla devastace materiálních a morálních hodnot a také personální spojení některých představitelů moci s tím. Solidarita mezi poslanci překročila míru a umožňuje, aby byla beztrestně porušována Ústava a Základní listina lidských práv a svobod. Jako další příklad uvádí jednání ohledně Senátu. Dle Ústavy je to součást našeho politického systému, ovšem poslanci stále odmítají jednat a pracovat o podmínkách jeho zřízení. (Vystřízlivěli jsme z představy, že lze lehce vytvořit levicovou stranu – rozhovor s Josefem Mečlem; Jiří Kouda; Rudé právo; 28.6.1994; str. 1 a 4)
- V otázce zdravotnictví je třeba velmi rychle zasáhnout, neboť zdravotnictví je na kolenou. Jeho tragická situace z minulosti nebyla vyřešena, i když byly vkládány velké

naděje do tehdejší vlády. Jestliže chceme dosáhnout zlepšení, je třeba udělat několik základních věcí:

1. Okamžitě zastavit privatizaci ve zdravotnictví a zároveň prověřit již proběhnutou privatizaci v některých případech. Následně je třeba určit minimální hranici privatizace. Ve státních rukou je potřeba zanechat zařízení, která budou zajišťovat všeobecně dostupnou kvalitní a komplexní péči v územně správních celcích. Týká se to nejenom nemocnic, ale i všech klinických a doškolovacích pracovišť. Privatizace nemůže být založená pouze na živelných pravidlech trhu, ale musí jí být stanoveny jisté specifické normy. I jejich financování by mělo být nastaveno specificky. Hlavně by mělo být založeno na připojištění a přímých platbách. VZP by tak plnila funkci veřejné pojišťovny pro státem garantované zdravotnické služby.
2. Je třeba vytvořit novou a všeobecnou dlouhodobou zdravotnickou koncepci, která bude opřena o názor a rady odborného konsorcia odborníků, které by měl nový ministr co nejrychleji svolat. Toto konsorcium musí provést hloubkovou analýzu, která odhalí příčiny krize ve zdravotnictví.
3. Okamžitě provést nezávislou a odbornou analýzu všech zdravotních pojišťoven, Všeobecnou zdravotní pojišťovnu nevyjímaje. Pokud se při této kontrole, nebo i později přijde na to, že některý ze zdravotních pojišťoven krachuje, tak nijak neoddalovat její pád. Zároveň je potřeba legislativně zabránit vzniku nových pojišťoven.
4. Zrušit tržní vztahy mezi pojišťovnou, zdravotnickým zařízením a pacientem, které mají za následek umělou a zbytečnou převahu nabídky zdravotnických služeb nad poptávkou. Neboť tam, kde jsou tržní vztahy, už nezbývá místo pro morální a odborná hlediska. Navíc boj zdravotnických zařízení o přežití sebou přináší zbytečnou indikaci nákladných úkonů, či jejich duplikaci.

Odpovědnost za nápravu musí převzít stát.

- Stejně jako jiné strany i SDL před volbami 1996 velmi výrazně zdůrazňovala svojí část programu o životním prostředí. Podle SDL je bezpodmínečně nutné začít okamžitě řešit otázku životního prostředí koncepčně, systematicky a precizně pomocí metod a forem, které jsou známé a vyzkoušené ve vyspělých zemích. Nová vláda musí přijmout vyzkoušenou koncepci trvale udržitelného rozvoje. Pokud proti ní má vláda nějaké námítky, tak je může začít řešit, až ji přijme, neboť je to koncept, který bez problémů funguje a pomáhá k ochraně životního prostředí v mnoha evropských státech. Stát musí začít vyhlašovat a konat dlouhodobé či střednědobé programy, které budou mít za cíl ochranu a zlepšování životního prostředí. Nemůže již fungovat politika řešení ad hoc problémů. Není možné, aby se stát zbavoval své odpovědnosti tím, že ji bude přenášet na soukromý sektor. Odpovědnost soukromého sektoru musí nastoupit jako doplňková. Velmi důležité je nastolit energetickou politiku, která bude mít za hlavní cíl úsporu energií. Musí se jednat o propracovanou soustavu pravidel a podpory. Je potřeba investovat do ekologického vzdělávání.
- Bytová politika. Stát musí velmi výrazně fungovat v oblasti bytové politiky. Musí ji podporovat nejen legislativními kroky, ale hlavně finančně. Finanční stránka musí vycházet z dotačních a úvěrových možností státu. Rozvoj bytového fondu je jednou z nejdůležitějších oblastí politiky státu a mělo by se do ní investovat neustále. Bytová politika musí jít ve spojení se snahou o rozvoj regionů, měst, obcí, resortů služeb a jednotlivých skupin obyvatelstva. Bytová politika musí být zaměřena hlavně na pomoc určitým skupinám obyvatelstva, sociálně slabším, mladým rodinám a zdravotně postiženým (Střecha nad hlavou, Anketa politických stran; William Pešek; Listy č. 7; 1995; str. 75). Tato politika se nemůže zaměřit pouze na stavbu nových forem bydlení, ale také mít za cíl údržbu a rekonstrukci stávajících bytových forem. Při údržbě a opravách stávajícího bytového fondu musí být zapojeni i nájemníci, pokud se u nich jedná o dlouhodobou formu a místo bydlení. Pokud se jedná pouze o krátkodobou formu překonání složité životní a ekonomické situace, měla by jít údržba na bedra státu.

- Otázka vstupu do EU a NATO. Podobně jako ostatní levicové strany mají tuto otázku rozdělenou do dvou a na každou mají jinou odpověď. Jediné co i u SDL obě otázky spojuje, je nutnost referenda pro rozhodnutí o vstupu. Před referendem musí proběhnout obsáhlá a nic nezamlčující diskuze ohledně organizace, do které se bude vstupovat. Neboť občané musí znát veškeré klady a zápory, které nám členství může přinést a hlavně co konkrétně to bude znamenat pro ně. Vstup do EU SDL podpoří, neboť oni vidí EU jako demokratickou, růžovou a zelenou organizaci, která může do ČR přinést zlepšení v oblasti ekonomie, sociální politiky, ekologie a všeobecného posílení právního státu. SDL neuznává strašení omezením státní suverenity, neboť oni v době propojeného a vzájemně se ovlivňujícího světa, již nevidí stát, který by měl plnou suverenitu, obzvláště pokud se jedná o malý stát. Vůbec nerozumí debatám, zda by měla EU fungovat jako federace, či konfederace, neboť je to dle nich debata velmi předčasná a navíc v ČR spíše úsměvná, neboť dle SDL nebude mít názor ČR příliš velkou roli v rámci EU. Co se týče NATO, je pozice SDL odlišná. Pokud by měla podpořit vstup do NATO, musí tato organizace projít důkladnou změnou, která poupraví její charakter. PO skončení Studené války, nesmí jeho rozšiřování znamenat pouze posun dělicí linie. Naopak NATO se musí stát celosvětovým ochráncem míru, a pokud chce do svých řad získat postkomunistické země, musí je přijmout všechny a to včetně Ruska. Jinak se SDL staví vysloveně proti vstupu do NATO. Navíc je dle nich tato debata také předčasná, neboť Českou republiku nikdo nezval.

5.3.2. Josef Mečl

Hlavní osobou, která reprezentovala Stranu demokratické levice byl Josef Mečl. Jedná se o vystudovaného právníka, který byl členem KSČ, ale po většinu doby do roku 1989 působil spíše jako akademický pracovník a aktivní stranické politice se začal více věnovat až po listopadové revoluci.

Narodil se 15. listopadu 1940 v Nové Ouholici. Studoval na gymnáziu v Kralupech nad Vltavou. Po jeho úspěšném dokončení v roce 1957 nastoupil na právnickou fakultu v Praze. Poté, co odpromoval, začal na ní také působit. Nejprve se angažoval jako asistent, následně odborný asistent. V průběhu svého přednášení, se mu dařilo i pracovat na vlastním vzdělávání a postupem doby se stal profesorem a následně i docentem. Od roku 1980 byl dokonce ve funkci děkana fakulty. V níž působil dvě volební období. V roce 1973 byl také jmenován ředitelem Ústavu státní správy při československém Úřadu předsednictva vlády.

Od roku 1981 byl po dvě volební období poslancem České národní rady, kde působil jako předseda ústavně-právního výboru a byl členem komise, která připravovala novou ústavu, přičemž odpovídal za část upravující občanská práva.

Po roce 1990 byl zvolen poslancem Sněmovny národů Federálního shromáždění za středočeský kraj. V rámci KSČ pracoval ve výkonném výboru, kde ovšem zastával reformistické názory. Postupem doby se tento názor dostal do opozice s většinovým názorem ve vedení strany a tak Josef Mečl započal postupně uvažovat o utvoření nové levicové politické síly. Měl podobné názory jako lidé, kteří posléze založili Stranu Levý blok, ovšem osobní antipatie, které vycházely z původu v rozdílných sněmovnách, se nepodařilo vytvořit jednotnou sílu. V průběhu sjezdu v červnu 1993 v Prostějově nakonec s dalšími sympatizanty ze strany vystoupil a založil Stranu demokratické levice, jejímž byl ihned zvolen předsedou. Stranu vedl do voleb v roce 1996, kde ovšem neuspěl a následně dohodl spojení se Stranou Levý blok a vznik Strany demokratického socialismu, jejímž se stal místopředsedou. Následně ale politiku opustil a začal se naplno věnovat advokátní činnosti.

V současné době pracuje jako vysokoškolský pedagog a vedoucí Katedry Teorie práva a právní historie na soukromé Vysoké škole Karlovy vary.

5.4. Levý Blok

Odštěpenou stranou, která měla největší parlamentní úspěch a také nejvíce mediálního prostoru, byla strana Levý blok. Je třeba ovšem říci, že za svůj parlamentní úspěch vděčila mateřské KSČM, za kterou byli všichni jeho poslanci zvoleni. Velmi problematickou otázkou byl i samotný název strany. Levý blok byl, jak jsem již dříve zmínil, název volební koalice KSČM a DL pro parlamentní volby v roce 1992. Právě za tuto koalici byli zvoleni poslanci, kteří následně založili stranu Levý blok. Jednalo se o poslance, kteří byli zvoleni do ČNR, původně bylo za koalici Levý blok zvoleno 35 poslanců. Na konci funkčního období měl poslanecký blok strany Levý blok 23 členů (Brokl, Mansfeldová, Kroupa; 1998; str 27 a 28). Byli to zástupci proudu, který se klonil k reformní formě komunismu, a dalo by se říci, že měli blízko k eurokomunismu či demokratickému socialismu. Měli velmi blízko ideově k lidem, kteří založili stranu SDL. Důvodem proč se vydali jinou cestou, byly spíše osobní antipatie a fakt, že lidé z SDL byli většinou poslanci zvolení do Sněmovny lidu Federálního shromáždění.

5.4.1. Vznik

Lidé ze strany Levý blok zůstali v KSČM déle, než zástupci SDL, a stále se ještě pokoušeli bojovat o reformní přeměnu strany. V čele této skupiny stáli hlavně Jaroslav Ortman a Marie Stiborová. Pokud o nich mluví lidé z KSČM, tak na ně vzpomínají jako na oddané komunisty, kteří nahlíželi na komunismus především jako na hnutí, které směřuje k ideálu. Jaroslav Ortman dokonce dostal z Prahy delegaci na souboj o post předsedy KSČM, ale na sjezdu nakonec svoji kandidaturu stáhl, neboť již nesouhlasil s politikou KSČM (Neznám žádného člena LB, který by klepal na dveře Lidového domu – rozhovor s Marií Stiborovou; Andrea Zajícová; Rudé právo; 23. 2. 1995; str. 1 a 4). Postupem doby začali být čím dál tím víc nespokojeni nejen s názvem strany, ale také s ideologickým směřováním. Rozhodli se tedy odejít ze strany a založit vlastní stranu. Využili situace, že počet stejně smýšlejících členů poslaneckého klubu LB byl nadpoloviční, 24, a novou stranu nazvali stejně jako již existující

koalice, neboť se jednalo o zavedenou a kladně vnímanou značku mezi levicovými voliči. Nebo takovýto názor alespoň měli, následně se jejich odhad ukázal jako mylný. Podařilo se jim navíc získat státní příspěvek, který náleží stranám, jejichž zástupci se dostali do poslanecké sněmovny.

18.8. 1993 byla oficiálně zaregistrována strana Levý blok. A 18. 12. 1993 se uskutečnil ustavující sjezd, na němž byla předsedkyní zvolena Marie Stiborová a Jaroslav Ortman místopředsedou. Po tomto ustavení vedení a jádra strany, zahájil Levý blok snahu o vybudování členské základny a organizační struktury. Ovšem jelikož byl tento proces budován shora, tak se to nezdařilo a Levý Blok zůstal po celou dobu své existence čistě volební stranou a jedinou známkou její aktivity byla vystoupení na parlamentní půdě či výstupy jejich zástupců z parlamentu v médiích. Oni měli za cíl přetáhnout část členské základny KSČM, a proto také zavedli institut dvojího členství, kdy jejich členové mohli být členy jak KSČM, tak i Levého bloku. Tato strategie byla velmi napadána ze strany KSČM, neboť její zástupci tvrdili, že pokud se členům LB fungování a název KSČM tolik nelíbí, že zakládají vlastní stranu, tak proč si nechávají i členství v KSČM. Ovšem tato strategie nepřinesla úspěch, neboť maximálním stavem členstva bylo asi 2900 členů. Strana následně sama na snahu o rozšíření základny rezignovala a sama vyhlásila, že se stává volební stranou. Ovšem snažila se být aktivní i na úrovni komunálních voleb. „Nechceme být stranou masovou, o křesla ve vládě nestojíme, nás zajímají úspěchy v komunální politice. A ty myslím máme“ (Nejsme komunisté; Rozhovor s Jaroslavem Ortmanem; Dobrý večerník; Alena Mullerová; str.2). V komunálních volbách ovšem nikde nebyl LB tak silný, aby mohl kandidovat na samostatných kandidátkách, takže vznikaly různé volební koalice se zástupci malých stran, nebo dokonce s KSČM či ČSSD.

5.4.2. Vývoj strany

Levý blok se po celou dobu svojí činnosti snažil působit i jako integrující článek levice, který se navíc snaží vytvořit alternativu KSČM. Ovšem snaha o integraci se nevyvíjela

příznivým směrem a straně se nedařilo dosáhnout spojení, která by vedla k posílení jejich pozice. Dohodli se na spolupráci pouze s Československou stranou socialistickou.

Jelikož snaha o úspěch v komunálních volbách v roce 1994 skončila fiaskem, kdy strana získala jen 0,3% hlasů (www.volby.cz), tak došlo na sjezdu, který se uskutečnil 25. 2. 1995 k třem zásadním událostem. Novým předsedou se stal Jaroslav Ortman, který si vyměnil pozice s Marií Stiborovou. Po svém zvolení předsedou strany řekl: „Jsme pro demokratický a sociálně spravedlivý stát a k tomu považujeme za základní 4 konstanty. Je to ústavnost a dodržování principů právního státu. Tuto cestu sledovaly a nadále budou sledovat všechny naše stížnosti k ústavnímu soudu. Dále nám jde o stabilitu vlastnických vztahů. Jsme pro ukončení nekonečného koloběhu restitucí a pro vyhlášení důrazné restituční tečky ještě letos. Jsme proti vstupu trhu do školství, kultury a zdravotnictví. Budeme prosazovat důrazný postup proti špinavým penězům. Proto navrhujeme zřízení finanční prokuratury a vybavení příslušných orgánů kontrolními pravomocemi“ (Cíle a záměry strany Levý blok; Marie Kudrnovská; 2.3.1995; Zemědělské noviny; str. 4). Strana se oficiálně prohlásila za stranu volebního typu a rezignovala tak na snahy o vytváření široké členské základny. A navíc se strana začala orientovat na úzkou spolupráci s celou levicí. Ovšem tato spolupráce byla pro ostatní malé strany nepřijatelná, neboť například pro SDL by případná spolupráce znamenala to, že její zástupci by kandidovali na kandidátkách LB. Takovýto postup byl pro SDL nepřijatelný a stejně tak i pro ostatní malé strany. Neochota LB k vytvoření nějaké širší koalice, za jiných než likvidačních podmínek pro ostatní strany, vedla k tomu, že nakonec šla strana do voleb samostatně. Navíc byl s tou otázkou spojen i problém s aditivním volebním prahem, jelikož spojení s některou z dalších stran do koalice, by znamenalo zmenšení šancí pro proniknutí na půdu parlamentu. V té době nakonec přeci jen uvažovala o spolupráci SDL, ale pouze na koaliční úrovni, jelikož ji odhady přisuzovali podporu jen něco přes 1% hlasů, tak od spolupráce upustil sám LB. LB se pokoušel vymezovat i proti dvou hlavním levicovým hráčům na české politické scéně, KSČM a ČSSD. Na ČSSD se před volbami v roce 1996 dívali jako na levicové OF a obviňovali jí, že hokynář se svým programem, neboť uvažuje o

případné povolební spolupráci s ODA a KDU-ČSL a toto spojení by jistě přineslo upuštění od řady bodů programu ČSSD, čímž by byli zrazeni levicovní voliči. Pokud měli přesně vymezit svoji pozici oproti těmto stranám, snažili se stavět do pozice jejich rovnoprávného soupeře. „Pozice Levého boku je samostatná a svébytná a nelze říci ke komu je blíže (Od KSČM se v mnohém lišíme; rozhovor s Jaroslavem Ortmanem; Jiří Kouda; Práce; 10.2. 1996; str. 2). Velmi často se snažili poukazovat na to, že existence silné 3 levicové strany, jako je Levý blok, je pro českou politiku nezbytná, neboť KSČM a ČSSD jsou proti sobě v antagonistickém postavení a nemohou tak účinně bojovat proti politice, kterou reprezentuje pravicová vláda, která by při případném posílení své pozice za hranice ústavní většiny mohla omezit demokracii základní lidská práva a svobody.

V červnu 1995 se straně podařilo získat na funkci čestného předsedy Zdeňka Mlynáře, který mohl straně přinést další body u voličů, a navíc dokázal definovat postoje strany a pozici v celém levicovém spektru.

Před volbami v roce 1996 se zdálo, že by se Levý blok mohl do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky dostat, neboť průzkumy mu přisuzovaly preference kolem potřebných 5% hlasů. I když v posledních výzkumech se již odhady pohybovaly pod touto hranicí. V březnovém průzkumu přisuzovaly agentury straně zisk kolem 4 procent - podle STEM 3,8% voličů, podle FACTUM 4,5% voličů a podle výsledků IVVM 4% voličů (<http://www.ecn.cz/ENV/VOLBY/PROFILY/LB.HTM>; staženo 5.11.2011 16:03). Nakonec se voliči přiklonili k jistotě nepropadnutí jejich levicového hlasu, tedy volili KSČM nebo ČSSD. Levý blok získal pouhých 1,4% hlasů. Tento výsledek byl brán jako ohromný propadák. Neboť se změnila pozice LB z relevantního hráče na politické scéně, na další z marginálních stran mimo veřejný zájem. V reakci na výsledek opustil Levý blok i Zdeněk Mlynář.

Následkem tohoto neúspěchu se strana sešla na společném jednání se zástupci SDL 8.2. 1997. Do tohoto data, nebylo o LB vůbec slyšet. Na společném setkání se obě strany shodly,

že překonaly společné rozpory a rozhodly se svolat na 24. května paralelní sjezdy obou stran, které odsouhlasily sloučení obou stran. 21. června 1997 byl tedy založen nový subjekt, který nesl název Levý blok – Strana demokratické levice, následně se přejmenoval na Stranu demokratického socialismu. Prvním předsedou byla zvolena Marie Stiborová za Levý blok a Josef Mečl za SDL se stal místopředsedou.

5.4.3. Program

Levý blok můžeme na ideologickém spektru zařadit jako typického reprezentanta levicové politiky. Ovšem vymezoval se proti KSČM a také proti starému systému reálného socialismu. Podporoval ale humanistické a socialistické hodnoty i cíle a hledal lepší alternativy společenského pokroku, než nabízí kapitalistický vývoj (Programová východiska LB Pro volby 1996). Hlásí se k Prohlášení o zásadách Socialistické internacionály. Na situaci v České republice se díval kriticky a chtěl pomáhat zlepšit situaci a postavení hlavně u neprivilegovaných občanů. Staví se do opoziční role proti všem vládám, které by v budoucnosti pokračovaly v pravicové politice první poloviny 90. let. Před volbami v roce 1996 předstoupil před občany s programem, který byl poměrně široce rozpracován a na rozdíl od jiných odštěpených stran se pokoušel nabízet i konkrétní řešení jak dané problémy řešit a jaké alternativní vize nabídnout. Jelikož se musel jasně oddělit a odlišit od KSČM a ČSSD, nic jiného mu ani nezbývalo. Jako volební heslo si zvolil Lidem blíž. V dokumentu Proč volit Levý blok se pokouší nabídnout jakýsi obecný pohled na současný stav společnosti a tím zaujmout a přilákat voliče: „myslíte si také, že po roce 1989 se mnohé zlepšilo, ale mnohé také zbytečně zhoršilo? Že se často zničilo i to, co se dalo zlepšit? Už jste se sami přesvědčili, že trh a soukromé vlastnictví bez demokratické kontroly a bez morálky plodí bezohledný egoismus? Nechcete sociální nejistotu, rozklad zdravotnictví, krizi ve školství, vědě a kultuře? Vadí Vám zločinnost, špinavé peníze, arogance moci a byrokratičnost i korupce v úřadech? Setkáváte se často s rasovou i politickou nenávisť, s planými sliby politiků, s pohrdáním dělníky a prostými lidmi vůbec, se všeobecnou beznadějí slušných lidí? S těmito starostmi a názory nejste sami. Věřte sami sobě, svému úsudku a nebojte se a jednat podle toho. [...]

Levý blok v praxi dokázal, že je důsledným a kvalifikovaným obhájcem zájmů lidí práce. Všichni naši poslanci vždy hlasovali proti asociálním zákonům i zákonům zavádějícím politickou diskriminaci celých skupin spoluobčanů. [...]Kdo podporuje Levý blok nevolí minulost, ale budoucnost. [...] Volit Levý blok znamená rozhodnout se pro stranu, která chce být lidem blíž“ (Proč volit Levý blok). Dále strana prezentuje své základní politické zásady. V jejich případě se jedná většinou pouze o hesla, z nichž některá jsou v dalších dokumentech rozvedena a ukázaná cesta jak jich v praxi dosáhnout.

- Ekonomika je pro lidi a ne naopak. LB se hlásí k modernímu pojetí sociálně tržní ekonomiky. Součástí fungující ekonomiky musí být také sociální jistoty, péče o zdraví a kvalitu života i životního prostředí. Vláda, která nemá dost peněz pro sociální potřeby a podporu sociálních a dalších programů pro občany je vládou špatnou. LB se výrazně stavěl proti zavádění tržních principů do zdravotnictví, školství a kultury.
- Každé vlastnictví musí být podrobena demokratické kontrole a to ať již se jedná o státní či soukromé. Neboť jeho součástí je moc nad lidmi. Pokud bude bez kontroly, může vést ke kumulaci kapitálu, který bude mít za následek opětovné vykořisťování pracujících. Stát si musí zachovat dohled nad strategickými hospodářskými zájmy a mít pod kontrolou vstup zahraničního kapitálu. Tato hybridní forma vlastnictví byla některými teoretiky navrhována jako ideální pro postkomunistické režimy (Staniszki; 1999; str. 104) Prosazují vyhlášení restituční tečky.
- LB prosazoval trestní odpovědnost a její tvrdé vynáhání u politiků, kteří svoji moc zneužili pro svůj vlastní prospěch a to ať se jedná o představitele z období před rokem 1989 či po něm. Musí existovat vymahatelnost práva pro všechny příjmové skupiny obyvatelstva. Chtějí důrazně bojovat proti špinavým penězům. Je potřeba nastolit takové principy, které posílí fungování právního státu a vrátí lidem důvěru ve stát.
- Občané musí mít právo a možnost jak účinně projevat své zájmy i svůj nesouhlas a ovlivňovat politické rozhodování. Demokracie není jenom o volbách. Levý blok silně

podporoval posílené pravomoci samospráv, vznik Vyšších územně správních celků, které by převzaly do rukou pravomoci, takové, které by nebylo možno řešit na nejnižších úrovních. Silně podporovali možnost referenda, pokud se pro něj vysloví minimálně 3% obyvatelstva (Parlament; 5/96; 1996).

- Bojovali za národní existenci a suverenitu. Pokud již měli podporovat vstup do sjednocené Evropy, tak až v době, kdy budeme na pozici rovnoprávného partnera s ostatními státy, abychom se nestali pouze oblastní levné pracovní síly. EU ale nesmí plnit pouze roli jednotného trhu, musí znamenat integraci v široké sféře oblastí. O případném vstupu musí být rozhodnuto v referendu. Ohledně vstupu do NATO je dle LB nejprve třeba vyřešit otázku společné bezpečnosti politiky v rámci Evropy. Jinak ale nepodporují mocenské a silové bloky. Navíc bojují proti jaderným zbraním.

Pokud se podíváme blíže na programové priority v jednotlivých oblastech, tak uvidíme, že se nejedná pouze o všeobecnou kritiku stávající vlády, ale někdy se objevují alternativní nápady na řešení.

Zahraniční politika:

- V této otázce se u Levého bloku často objevuje důraz na národní zájmy, suverenitu a samotnou existenci vlastního státu. Opakovaně můžeme nalézt zmínky o tom, že vybudování a udržení samostatného státu nebylo jednoduché a v průběhu dějin byly časté boje o jeho zachování. Upozorňují hlavně na opakované boje proti snahám o germanizaci, ale také mluví o sovětské vojenské diktatuře. Kritizují politickou reprezentaci po roce 1989, že zapomíná na minulost a věří tomu, že se zájmy států změnily a nyní jsou to pouze ideje evropanství.
- Jako alternativu nabízí Levý blok inventuru a přenastavení vztahů s Ruskem. Vztahy s ním musí být založeny na kooperaci a ne na konfliktu. LB uznává problematiku oblasti ve vnitřní politice Ruska, ale odmítá pravicovou demagogii o mrtvém drakovi sovětské

hegemonie. Je třeba oživit vztahy z dob sovětské nadvlády a využít je pro posílení ekonomické kooperace.

- LB odsuzuje rozpad Československa, který nám v oblasti zahraniční politiky velmi uškodil. Vztahy se Slovenskem musí zůstat na nadstandardní úrovni a nikdy by se neměly nechat omezit tradičními pravidly mezistátních vztahů.
- Ve vztazích s Německem je nutné, aby uznalo vinu za 2. sv. válku a přijalo odsun jako následek války. Nové nastavení vztahů musí být kooperační. LB odmítá jakékoliv snahy o redefinici výsledků 2. Sv. války.
- Pokud se zaměřují na globální otázku, tak upozorňují na to, že se změnil charakter soupeření a již proti sobě nestojí Východ a Západ, ale již bohatý Sever a chudý Jih. Cílem a snahou České republiky musí být přispívání k mírovému řešení všech sporů, neboť v atomové době může být každý konflikt zničující. Členství České republiky v mezinárodních hospodářských organizacích musí být podrobena veřejné kontrole, aby nezvyšovala zadluženost státu.
- Česká republika by se měla zaměřit na spolupráci s ostatními malými evropskými státy, které nejsou členy NATO a pokusit se vytvořit různá spojení, která by vedla k posílení bezpečnosti v Evropě. Vstup do NATO LB nepodporoval a odmítal. Je třeba vytvářet bezpečnostní spojení, které nebudou podporovat blokovou nenávisť a soupeření. Navíc je potřeba se ohlížet na stanovisko Ruska ohledně rozšiřování NATO. O případném členství musí být rozhodnuto v referendu (Před volbami: naděje a obavy, anketa politických stran; Listy č. 1; 1996; str. 64).
- Ohledně vstupu do EU se LB ještě nesnaží vymezovat přesné podmínky, neboť to bere jako otázku daleké budoucnosti. Na proces integrace se dívají tak, že by to nemělo znamenat skončení národních států, ale naopak vznik nové spolupráce v dalších oblastech. Role národních států je dle LB nepřekonaná a tak může EU vzniknout

maximálně na konfедераční bázi. Před vstupem je třeba vyřešit veškeré sporné otázky v zahraniční politice, abychom měli silnou mezinárodní suverenitu a pozici. O případném členství musí být rozhodnuto v referendu. (Deset bodů Levého bloku – Naše národní zájmy a zahraniční politika; Právo; 26.2.1996, str. 11)

Domáci politika

- LB prosazoval výrazné posílení státní správy a samosprávu. Navrhoval posílit prvky přímé demokracie, neboť je to nejjednodušší cesta, jak přiblížit rozhodování lidem. Samospráva by měla být zavedena také na pracovištích.
- V oblasti hospodářské politiky se asi nejvíce rozcházela s tehdejší vládní politikou. LB prosazoval státní zásahy do ekonomiky v široké míře, tak aby mohly být uspokojeny potřeby lidí. Ve strategických oblastech průmyslu je potřeba zachovat státní vlastnictví. Privatizaci chtěl dokončit v dlouhodobém horizontu a musí probíhat pouze v omezené míře, aby se podařilo zachovat státní dohled nad zahraničním kapitálem. Zároveň je potřeba zastavit příliv spekulativního kapitálu. Politika vlády by měla být exportní. Nutnost vyrovnaného rozpočtu, dle LB, již nemusí fungovat jako dogma. Odbory by měly dostat politickou roli. Do řízení hospodářství a ekonomiky musí přijít odborníci z praxe. Daňové zákony by měly mít stimulační funkci. LB prosazoval nastavení progresivního zdanění. Zavést daňové odpisy pro malé a střední podnikatele. Musí být nastaven systém podpory pro exportní hospodářství.
- Jelikož je pro LB základem politiky mír, tak je potřeba omezit výdaje na zbrojení.
- Pohled na zdravotnictví vychází u LB z premisy, že nelze na zdravotnictví pohlížet jako na běžnou tržní komoditu. Je potřeba, aby vláda určila zdravotní politiku. Základním požadavkem je určit standardní zdravotní péči a její bezplatnou dostupnost pro všechny občany. Za pomoci standardů a statistických dat o občanech následně určit počty zdravotnických zařízení a pracovníků. Díky tomu se i podaří nahradit bodový systém ve

výpočtu úhrad za jednotlivé úkony. Mělo by se omezit možnost souběhu práce lékaře v nemocnicích a zároveň provozování soukromých praxí. Je třeba pracovat na prevenci pojištěnců. Min. 30% nemocnic je třeba zachovat státních, další část bezúplatně převést na obce a zbytek privatizovat.

- Prosazuje, aby vláda uznala na základě Evropské sociální charty, že každý občan má právo na bydlení. Je potřeba vyřešit disproporci mezi nabídkou a poptávkou na trhu s byty. Je třeba, aby se úroveň nové výstavby vrátila na úroveň z roku 1989. Podstatná část výstavby ale musí být věnována výstavbě bytů pro občany s průměrnými a nižšími příjmy a pro mladá manželství. Zatímco současná bytová politika podporuje výstavbu pro lidi z vyšších příjmových skupin. Vláda musí podpořit vznik Obecně prospěšných bytových společenstev. Ta by stavěla neziskové byty pro nízko příjmové skupiny obyvatel a za velmi přísných podmínek by získávala dotace, daňová zvýhodnění a další bonusy od státu či obcí. Ve staré zástavbě převážně v centrech větších měst je potřeba, aby majitelům pomohla města, neboť jinak majitelé budou tlačit pouze na deregulaci nájemného a vše padne na bedra nájemníků. Je třeba revitalizovat panelové domy.
- Je třeba změnit politiku v ohledu k životnímu prostředí. Navrhuje přijetí takových opatření, která umožní prosazení ochrany přírody a potrestání těch, kteří se proti nim proviní. Je potřeba nastavit takovou politiku ve všech oblastech, která bude únosná k životnímu prostředí. Hranicí únosnosti je fakt, že se příroda dokáže sama z těchto zásahů vzpamatovat. Levý blok uznává a podporuje koncepci trvale udržitelného rozvoje. Spoustu nešetrných zásahů do přírody má na svědomí člověk, který se řídí pouze tržními zákony. Je s tím spojen i požadavek, aby se užívaly co nejlepší technologie, které jsou šetrné k přírodě.
- Velký důraz kladl LB ve svém programu otázce zemědělství a venkova. LB viděl potřebu přeformulovat politiku pro venkov, neboť venkov je základem života celého státu. A současná vládní politika venkov ničí. Pro rozvoj venkova je nutné dostat do něj kapitál.

Páteří venkova je zemědělství a proto je potřeba podporovat jeho rozvoj, neboť ten vyřeší i krizi venkova. Je nutné podporovat zemědělské podniky všech velikostí, ale stát by se měl zaměřit na velké podniky, které spojují prvovýrobu se zpracováním a odbytem, a pokud bude potřeba, tak je dokonce zakládat. Stát by měl určit minimální odkupní množství za minimálně určenou cenu. Zároveň je potřeba podporovat malé a střední nezemědělské podnikání na venkově. Jen rozvinutý venkovy s širokou škálou služeb, zajistí, aby mladí lidé neopouštěli venkov. S tím je spojena i podpora rozvoje infrastruktury.

5.4.4. Marie Stiborová a Jaroslav Ortman

Jako hlavní politické představitele Strany Levý blok lze jmenovat Jaroslava Ortmana a Marii Stiborovou. Jedná se o osoby, které dosáhly významného akademického vzdělání a po skončení jejich politické kariéry se rozhodli věnovat se svým původním profesím a jsou v nich dnes velmi úspěšní.

JUDr. Jaroslav Ortman, CSc., se narodil v roce 1953. Vystudoval právnickou fakultu UK v Praze a od roku 1977 byl členem KSČ. Když byl tázán po roce 1989 na důvod svého vstupu do strany, uváděl, že to byla pouze cesta jak dosáhnout svého cíle a moct poznat Čínu, o kterou se dlouhodobě zajímal (Nemoderní ateista Jaroslav Ortman; Marek Stoniš; Lidové noviny; 20.3.1996; str. 2) . Po roce 1989 se postavil na stranu reformátorů a proto i ve straně zůstával. Z pražské organizace dokonce dostal delegaci na boj o post předsedy strany, ale na sjezdu neuspěl. Ostatní straníci o něm vždy mluvili jako oddaném komunistovi. Po volbách v roce 1992 se stal šéfem poslaneckého klubu Levého bloku. Z této pozice se stal velmi mediálně známou osobou, navíc dokázal v častých televizních debatách, kam byl zván, rychle a obratně reagovat na dotazy z veškerých oblastí. Jelikož se mu nedařil boj uvnitř KSČ, za změnu stranu v moderní levicovou stranu, tak založil novou politickou stranu Strana Levý blok. V ní byl nejprve zvolen prvním místopředsedou a následně i předsedou. Jelikož do strany přešla i velká část poslanců za koalici Levý blok, tak získala poměrně vysoký zdroj

příjmů. Do voleb v roce 1996 již vedl Ortman stranu jako předseda a očekávalo se, že překročí práh pro vstup do sněmovny. Nakonec se to ale nepodařilo. Jaroslav Ortman následně politiku opustil a začal se věnovat pouze své právnické praxi. Dnes je jedním z nejvyhledávanějších právníků v České republice, který je najímán na velmi vážné kauzy. Nejznámější je jeho práce pro obžalované v kauze tzv. Berdychova Gangu či obhajoba ve sporu ohledně Soudnické mafie, kde bojuje proti nařčením Marie Benešové.

Doc. RNDr. Marie Stiborová, CSc., se narodila v roce 1950 a vystudovala Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovi. V rámci své akademické činnosti se stala členkou KSČ, kde byla členkou stejné místní organizace jako Jaroslav Ortman. I O ní mluví její bývalý spolustraníci jako o oddané komunistce, která byla členkou strany, hlavně pro její ideál, který reprezentovala. Její pozice ve straně byla silná, že dokonce v roce 1992 byla postavena do boje o prezidentský úřad za KSČ proti Václavu Havlovi a Miroslavu Sládkovi. Ovšem i ona se nakonec rozhodla jít cestou moderní levicové strany a stala se zakládající členkou Strany Levý blok, v níž byla zvolena za její první předsedkyni. Následně si prohodila pozice s Jaroslavem Ortmanem a stala se první místopředsedkyní strany. Poté co se straně nepodařilo uspět, tak se ještě angažovala ve spojení s SDL a následně se stala předsedkyní Strany demokratického socialismu. V této funkci ovšem působila pouze v roce 1997. Následně politiku opustila a začala se plně věnovat pouze akademické dráze. Na Přírodovědecké fakultě se zabývá enzymovými systémy metabolizujícími cizorodé látky a biochemickými aspekty chemické karcinogeneze. Zároveň funguje jako zástupkyně vedoucího katedry.

5.5. Strana demokratického socialismu

21.7. 1997 byl na společném sjezdu SDL a LB ustaven nový politický subjekt, který byl nazván Levý blok – Strana demokratického socialismu. Předsedkyní byla zvolena Marie Stiborová za Levý blok a bývalý předseda Strany demokratické levice Josef Mečl byl zvolen místopředsedou. Cílem tohoto spojení bylo v očích všech aktérů zaktivizování činnosti strany

a získání přízně a popularity u voličů. Bohužel se to ale nepodařilo a strana zůstala stále neviditelnou a tak se jí nedařilo získávat nějakou voličskou podporu. Od počátku strana prosazovala svojí programovou blízkost se ČSSD, se kterou chtěla také v budoucnosti spolupracovat. Pro ČSSD ovšem znamenala pouze zbytečné členění levice a jako možno formu „spolupráce“ viděla pouze přechod jejich členů a aktivistů do ČSSD.

13. 12. 1997 se konal IV. Sjezd strany (číslování pokračovalo dle existujícího stavu u LB). Tento sjezd se pokusil vyřešit problém neviditelnosti strany. Marie Stiborová neuspěla ani ve své druhé předsednické šanci a byla ve volbách nahrazena. Novým předsedou se stal Vasil Mohorita, kterému se sice podařilo zviditelnit stranu, ale cestou, kterou většina členů odmítla. Zároveň bylo na sjezdu rozhodnuto, že se strana přejmenuje. Aklamací bylo rozhodnuto, že strana ponese název Strana demokratického socialismu.

Před volbami v roce 1998 se postaral o již zmiňované zpopularizování strany Vasil Mohorita. Rozeslal všem straníkům dopis, ve kterém jim předkládal návrh na ukončení činnosti strany. Strana měla být rozpuštěna, její členové přejít do jiných politických stran a veškeré prostředky strany měly být převedeny na volební fond ČSSD. Za tímto návrhem si velmi tvrdě stál a obhajoval ho argumentem, že strana má naprosto mizivou voličskou podporu a není nejmenší šance na to, aby strana dosáhla volebního úspěchu. Ovšem tento jeho názor se neseťkal mezi spolustraníky s podporou a 4.4. byl odmítnut. Mohorita na to zareagoval odstoupením z funkce a vystoupením ze strany. Novým předsedou byl následně zvolen Jiří Hudeček, který nejprve pouze byl zastupujícím předsedou. Hudeček se již 6.4. obrátil na spolustraníky dalším dopisem, ve kterém jim vysvětluje důvody, proč byl návrh Mohority odmítnut. Tvrdí, že otázka minimální podpory není v historii strany ničím novým a strana s tím bojuje již od volebního neúspěchu LB a SDL. Podle Hudečka není možné hodnotit stranu pouze podle volebního úspěchu či šancí na něj, ale on bere prospěšnost strany podle smysluplnosti ideové a programové platformy. Podle jeho názoru se musí SDS označovat jako strana „třetí cesty“ neboť nemůže souhlasit ani s politikou KSČM ani

s politikou ČSSD. Z tohoto důvodu má existence strany smysl a je třeba za ní dále bojovat a snažit se zlepšit její postavení. Nakonec se ovšem strana voleb v roce 1998 nezúčastnila.

Do řádného volebního klání šla SDS až v roce 2000, kdy se účastnila krajských voleb, ale pouze v kraji Vysočina. Zde ovšem dosáhla podpory pouze 0,7% hlasů (www.volby.cz). Ještě větším fiaskem ovšem skončila účast strany ve volbách do Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky v roce 2002. Strana postavila kandidátku pouze v Praze, kde ale získala jen 475 hlasů, což v celém součtu znamenalo 0,00% hlasů. Tento výsledek byl totálním propadákem a ukázal, že má strana pouze několik málo aktivních členů, kteří se se stranou ztotožňují.

V dalších letech již strana nikdy svojí samostatnou kandidátku nepostavila a volebního boje se neúčastnila. Aktivní je ale strana při pořádání různých mezinárodních levicových konferencích, na nichž spolupracuje s KSČM. Tato spolupráce vedla i ke sblížení obou stran, které mělo za následek, že některé osobnosti z SDS byli umístěny na volební kandidátky KSČM a to hlavně při volbách do Evropského parlamentu. Nejvíce za stranu uspěl Jiří Hudeček, který se dokonce dostal do předsednictva Strany evropské levice. Stal se i zastupitelem v MČ Praha 15, zde ale kandidoval za KSČM. Od roku 2004 je novým předsedou Milan Neubert.

SDS měla za cíl, stejně jako LB či SDL samostatně, nebo i ostatní malé levicové subjekty, integraci levice do jedné velké moderní levicové strany, která se dokáže postavit vzrůstající popularitě pravicových sil. Ovšem jelikož sama nemá žádné úspěchy a není o ní skoro vůbec slyšet, tak její úspěchy v tomto úsilí vyznívají do ztracena.

Ač se může zdát, že SDS téměř nefunguje, tak se neustále konají sjezdy po dvou letech a pokud se podíváme na internetové stránky strany, tak jsou průběžně aktualizovány. A to nejen odkazy na zajímavé články z tisku, nejčastěji z Haló novin, ale také recenzemi na nové knihy, zdigitalizovanými díly „velikánů“ jako Lenin či Marx, ale hlavně i komentáři vedoucích představitelů strany a zápisy z jednotlivých sjezdů. Zatím poslední X. sjezd se konal 24. 10.

v Jihlavě (<http://www.sds.cz/view.php?cislocclanku=2009102603>). Jako hlavní problém strany a úkol do budoucna sjezd definoval potřebu příchodu nových a mladých lidí do strany. Stávající členové již nestačí na veškeré úkoly a hlavně se jim nedaří rozšiřovat myšlenky strany a jejich ideály mezi občany a zajišťovat tak případnou silnější voličskou podporu. Strana si uvědomuje, že možná bude potřeba změnit politiku strany do více pragmatické podoby, aby se jim podařilo získat nové, mladé členy. Jako další z úkolů si vedení strany vytklo revizi stávající organizační struktury strany, neboť některé z regionálních stranických organizací nefungují a neplní svojí funkci. I z tohoto důvodu si dala strana úkol zlepšit komunikaci mezi pražským centrem strany a regionálními organizacemi, neboť ta je podle sjezdu na velmi špatné úrovni. Strana musí navíc udělat inventuru svého postoje k manifestu demokratického socialismu, zda by náhodou nebylo vhodné ho otevřít i dalším názorovým proudům, což by přineslo možnosti spolupráce s dalšími politickými subjekty, což by mohlo přinést také možnosti v oblasti volební spolupráce a to prozatím hlavně na komunální úrovni. Sjezd zároveň zvolil nový celostátní výbor, což je nejvyšší výkonný orgán v období mezi sjezdy. Jeho nové složení je následující: Neubert Milan, Hudeček Jiří, Hornychová Miroslava, Kremláčková Božena, Fišer Miroslav, Ledl Lubomír, Šeliga Milan, Hanauer Karel, Staněk František, Komenda Jan, Málek Jiří, Renčínová Zdeňka, Marek Jaroslav, Oppitzová Anna. Zároveň byla zvolena také nová kontrolní komise ve složení: Bóna Matúš, Honc Václav, Polák Jiří. (<http://www.sds.cz/view.php?cislocclanku=2009102603>).

I přes veškerou snahu, kterou vedení i členové strany, do fungování strany vkládají, je třeba konstatovat, že SDS je naprosto marginální stranou, o jejíž existenci nejsou veřejnosti známy žádné detaily, neboť strana nemá žádné viditelné výstupy a hlavně nemá žádné osobnosti, které by byly veřejně známy a pro sdělovací prostředky zajímavé. I z tohoto důvodu je obdivuhodné, že strana stále funguje, pořádá pravidelné sjezdy a dokáže vydávat na webových stránkách aktuální komentáře. Podle mého názoru se bude muset strana v budoucnosti spojit s nějakým silnějším levicovým subjektem, nebo svoji činnost ukončí jako absolutně marginální a neznámý subjekt.

5.5.1. Manifest demokratického socialismu

Programové vymezení a určení je u Strany demokratického socialismu dáno dvěma základními dokumenty – Programem SDS a Manifestem demokratického socialismu. Oba dva dokumenty jsou si velmi podobné a zároveň vzájemně se rozšiřující. Manifest se snaží definovat a popsat pozice demokratického socialismu jako takového a odkaz na něj, je zároveň první kapitolou Programu SDS, kde nese název Naším východiskem je demokratický socialismus, který v dalších kapitolách nabízí i pohledy na další oblasti politiky v podání Strany demokratického socialismu. I zde ovšem můžeme vidět nedostatek tohoto programu, že prezentuje pouze cíle strany, snaží se voličům vysvětlit, čeho chtějí dosáhnout, jak by mělo něco fungovat, ale už nám nenabízí formy, jak toho chtějí dosáhnout.

Nejprve tedy představím Manifest demokratického socialismu a následně i další kapitoly Programu SDS.

Manifest je rozdělen na Úvod a poté do 4 kapitol, které mají své dílčí členění. V Úvodu strana definuje svůj obecný postoj, neboť definuje současné období jako epochu sociální revoluce. Následně se vymezuje vůči kapitalismu. Jejich vztah vůči kapitalismu je dvojaký. Neboť kapitalismus dle nich nejprve osvobodil pracující od feudalistického útlaku, ale následně je také zotročil. Zároveň ale přivedl v život demokracii, která umožňuje lidem, aby byla dodržována jejich práva a byla utvářena společenství, která jsou pro lidskou existenci nezbytná. Zároveň ale sebou nese i stigma toho, že dovedl svět do predátorského období, které bylo spojeno s mnoha válkami, které stály život miliony lidí. Na 20. Století se proto dívají jako na období celosvětové občanské války. V současné době globalizovaného kapitálu toto období dovršilo vrchol své existence. V další části Manifestu se objektivně staví proti kapitalismu, ale akceptují jeho existenci a tu vidí jako nutnost, pro vznik opravdového sociálního hnutí. Na závěr Úvodu představují důvod vzniku Manifestu a jeho poselství: „My, zastánci demokratického socialismu, chceme tímto manifestem otevřeně deklarovat cíle a úspěšně napomoci demokratické diskusi o způsobech, které povedou ke vzniku společnosti

míru a spravedlnosti, společnosti, v níž bude moci každý člověk žít v sociálním bezpečí a spolurozhodovat o svém osudu. Současné s tím vyhledáváme spolupráci se všemi, kdo s námi tyto cíle sdílejí“ (Manifest demokratického socialismu; str. 2).

Jednotlivé kapitoly manifestu:

Kdo jsou a co usilují demokratičtí socialisté:

Pokud vezmeme pouze názvy jednotlivých částí této kapitoly, tak se nám představují jakési hlavní body, nebo by se dalo říci, že i možné slogany, Strany demokratického socialismu. Neboť jednotlivé části se jmenují: Jsme součástí historického zápasu a internacionálního hnutí za nový svět; Díváme se kupředu; Vyrůstáme z bohatých kořenů; Čím se lišíme; Demokratickou diskusí vedeme proti extrémům a dogmatům; Vyznáváme socialistickou etiku; Demokratičtí socialisté se chtějí podílet na tvorbě socialistické strany nového typu.

Demokratický socialismus chápou jako teoretické vyústění humanistické filozofie, osvícenství a Marxova učení historii a společnosti. V praxi je pro ně logickým pokračováním Deklarace práv člověka a občana z roku 1789. Jelikož využívají zkušenosti z minulosti, tak vědí, že socialismus bez demokracie není možný. Zároveň ale vědí, že demokracie bez socialismu má pouze omezený význam, neboť prosazují nejen individuální lidská práva, ale také sociální práva. Aby mohl člověk pozitivně žít a dále se rozvíjet, tak potřebuje sociální smír a bezpečí.

Levice se podle nich musí rehabilitovat za svá politická selhání v uplynulých 100 letech. Komunismus a sociální demokracii považuje za dva proudy jednoho a téhož hnutí.

Velmi prosazují prvky přímé demokracie a to nejen v politické oblasti, ale i v oblasti ekonomické a to hlavně alokace kapitálu. Budoucnost levicového hnutí vidí v globální sféře, a proto již odmítají národní stát, jako přežitou strukturu.

Svět kolem sebe chápou jako podléhající zákonům dialektiky. Svět můžeme kvalitativně odhadovat, ale ne kvantitativně předvídat. Chtějí svět co nejpravdivěji popsat, ale hlavně měnit podle jejich představ.

Podporují pluralitu názorů, neboť bude rozvíjet lidskou existenci a dělat svět bohatším. Bojují proti dogmatismu a extremismu, neboť demokracie podle nich znamená diskusi

Snaží se definovat svůj postoj k socialismu, a co pro ně všechno znamená: „Socialismus v našem názvu připomíná náš cíl, námi uznávané hodnoty a stručně popisuje naše hnutí. Socialismus je pro nás nutný cíl – společnost, ve které se stane svobodný rozvoj jednotlivce podmínkou svobodného rozvoje všech, společnost, jejíž rozvoj bude určován zájmy celého společenství a ne slepou honbou za ziskem a snahou o zhodnocení kapitálu. Socialismus je pro nás hnutí proti vykořisťování člověka člověkem, proti patriarchálnímu útlaku, proti drancování přírody, za záchranu a rozvoj lidské kultury, za prosazování lidských práv, za společnost, ve které lidé spravují své záležitosti demokraticky a racionálním způsobem. Socialismus je pro nás hodnotový systém, ve kterém jsou neoddělitelně spojeny důstojný život, svoboda, rovnost a solidarita, lidská emancipace, sociální spravedlnost, zachování přírody a mír“ (Manifest demokratického socialismu; str. 3 a 4).

Otevřeně se hlásí k tomu, že podporují radikální společenské změny a proto nabízí projekt demokratického socialismu, který by přinesl odpovědnou společenskou transformaci, která by prosazovala společenskou spravedlnost.

„Demokratický socialismus pro nás prakticky znamená dva vnitřně provázané a trvalé projekty:

- I. Projekt společenské spravedlnosti, který ke svobodě a rovnosti přidává solidaritu – faktor aktivního vědomí, který demokracie zhodnocuje. Tento projekt žije již dnes všude tam, kde socialisté společně s dalšími demokratickými silami získávají pro spravedlnost větší prostor.

II. Projekt společenské transformace občanské společnosti, která bude systémově překonávat všechna omezení kapitalismu, daná nadvládou zisku, nerovností určenou etnicky a pohlavím či závislostí Jihu na Severu“ (Manifest demokratického socialismu; str. 4)

Pojítkem mezi oběma projekty poté bude demokratizovaná a aktivizovaná občanská společnost.

Podporují evropskou integraci, která ale musí vést k jednotné Evropě národů, která bude vytvářet vyšší formu solidarity. Musí posilovat celosvětové porozumění a rozvíjet spolupráci ve všech oblastech lidské činnosti. Tato spolupráce musí být založena na principu rovnosti, který odmítne jakékoliv nesnášenlivosti, ať již jsou náboženského, rasového či majetkového charakteru.

SDS vyznává socialistickou etiku, která je dle nich založena na 3 základních hodnotách: životě, demokracii a solidaritě. S touto etikou je spojena i socialistická alternativa, kterou nabízí. Tato alternativa usiluje o to, aby si lidé sami a společně s ostatními určovali svůj život. V tomto může vidět prvky minimálního státu, který je spojen s liberálními teoriemi. Aby mohli tohoto dosáhnout, je potřeba, aby vznikla strana nového typu, která se oprostí od politiky „partajního typu“ (Manifest demokratického socialismu; str. 6), která je dle nich prováděna současnými parlamentními stranami a je řízena velkokapitálem. Socialistická strana nového typu „musí zohlednit a zvládnout tři momenty

- aktuální politický boj, určený vysokou politickou a mobilizující schopností;
- programové vybavení levicové socialistické strany
- reformu, která levicové straně vtiskne bojovný a současně demokratický charakter

Dělat socialistickou politiku pro nás znamená naplňovat naše představy o demokratickém socialismu, tedy:

- posilovat svobodu jedince, jeho emancipaci a růst sebeurčení

- posilovat účinnost trhu všude tam, kde má pozitivní zprostředkující funkci (včetně protimonopolních opatření)
- zamezovat trhu přístup všude tam, kde je jeho vliv škodlivý, kde by měla působit solidarita, vzdělání a talent
- oslabovat škodlivý vliv současných politických struktur
- podporovat lidi, aby sami reálně spolurozhodovali o věcech, které ovlivňují jejich život“ (Manifest demokratického socialismu; str. 6)

Základní stavební kameny naší vize alternativy

První část se jmenuje Stát, občan a vlastnictví. SDS zde opět odmítá národní stát v konceptu, který nyní funguje. Uznávají jeho historickou důležitost a hodnotu, ale v současné době je pro ně již překonaný a nefunkční. Zároveň odmítají i reálně socialistické státy. Oni se snaží prosadit prvky přímé demokracie a silný princip samospráv a subsidiarity v rámci regionalizované Evropy. Co se týče vlastnictví tak jsou pro zespolečenštění (socializaci) a nezastátnění (nacionalizaci) výrobních prostředků. Uznávají i soukromé vlastnictví, ale chtějí sáť šanci i jiným formám – státní, družstevní, komunální apod. Pro ně není úplně nejdůležitější, kdo vlastní výrobní prostředky, ale kdo rozhoduje o alokaci výnosů.

V další části se manifest věnuje globalizaci sociálního hnutí. SDS neodmítá globalizaci jako celek. Naopak, ona je pro globální sociální hnutí, které bude rozšiřovat solidaritu v celém světě. Staví se ale proti současnému pojetí globalizace, které ve jménu hospodářského růstu stojí pouze na straně mocných a ve své podstatě zastavuje růst. Nové sociální hnutí musí prolomit bariéry hranic států a musí se oprostít od diktátu nadnárodního kapitálu.

V části Kapitál a demokracie představuje SDS svůj názor na vztah těchto dvou atributů moderní euroatlantické civilizace. Odmítají jak názory neoklasických liberálů a tradičních marxistů, tak i utopistických kapitalistů. Podle nich je svoboda nutnou podmínkou pro pracovní sílu, aby podávala maximální výkony. Proto musí kapitál udržovat jistou formu demokracie. Ovšem v určité chvíli dojde ke stavu, kdy přílišná svoboda povede k omezení výkonnosti a

bude již pro kapitál nepřijatelná. V tu chvíli může dojít k jejímu omezení, tedy se omezí demokracie a buď bude vyvlastněn sociální stát kapitálem, anebo se nastolí národní socialismy. Můžeme zde vidět podobnou obavu jako u KSČ, která vidí nebezpečí v návratu fašismu. SDS prosazuje neustálou demokratizaci demokracie, která jejímu případnému omezení ze strany kapitálu zamezí.

SDS se v manifestu také zaobírá svým názorem na komunismus a sociální demokracii. Primárně vidí jako chybu jejich rozdělení na počátku 20. století. Sociální demokracie je vymezená tím, že je pro ni je hnutí vším. V rámci tohoto se podílí na zakonzervování současného stavu a spokojila se s tím, že byl vytvořen sociální stát. Což brali jako vítězství socialismu nad kapitálem, ale v realu je to dle SDS naopak. Komunisté se naproti tomu vymezují heslem vítězství především. Jejich diskreditace je ale spojena s tím, že se stali pouze převodovými pákami pro prosazení imperialistických tendencí Sovětského svazu. Tím pádem ani je nemůžeme brát jako opravdové představitele socialistického hnutí. Nutné je, podle SDS, aby se opět spojily socialistická hnutí se socialistickým cílem.

Strategické rozhodování demokratického socialismu

Jako svůj hlavní strategický cíl vidí emancipaci člověka. Tato kapitola Manifestu demokratického socialismu je rozdělena do jednotlivých částí podle klíčových momentů, které se strana snaží určit, aby mohla prosadit socialistickou alternativu.

Je nutné nejprve Určit teoretické a praktické přístupy. V této otázce demokratičtí socialisté spojují dialektický materialismus a kritický realismus. V oblastech, kde závěry historického materialismu prošly úspěšně zkouškou časem, tak přijímají i jej.

Určení hlavního protivníka. V této oblasti vidí hlavního nepřítele ve všech silách, které ohrožují život a jako hlavní z těchto sil je globalizovaný kapitál.

K poražení protivníka je potřeba určení nejslabšího článku protivníka. V dlouhodobém horizontu ho vidí v demokracii.

Určení hybné síly. Jako hlavní hybnou sílu nevidí žádnou specifickou třídu, ale celou neprivilegovanou různorodou většinu občanské společnosti, neboť ta má zájem na společenském rozhodování o alokaci kapitálu.

Určení vlastního nejslabšího článku. Těch vidí demokratičtí socialisté několik, dvě jsou spojeny s důrazem na národní otázky. Velkým problémem jsou snahy o sklouznutí k národnímu socialismu, anebo lpění na rostoucí společenské spotřebě, na kterou by bylo pohlíženo pouze z národní sféry. A je potřeba se vypořádat s nízkým stupněm společenské solidarity.

Pro úspěšný „boj“ je potřeba určit bezprostřední spojence. Demokratičtí socialisté se „budou opírat o ty společenské síly a sociální skupiny, které si z historických, vzdělanostních nebo jiných důvodů nejvíce uvědomují své současné ohrožení. Právě v jejich rámci se samovolně utvářejí neformální struktury globálního sociálního hnutí. Od nich očekáváme největší podporu a s nimi chceme spolupracovat“ (Manifest demokratického socialismus; str. 10).

Určení politických cílů. Chtějí zabránit vytváření monopolů a to jak ekonomických, tak politických. Cílem je, aby každý občan se stal plnohodnotným činitelem kolektivních dějin a aby nebyl opomíjen žádný jedinec ve jménu kolektivních zájmů.

Určení vztahu k vlastnickým formám. Jak sem již zmínil, jsou pro všechny formy vlastnictví, ale prosazují zespolečenštění ekonomiky a budou usilovat o narůstání společenské kontroly kapitálu včetně jeho alokace.

Na závěr této kapitoly určují charakter sebe sama. „Jako demokratičtí socialisté se chceme podílet na budování nové politické struktury, která bude i z hlediska vnitřních funkcí v souladu s aktuální představou o společnosti. Za základní principy v tomto směru považujeme samosprávu, názorovou a organizační otevřenost, informační propustnost, odpovědnost, solidaritu, sebekritiku a pravidelnou obměnu funkcionářů.

Chceme jiný svět

V závěrečné kapitole kritizují současné uspořádání a vypočítávají, v čem funguje špatně. Ukazují na tom, že je nutné tento systém změnit. Abychom ho mohli změnit, musíme se vypořádat s kapitalismem, neboť jeho systémové vady jsou nereformovatelné. Z tohoto důvodu je nutné utvořit nový svět, který bude založen na jiném principu. Tímto principem má být demokratický socialismus. K jeho nastolení je ale potřeba nejprve rehabilitovat socialismus jako takový. K tomu je nutné, aby představitelé demokratického socialismu veřejně odsoudili reálný socialismus a nebáli se diskutovat o jeho chybách. Neboť jeho existence a fungování brání většině lidí uznat socialismus jako relevantní alternativu kapitalismu. Pokud chce někdo odsuzovat imperialistickou politiku USA, musí nejprve odsoudit imperialistickou politiku Sovětského svazu.

Ač se může zdát stanovisko SDS vůči kapitalismu z některých vyjádření smířlivé, tak v této části velmi ostře vůči němu vystupují. Globalizovaný kapitalismus dokonce nazývají genocidní mašinérií. Dodávají k tomu statistiky Světové banky o počtu lidí, kteří ročně umírají hlady a srovnávají tak globální kapitalismus s nacistickými vyhlazovacími tábory.

5.5.2. Program SDS

Program SDS byl schválen 3. zasedáním 7. sjezdu SDS 22. listopadu 2003 (Program SDS; <http://www.sds.cz/view.php?cisloclanku=2003112201>; staženo 6.11.2011; 19:31). Je rozdělen do 7 kapitol, kdy každá z nich se zabývá specifickou oblastí.

Naším východiskem je demokratický socialismus

Tématu první kapitoly byla věnována celá předchozí část.

V praktické politice dáváme přednost všelidským a společenským zájmům před stranickými, třídními či osobními.

Jako základní hodnoty své politiky uvádí svobodu, spravedlnost, rovnost solidaritu, lidská práva, demokracii, mír a trvale udržitelný způsob života. Veškeré tyto hodnoty lze dle SDS prosazovat pouze uceleně, neboť jsou spolu nerozlučně spojeny.

Chtějí usilovat o svobodu jednotlivce, její maximální využití je spojeno s rovností, sociální spravedlností a činnou solidaritou. Občan musí mít možnost reálného zapojení do rozhodovacích procesů, jinak pro něj demokracie neplní svojí roli. Pokud je pouze postaven před výběr z několika alternativ, tak se demokracie stává pouhým souborem pravidel bez reálného obsahu.

SDS odmítají jakoukoliv formu diktatury nebo monopolního vládnutí velké strany. Zároveň jsou proti násilnému převzetí moci. Odmítají jakékoliv použití násilí v politickém procesu. Základem je pro ně aktivizovaná občanská společnost, která bude prosazovat umě i názory a požadavky menšiny.

Svůj politický vzestup vidí strana v účasti na komunální sféře politiky, kde by začala vytvářet svoji síť a zároveň se na ní spojovala s ostatními aktéry, které mají stejné cíle. Svě spolupracující subjekty vidí jak v oblasti politických stran, tak v oblasti neziskových organizací.

Místo ČR vidíme v prosperující, demokratické a sociální Evropské unii, v mírovém a bezpečném světě.

Již z názvu je patrné, že SDS podporuje členství v EU, neboť v něm vidí cestu jak smazat rozdíly mezi jednotlivými regiony Evropy. Jedná se o rozdíly nejen ekonomické, ale i sociální. Aby se tohoto dalo dosáhnout, prosazují rozšíření principu subsidiarity a otevření se unie okolním aktérům. Krom subsidiarity je potřeba stále pokračovat v decentralizaci a prosazovat institut referenda, který by se dal použít v co nejvíce případech.

Přikládají obrovskou důležitost otázce míru. Jelikož v době terorismu si svojí bezpečností nemůže být jistá ani sebevětší velmoc, je potřeba neshody řešit diplomacií a hledat mírová řešení, namísto použití síly.

Členství v NATO SDS nepovažuje za plně legitimní, neboť o něm nebylo rozhodnuto v referendu. Dokáže ho ale přijmout jako oporu našeho postavení v zahraniční politice a v mezinárodním systému. Odmítá ale jeho status, kdy je pro ně reliktem Studené války. Požaduje, aby se změnilo v plně mírové společenství. Striktně odmítá, aby se naše armáda zapojovala do akcí, které napomáhají imperialistickým snahám USA a jsou dokonce nad rámec NATO.

Ekonomika má být pro lidi a ne naopak.

Prosperující ekonomika se musí stát prostředkem ke zvyšování životní úrovně všech lidí a ne jenom cílem. Za prosperující ekonomikou ovšem nesmí stát rozhodnutí, která budou omezovat sociální práva pracujících. Zároveň se nesmí udávat žádné změny, které neslouží rozvoji vzdělanosti, kultury, mravní vyspělosti a fyzické zdatnosti. Žádná takováto změna nesmí narušit zdraví lidí či ekologickou rovnováhu. Je třeba vytvořit takové národní hospodářství, které dokáže pokrýt domácí spotřebu a zároveň bude konkurenceschopné na zahraničních trzích.

Odmítají, aby se zvyšovaly nepřímé daně, či se daně přesouvaly na pracující. Daňové zvýhodnění podnikatelům je oprávněné pouze v případech, kdy podnikatel pomůže vyřešit určité socio-ekonomické či ekologické problémy. Požadují, aby byl v široké celospolečenské diskusi přijat dlouhodobý ekonomický plán, který vymezí hlavní oblasti zájmů. Velmi nutnou složkou ekonomického systému je zemědělství, neboť hraje nejen ekonomickou roli, ale zároveň krajinnotvornou, ekologickou a sociální. Pro jeho správné fungování je potřeba ho případně dotovat ze zisků z ostatních sektorů.

V dlouhodobém horizontu SDS požaduje, aby roli hrály nejen ekonomické zájmy, ale také kulturní, ekologické a společenské.

Stát se nemůže zříkat své spoluzodpovědnosti za ekonomické a sociální potřeby občanů.

Odmítají snižování role státu v oblasti zajištění důstojného a bezpečného života občanů. Požadují, aby stát zajistil sociální ochranu nezaměstnaným, kteří se od této role nedostali vlastní vinou. Zároveň by měl stát dostatečně podporovat bytovou výstavbu, aby zajistil lidem bydlení jako jedno ze základních sociálních práv. Odmítají, aby byl systém sociálních dávek jakkoliv omezován ve jménu boje proti jejich zneužívání. Dlouhodobým cílem v této oblasti je pro SDS situace, kdy společnost umožní uplatnění všech schopností člověka bez ohledu na jeho postižení či případné nedostatky.

Klíčem k rozvoji společnosti je péče o vzdělání a celková kulturní vyspělost.

V této oblasti všechno vychází ze základního požadavku, že vzdělání musí být dostupné pro všechny. SDS považuje rozvoj vědy, kultury a vzdělanosti za základní prvek rozvoje společnosti. Proto je potřeba, aby se stát více podílel na finanční podpoře vědy a školství. Musí se také zvýšit prestiž učitelů.

Pro správný společenský rozvoj jedinců je také potřeba, aby stát více podporoval volnočasové aktivity mládeže, neboť se tím také zvyšuje prevence kriminality, která je podle SDS mnohem výhodnější, než následná represe. Finanční podpora by měla pomoci našim vědcům, ale i kulturním představitelům, v soubojích na mezinárodním kolbišti. Neboť skrze takovéto kontakty může docházet k národnostním a kulturním výměnám a sdílení poznatků, které jsou pro rozvoj každé společnosti klíčové. Finanční podpora kultury musí být v takovém rozsahu, aby se podařilo zachovat její svébytnost.

Samosprávu a funkční právní řád považujeme za jeden ze základů prosperující společnosti.

Podpora samospráv obcí a regionů je jedním z klíčových bodů programu SDS, neboť se dle nich tímto podaří dosáhnout účasti všech občanů na společenském a ekonomickém životě. Z tohoto důvodu také podporují ekonomické kroky, které do těchto samospráv přivedou více peněz, aby lidé mohli přímo rozhodovat o alokaci kapitálu. Jsou místní určení daní. Aby

mohla fungovat regionální správa, musí existovat funkční dopravní obslužnost, pro všechny složky obyvatelstva ve všech oblastech státu.

Jedním z jejich klíčových požadavků je uzákonění místního referenda. Podporují decentralizaci státní správy a samosprávy, díky níž by se mohlo dosáhnout omezení státní byrokracie. Ovšem musí být nastolená taková pravidla, aby místní rady a volení zástupci byli pod systémem veřejné kontroly.

S tím je spojen požadavek na fungující právní řád. Odmítají neustále se protahující soudní řízení. Podle SDS tato zdržení jsou velmi často výsledkem překotné a neodborné novelizace právního řádu. Prosazují změnu volebního zákona, neboť současný dle nich velice zvýhodňuje velké existující strany. Velmi kontroverzním požadavkem je požadavek na zrušení lustračního zákona a zákona o protiprávnosti komunistického režimu. Tyto zákony dle nich pouze rozdělují společnost a zabraňují společenskému konsenzu. Zároveň jsou ale pro důsledné vyšetření všech zločinů, které se před rokem 1989 staly.

6. Závěr

Odštěpené politické subjekty od KSČM jsou politické subjekty, které se snažily uspět na české politické scéně tím, že nabídnou alternativní levicový projekt českému voliči. Slovem alternativní je myšleno nekomunistický. Možná ještě lépe řečeno projekt, který se bude odlišovat od projektu KSČM, neboť musíme mít stále na paměti proud ortodoxní, který se snaží nabídnout voličům pravý komunismus v rétorice, na kterou byli občané Československa zvyklí v 50. letech minulého století. Dá se říci, že všechny odštěpené subjekty se utvářely na nesouhlasu s politikou KSČM, hlavně s její cestou k transformaci v moderní nekomunistickou levicovou stranu. Některým se zdála nedotažená do konce, jiným naopak až moc zrazující ideály. Když se podíváme na zástupce obou proudů, tak je spojuje jedna věc a tou je naprostý neúspěch u voličů. Ač byli někteří jejich zástupci členy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky či některé ze sněmoven Federálního shromáždění, tak se jimi stali většinou ještě jako členové mateřské KSČM. Za výjimku můžeme brát členy Demokratické strany práce, kteří se jimi ovšem stali na kandidátkách jiných stran, tak je otázkou, zda voliče oslovil program DSP nebo strany za níž kandidovali. Pokud se ale jakákoliv strana postavila do volebního boje samostatně, tak nikdy neuspěly. Prvkem, který jim znemožňoval uspět, je stav současného stranického systému. Zatímco pro KSČ je problémem to, že většina společnosti vnímá jako levicový extrém již KSČM, kterou KSČ nazývá jako umírněnou. Proti stranám, které se snaží jít cestou demokratického socialismu zase stojí Česká strana sociálně demokratická, jejíž pozice je velice silná a reprezentuje hlavní levicovou sílu a jednu ze dvou hlavních politických sil českého stranického systému (po volbách v roce 2010 je možné říci, jednu ze 3 hlavních sil, ale uvidíme, jaký bude další vývoj, než budeme moci přehodnotit český stranický systém) a můžeme ji charakterizovat jako jeden z vedlejších pólů českého stranického systému (Pšeja; 2005; str. 144), po neúspěchu KDU-ČSL i jako jediný. Jako hodnotící kritérium považuji úspěch ve volbách do Poslanecké sněmovny, neboť tato komora Parlamentu, byla vždy brána jako centrální instituce v oblasti politiky a ústavnosti (Jičínský; 1995; str.3)

Pokud se podíváme na vývoj jednotlivých stran, u všech najdeme jeden společný prvek. Všechny strany si daly za cíl stát se jakýmsi integrujícím prvkem levice. Všechny strany si uvědomovaly, že nemohou samostatně bojovat proti pravicovým silám, a proto se pokoušely vytvořit silný levicový blok. Tento blok, který by do sebe integroval různé subjekty, které mají průsečík hodnot v levicovém spektru, měl nabídnout možnost lidem zvolit si reprezentanty, kteří by správně reprezentovali jejich zájmy, a umožnili, aby se užitek z transformující se ekonomiky dostal i mezi pracující občany a ne jenom do rukou úzké skupiny lidí, která hromadí majetek, V této oblasti můžeme vidět, že všechny strany vychází z ideologie Marxe a Engelse. Dále už se jenom liší v metodě, jak by se mělo dosáhnout jejich naplnění. Naopak se všechny strany shodnou na jedné věci a to na odsouzení nedemokratických metod, které byly používány bývalou vládnoucí garniturou v Československu. Ovšem již se neshodnou, v jakém rozsahu byl minulý režim špatný a co všechno dobré lidem přinášel.

Jelikož ale byla pozice jednotlivých stran velice slabá, tak nedisponovaly autoritou, která by nalákala ostatní subjekty do spojení. Jelikož nebyla vidina, že by jim toto spojení mohlo přinést nějaký mocenský úspěch, tak by těmto subjektům nenahradilo omezení spojené se ztrátou vlastní samostatnosti a suverenity.

Obrovskou nevýhodou těchto stran bylo, že vznikaly většinou v první polovině 90. Let, kdy byla společnost velmi výrazně protilevicově naladěná. V té době slavila pravicová politika transformace systému velké úspěchy. Navíc se jednalo o post komunistické subjekty, což jim také na popularitě nepřidalo. S tím byl spojen i nedostatek osobností, které by byly ochotné se s nimi spojit. Pokud tu byla silná levicově smýšlející osobnost, bylo pro ní mnohem lepší spojit svojí politickou kariéru s ČSSD.

Všechny mnou sledované strany předkládaly poměrně rozsáhlé programy. Všechny strany měly velice obsáhlé, dle Olzoga a Lieseho (Fiala, Strmiska; 1998; 94), základní programy. V těchto exekutivních programech se hlavně snažily ukázat na to, v čem dělá

vládnoucí politická garnitura chybu a co by se mělo napravit. Strany se snaží prezentovat svůj postoj téměř ke všem otázkám, které voliče mohou zajímat a trápit. Snaží se v nich prezentovat i svoje ideologické postoje. Tato forma programů je velice rozšířená a rozpracována. Strany se ještě poměrně věnují akčním programům, kdy se snaží podrobněji zabývat nějakými klíčovými tématy, která voliče i členy strany zajímají a na který mají stejný názor. Mnohdy se ovšem strany nedostali k tomu, aby mohly prezentovat již přímo volební programy, neboť již v druhé polovině 90. let a v 21. století již strany neměly příliš finančních prostředků a tak se ani neúčastnily parlamentních voleb. Ač se na své programy snažily strany poměrně výrazně pracovat, tak se jim téměř nepodařilo nabídnout konkrétní řešení otázek, které ve vládní politice kritizují. Můžeme u nich nalézt podrobný výčet toho, co se dělá v současné době a politice špatně, ale již nenalezneme kroky, jak to dělat lépe. To znamená, pokud budeme zkoumat jejich program z hlediska voliče, můžete tam nalézt body, v nichž se shodneme, co se nám nelíbí, ale již nenajdeme postup, jak by to dělali oni, pokud by se k moci dostaly. U některých ze sledovaných stran (např. Levý blok) můžeme jako součást programu nalézt také odkazy na pozitivní reminiscence z minulého režimu. Tohoto nedostatku si všimaly již komentátoři v předvolebních obdobích (Desatero volebních bodyčeků LB; Jan Patočka; Denní telegraf; 6.4.1996; str. 3). Na obhajobu sledovaných stran je třeba ale říci, že konkrétní řešení nenabízí ani ostatní i parlamentní strany u většiny otázek volebního programu (Alan, Gál, Jiráček, Kakosová, Kapr, Kotlas, Šoltys, Timoracký; 1993; str. 52). Mnohým stranám chybí či dlouhou dobu chyběly i dlouhodobé exekutivní politické programy.

Hlavním problémem všech sledovaných stran bylo, že se jim nepodařilo získat si širokou členskou základnu. Nepodařilo se jim rozšířit po celém území České republiky. Všechny strany se o to snažily, ale musely nakonec na tuto snahu rezignovat. Strana Levý blok dokonce otevřeně přiznala, že tato snaha selhala a ony se stávají pouze stranou volebního typu. Paradoxní je situace, že v několika případech získaly tyto strany méně hlasů, než měly oficiálně členů. Tento problém ovšem trápí v současné době všechny politické strany, je to

možná spojené s tím, že Občanské fórum při prvních volbách v roce 1990 postavila celou svoji kampaň na odmítnutí stranictví a velká část společnosti stále vidí stranictví jako něco, co má negativní konotace s minulým režimem. Dle mého názoru ale v současné době tato situace došla do toho extrému, že politických stranám vyhovuje malá členská základna, neboť není nutné uspokojovat tolik mocenských ambicí a hlavní zdroj příjmů stejně činí příspěvky ze státní kasy a ne členské příspěvky. Dá se tedy říci, že se všechny sledované strany nakonec fungovaly pouze jako strany kádrů či strany volebního typu, ale ani jedna strategie nepřinesla úspěch.

Jak jsem již nastínil, mohly by neparlamentní levicové strany, včetně sledovaných stran, před sebou mít pozitivní výhledy, vše je ale založeno na tom, jestli se jim podaří oslovit širokou škálu nespokojených voličů. Jelikož se jim nepodařilo vytvořit si širokou členskou základnu, musela by získat do svých řad více výrazných osobností, či spustit masivní reklamu. Ta je ovšem velmi nákladná a spojení s levicí není pro případné sponzory z ekonomického prostředí příliš lákavé. Navíc by sebou jistě neslo nějaké požadavky a tím by mohly tyto strany zničit svoji šanci na dlouhodobější usazení na politické mapě České republiky.

Pokud bych se měl pokusit o jakési srovnání, pouze již dvou dnes existujících stran, tak si paradoxně myslím, že větší šanci na úspěch má Komunistická strana Československa vedená Miroslavem Štěpánem. Důvod je jednoduchý, může se stát, že ekonomická krize se vrátí s další vlnou, která velmi silně zasáhne sociálně nejslabší vrstvu obyvatelstva a ta bude hledat nějaká radikální řešení. Takováto sociálně radikální řešení nabízí právě KSČ. Zatímco pokud se volič podívá na kroky, které nabízí SDS, tak většinu z nich najde v programu ČSSD nebo KSČM. Další voličstvo pro KSČ může přijít z radikální levicové mládeže. Při své studijní cestě do Španělska jsem poznal, že mladí lidé, zejména na jihu Evropy, tíhnou velmi k levicové či dokonce komunistické ideologii a může se stát, že tento trend dorazí i k nám. Myslím, si ale, že by v takovémto případě pro KSČ bylo vhodné, aby poupravila svůj název

například na Komunistickou stranu České republiky, aby zbytečně nenavozovala negativní reakce návazností svého názvu na minulý režim.

7. Seznam použitých zdrojů

Literatura:

Alan Josef, Gál Fedor, Jirák Jan, Kakosová Tereza, Kapr Jaroslav, Kotlas Petr, Šoltys Otakar, Timoracký Marian; Volby; Egem; Praha; 1993

Bastl Martin; Radikální levice v České republice; MPÚ; Brno; 2001

Brokl Lubomír a kol.; Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky; Sociologické nakladatelství; Praha; 1997

Brokl Lubomír, Mansfeldová Zdeňka, Kroupa Aleš; Poslanci prvního českého parlamentu (1992-1996); Sociologický ústav AV ČR; Praha; 1998

Cigánek František; Kronika demokratického parlamentu 1989 – 1992; Praha; 1992

Doubek Vratislav red.; Společnost v přerodu: Češi ve 20. století: sborník referátů z cyklické konference Demokracie 2000; Masarykův ústav Akademie věd ČR; Praha; 2000

Dvořáková Vladimíra; Gerloch Aleš (uspořádali); Krystalizace struktury politických stran v ČR po roce 1989; Česká společnost pro politické vědy; Praha; 1996

Fiala Petr (ED); Politický extremismus a radikalismus v České republice; Masarykova univerzita v Brně; Brno; 1998

Fiala Petr, Holzer Jan; Strmiska Maxmilián a kol.; Politické strany ve střední a východní Evropě; MPÚ; Brno; 2002

Fiala Petr, Holzer Jan, Mareš Miroslav, Pšeja Pavel; Komunismus v České republice; MPÚ; Brno; 1999

Fiala Petr, Strmiska Maxmilián; Teorie politických stran; Barrister & Principal; Brno; 1998

Gjuričová Adála, Kopeček Michal; Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989; Paseka; Litomyšl; 2008

Grzymała-Busse Anna; Redeeming the communist past the regeneration of communist parties in East Central Europe; Cambridge University Press; Cambridge; 2002

Hloušek Vít, Kopeček Lubomír (EDS); Rudí a růžový; MPÚ; Brno; 2002

Kokošková Zdeňka, Kokoška Stanislav (ED); Obroda - klub za socialistickou přestavbu: Dokumenty; Maxdorf; Praha; 1996

Krejčí Oskar; Kdo vyhraje volby 1992; Ucho; Praha; 1992

Křížkovský Ladislav; Politické strany a hnutí v mechanismu voleb v ČSFR; ČECHOS; Praha; 1992

Kubát Michal; Postkomunismus a demokracie: politika ve středovýchodní Evropě; Dokořán; Praha; 2003

Kunc Jiří; Stranické systémy v rekonstrukci; Sociologické nakladatelství, Praha; 2000

Malíř Jiří, Marek Petr a kol.; Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004; Díl 2. Období 1938-2004; Doplněk; Brno; 2005

Pšeja Pavel; Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998; Centrum pro studium demokracie a kultury; Brno; 2005

Sartori Giovanni; Strany a stranické systémy; centrum pro studium demokracie a kultury; Brno; 2005

Staniszki Jadwiga; Post-communism: the emerging enigma; Warsaw; Polish academy of science; 1999

Sviták Ivan; Levý blok; SAKKO; Praha; 1992

Šafaříková Vlasta a kol.; Transformace české společnosti 1989-1995; Doplněk; Brno; 1996

Vaněk Miroslav, Urbášek Pavel; Vítězové a poražení: životopisná interview – politické elity v období tzv. normalizace; Prostor; Praha; 2005

Vodička Karel, Cabada Ladislav; Politický systém České republiky; Portál; Praha; 2003

Studie:

Jičínský Zdeněk; Československý parlament v letech 1990-1992; Politologická revue 1; Praha; <http://www.cspv.cz/politologicka-revue.html>; staženo 1.5. 2010 16:30

Mareš Miroslav; Lidová unie národní a sociální záchrany a vývoj ortodoxně-komunistického proudu v České republice; www.cepsr.cz; staženo 2.5. 2010 16:00

Vlachová Klára; Stranická identifikace v České republice; Sociologický ústav AV ČR; Praha; 2000

Stranické materiály:

Manifest demokratického socialismu

Proč volit Levý blok

Program SDS

Programová východiska LB pro volby 1996

Programové prohlášení přípravného výboru Klubu za socialistickou přestavbu Obroda; Praha; 1989

S čím jde DFK na mimořádný sjezd KŠČ; Praha; 1989

Volební program SČK; Československo-práce-socialismus

XVIII. sjezd Strany československých komunistů; Obnova-dokumenty; Praha; 1996

Internetové zdroje:

www.cepsr.cz

www.denik.cz

www.ecn.cz/ENV/VOLBY/PROFILY/LB.HTM

www.ksc.cz

www.kscm.cz

www.michalkraus.eu

www.psp.cz

www.sds.cz

www.volby.cz

Periodika:

České a moravskoslezské zemědělské noviny; ročník 3; 1. zemská; Praha; 1993

Denní telegraf; ročník 3; INTEGRA; Praha; 1996

Dobrá večerník; ročník 3; P.P.B.; Praha; 1995

Hospodářské noviny; ročník 7; Economica; Praha; 1996

Lidové Noviny; ročník 4; Nakladatelství Lidové noviny; Praha; 1991

Lidové Noviny; ročník 5; Nakladatelství Lidové noviny; Praha; 1992

Lidové noviny; ročník 9; Nakladatelství lidové noviny; Praha; 1996

Lidové Noviny; ročník 17; Nakladatelství Lidové noviny; Praha; 2004

Listy; ročník 25; Economica; Praha; 1995

Listy; ročník 26; Economia; Praha; 1996

Parlament; ročník 3; Orbis; Praha; 1996

Práce; ročník 51; Deník Práce; Praha; 1996

Právo; ročník 6; Borgis; Praha; 1996

Rudé právo; ročník 70; Borgis; Praha; 1991

Rudé právo; ročník 72; Borgis; Praha; 1993

Rudé právo; ročník 73; Borgis; Praha; 1994

Rudé právo; Ročník 74; Borgis; Praha; 1995

ZN noviny; ročník 2; 1. zemská; Praha; 1995

8. Přílohy

8.1 Obroda

Vývoj

Prvním subjektem, který bychom mohli nazvat jako odštěpený od KSČ je Obroda – klub za socialistickou přestavbu. Ovšem jejich odštěpení, je jiného charakteru, než u ostatních subjektů. Jedná se totiž o lidi, kteří byli spojeni s reformním proudem uvnitř KSČ v 60. letech a následně byli ze strany vyloučeni. Jedná se ovšem pouze o minimální část z celého půl milionu vyloučených členů. Obroda se začala plně formovat až v roce 1987 ovšem mnoho z reformních komunistů se angažovalo proti režimu již mnohem déle a část z nich je spojená s Chartou 77. Někteří dokonce plnili funkci jejich mluvčích, z 35 mluvčích Charty v období 1977 – 1989 jich bylo celkem 14 z okruhu reformních komunistů. Existovala ovšem také skupina vyloučených reformních komunistů, kteří se do aktivit Charty 77 nezapojili a scházeli se pouze na teoretických a politických diskuzích, které se konaly pravidelně každou středu v bytě Rudolfa Slánského – proto se jím říká „středečníci“ (Kokošková, Kokoška; 1996; str.10). Na základě průniku reformních komunistů z Charty 77 a „středečníků“ vznikl nápad na vytvoření samostatné opoziční socialistické skupiny, která by měla konkrétnější a vyhraněnější program. Zřetelnější obrysy začalo hnutí nabírat na počátku roku 1987, kdy již bylo jasné, že nové vedení KSSS (Komunistická strana Sovětského svazu) nastavilo reformnější kurz politiky. Za autory této myšlenky jsou považováni Miloš Hájek a Vojtěch Mencl, kteří také následně stáli ve vedení Obrody. Tato idea získávala rychle širokou podporu a začalo se diskutovat o zásadních organizačních, taktických a ideových otázkách. Hlavním cílem Obrody bylo, aby Gorbačovské vedení uznalo svoji blízkost a podobnost s myšlenkami, které reprezentovalo vedení KSČ v 60. letech. Díky tomuto byli pro současné vedení KSČ největšími nepřáteli, neboť tehdejší vedení KSČ vděčilo svému postavení za svůj postoj proti pražskojarnímu vedení strany a zásahu v rámci Brežněvovské doktríny. Pokud by KSSS uznala, že směřování politiky, které reprezentovali vedoucí představitelé Pražského jara bylo

správné a shodné s perestrojkovou politikou, mělo by to nejspíš za následek velké změny ve vedení KSČ. KSČ viděla Obrodu jako svého hlavního nepřítele i v průběhu roku 1989, i když v té době byla Obroda vlastně již posledním možným spojencem. Jedinou vadou bylo, že se nepodařilo získat účast vrcholných představitelů Pražského jara v čele s Alexandrem Dubčekem. Ovšem podařilo se vytvořit vlastní samizdatový časopis, který se jmenoval příznačně Dialog.

V únoru 1989 bylo publikováno Programové prohlášení přípravného výboru Klubu za socialistickou přestavbu Obroda. Předsedou přípravného výboru se stal Vojtěch Mencl, Místopředsedou Josef Domaňský a jednatelem Vladimír Kabrna, dalšími členy přípravného výboru byli Antonín Benčík, Miluše Fisherová, Václav Kural a Josef Stehlík (Kokošková, Kokoška; 1996; str.12). Vedoucí orgány byly oficiálně ustaveny na shromáždění členů 17.6. 1989. Předsedou, již, výkonného výboru byl zvolen Miloš Hájek, místopředsedy Vojtěch Mencl a Josef Domaňský, jednatelem Vladimír Kolmistr, členy výkonného výboru se stali Václav Kural, Josef Stehlík, Čestmír Císař, Miroslav Grégr, Zdeněk Hradílek ml., Karel Němec, Věněk Šilhán, Jan Urban a Václav Brabec (Kokošková, Kokoška; 1996; str.12). Toto vedení zůstalo v čele O brody až do listopadu 1989. V rámci Obrody bylo aktivních asi 500 lidí. Hlavní buňky fungovaly v Praze a Brně, menší také v mnoha dalších městech. Členové a sympatizanti byli podrobeni klasickým metodám STB, jež používala proti opozičním skupinám a aktérům.

Fungování Obrody bylo důsledně založeno na demokratických principech. Například i veškeré materiály, které strana prezentovala, byly nejdříve prezentovány jako návrh a následně se o nich obsáhle diskutovalo. A teprve následně bylo vyhotovené finální znění dokumentu.

Program

Obroda se v Programovém prohlášení prezentovala: „Jsme občany přesvědčenými o humánních, mravních a sociálních hodnotách socialistického společenského uspořádání.

Soudíme, že je charakterizují zejména demokratická samospráva svobodného lidu, efektivní pluralitní hospodářství, práce osvobozená od vykořisťování a jiných odcizujících nadpráví, občanská rovnost a spravedlnost, soubor sociálních jistot, záruky právního státu, rozvoj vzdělanosti a kultury, soulad lidských aktivit s přírodou jako základem života, jakož i rozvoj duchovních hodnot a tradic národních a internacionálních. Uvědomujeme si, že takto pojatý socialismus zůstává doposud převážně jen ideálem (Programové prohlášení přípravného výboru Klubu za socialistickou přestavbu Obroda; příloha 1).“ Hlavním problémem socialismu v Československu dle nich byla situace, kdy byl potírán veškerý dialog a je místo toho k vidění politika netolerance k jinak smýšlejícím. Takové iniciativy se většinou kriminalizují a jsou označovány za protispolečenské a rozvratné síly. Veškeré tyto kroky škodí socialistickému hnutí, které je již takto velmi silně zdiskreditováno zločiny Stalinismu a byrokratickými deformacemi nejen v Sovětském svazu, ale i v satelitních režimech, které se sovětským modelem rozhodli řídit a následovat ho. „Proto jsme se rozhodli vytvořit Obrodu – Klub za socialistickou přestavbu, v němž by socialisticky a demokraticky smýšlející občané bez rozdílu stranické příslušnosti našli prostředí ke svobodné výměně názorů na stav a vývoj naší společnosti, na obsah a formy jejích nezbytných přeměn. Naším pomocníkem bude časopis Dialog a jiné publikační formy (Programové prohlášení přípravného výboru Klubu za socialistickou přestavbu Obroda; příloha 1).“

Obroda se staví za přestavbu komunistického režimu, která přichází ze SSSR. „Považujeme za důležité vyjádřit svou solidaritu a podporu novému myšlení a společenské přestavbě, zejména demokratizačnímu procesu ve vnitřní a zahraniční politice Sovětského svazu (Programové prohlášení přípravného výboru Klubu za socialistickou přestavbu Obroda; příloha 1).“ Ovšem přestavba musí být komplexní, pokud by se měla zabývat pouze dílčími úpravami a zachovat mocenský monopol komunistické strany ve všech oblastech, tak by vedla pouze ke stagnaci, úpadku a měla by za následek obrovské společenské nepokoje a konfrontace s mocí. Ideje demokratizace musí přijít nejen do ekonomické oblasti, ale hlavně do oblasti politiky a ideologie. Celkově by to mělo vést k systémovým změnám. Bude to

spojeno s nutností sebereflexe stávajícího systému a kritiky vlastní minulosti. Pouze vlastní obroda strany může sloužit k naplnění těchto cílů. „Rozhodující podmínkou úspěšnosti jakýchkoliv reforem včetně hospodářských je hluboká demokratizace veškerého společenského života. Nebude – li demokracie, uvážnou všechny její změny na písku. Jedině v demokratických veřejných poměrech a při respektování občanských práva svobod je možné pozvednout morální a politický duch lidu. V tom vidíme hlavní smysl přestavby a k tomu zveřejňujeme i toto prohlášení. (Programové prohlášení přípravného výboru Klubu za socialistickou přestavbu Obroda; příloha 1).“

V době ustavení Obrody nepůsobilo na československou společnost pouze dění v SSSR, ale také následky domácí politiky. Její prohlášení spatřilo světlo světa v hektické atmosféře po Palachově týdnu a ve vzdouvající se vlně protestů proti represivním zásahům státní moci. Ovšem Obroda si stále udržovala svůj intelektuální charakter. Pořád pokračovaly debaty uvnitř obrody ohledně 3 základních témat: „1. Čím má vlastně Obroda být – diskusním klubem, hnutím, či politickou stranou; 2. Jaké má být její ideové zaměření; 3. Zda se obracet na orgány KSČ a snažit se s nimi o dialog (Kokošková, Kokoška; 1996; str.12)“. Výsledkem těchto debat bylo ustavení Obrody jako politického klubu, který by se sice nebránil nějaké politické činnosti, ale jeho hlavní aktivitou by byla příprava a formulace teoretických stanovisek a politických postojů. V otázce ideologie byla jasná shoda na tom, že musí vycházet ze socialismu, když reformní ideje z roku 1968 budou zachovány jako neopomenutelná východiska. A snaha o dialog s orgány KSČ se stala hlavním taktickým bodem Obrody. Stejně tak se ale pokoušela o navázání dialogu s ostatními opozičními aktéry. Během roku 1989 se zástupci Obrody účastnili téměř všech protirežimních akcí, které měly za cíl vytvořit tlak na Jakešovské vládnoucí křídlo. I přesto ale zůstávalo jako jednou z hlavních aktivit Obrody pořádání různých seminářů, teoretických debat a podobně.

Na rozdíl od jiných opozičních skupin, s nimiž měla velké množství shodných prvků a cílů, měla Obroda jasně definovaný politický program a návrh reforem. Reformy měly vycházet ze socialistických premis. Byla připravena jednat i s ostatními aktéry Národní fronty

a zavést prvky plánovitého regulovaného tržního hospodářství. Stále ale počítala se zachováním socialismu, Varšavské smlouvy, Národní fronty a podobně. Tyto její návrhy ale průběh revoluce smetl ze stolu. Obroda byla ochotna a připravena jednat s dalšími opozičními skupinami, které ale představovaly konstruktivní opozici a svojí činností stály na půdě ústavy a zákonů. Nebyla ochotna přijmout pomoc od nikoho, kdo by jí chtěl zneužít proti socialismu. V době kdy v jejím čele stál Vojtěch Mencl, tak se stavěla vyhybavě proti demonstracím, to se nástupem Hájka změnilo. Naopak vždy solidárně podporovala stanoviska na obhajobu obětí represí.

Po vypuknutí Sametové revoluce se Obroda zapojila do struktur Občanského fóra. Její aktéři v něm ovšem hráli pouze minimální roli. V dalším vývoji se poté již neprosadila téměř vůbec. Nakonec vstoupila jako celek do ČSSD.

Hlavním kladem Obrody byla její vlastní existence, neboť velmi vhodně doplnila paletu opozičních skupin. Zaujímal ji stanovisko, které bylo režimu obzvláště nepříjemné, neboť stále apelovala na přehodnocení stanoviska k roku 1968. KSČ viděla její hlavní nebezpečnost v obrazu, co by se mohlo stát, pokud by byla úspěšná.